

Društvo TRILLEK

Per 1395/1992

10029754,5

COBISS

GORIŠKA KNJINICA

92

DECEMBER

TRILLEK

TRILLEK

ODBOR ZA PRIPRAVO NOVOLETTNE PROSLAVE

BESEDO IMA UREDNIŠTVO

PRETEKLOST JE ZA NAMI, PRIHAJA PRIHODNOST

V zadnji mesec letošnjega leta smo vstopili polni lepih obljub in želja. Lepše življenje so nam obljubljali smejoči plakati, kupi letakov in parol, televizijsko sliko je dopolnjeval radio. Praznično napravljeni ljudje so se nam dobrikali, kjerkoli so nas mogli najti...

Bolj kot se je bližala Miklavževa nedelja, bolj smo postajali dovzetni za vse to, bolj in bolj smo se vključevali v razmišljanja o bodočnosti, o lepšem življenju, o sreči, ki nas čaka, le še obkrožiti jo moramo. Vse bolj smo se istovetili s smejočimi obrazi na plakatih, z lepo izpisanimi parolami in z v srce segajočimi govori. Razdeljevali smo se na te in one, na bele in črne, na boljše in še boljše. Iskali smo svoje svetle točke in packe drugih, iskali vero v prihodnost in zablode preteklosti...

Končno je prišla Miklavževa noč in po njej jutro, nedeljski dan, kosmovsa pričakovanja prepognili na papirju in potisnili v režo kartonske škatle...

In prišlo je tudi naslednje jutro. Smejoče plakate je odnesel dež, letaki so se znašli v smeteh in parole so se porazgubile. Praznično odeti ljudje so spet oblekli ponošena oblačila in le nekaterim obrazom je ostal nasmešek. V tovarni nas je čakal isti stroj, v pisarni ista miza, v garaži isti avto; v časopisih smo prebirali iste probleme, na televiziji poslušali iste stvari...

Volitve so mimo, za nami so in mnoge, mnoge stvari ostajajo iste kot prej - celo v poslanskih klopch bo le malo novih, nekaj smejočih se obrazov.

Torej, tudi tako pomembna zadeva kot smo ji bili priča v začetku meseca, je enkrat mimo. Življenje se je vrnilo v stari tir in tudi ustvarjalci novoletnega praznovanja smo lahko spet z vneto nadaljevali z začetim delom. Predvolilni čas, ki je gotovo podžgal nekaj strasti, zanetil nekaj sporov in oddaljil nekatere

ljudi na dva bregova, je, upamo, pozabljen. Novo leto trka na vrata in vstop vanj, vam letos že petič zapovrstjo poskušamo razvedriti tudi z našim izdelkom - Colskim časnikom. Ponosno vam v nekaj stvkih predstavljamo naš večmesečni trud. Prelistajte po straneh, nekaj zanimivega za vas se bo našlo tudi letos.

Začenjamo s povolilnim komentarjem, ki nam ga je pripravil Simon Bizjak, študent novinarstva, doma iz Ajdovščine, sicer pa tudi poznan sestavljalac križank (tudi naša križanka je njegovo delo) in dopisnik v različne časopise. Glavna tema letošnjega časnika je vodovod. Izvedeli boste marsikaj o zgodovini problematike vodooskrbe na Colu in izgledih za bodočnost. Potem je tu nekaj stalnih rubrik, ki smo jih porazdelili po vseh straneh: novice iz KS, aktualne novice, zapis o Colski nedelji, rubrika Prejeli smo, zapis o podoknici, vse skupaj pa zaključuje popularna Kronika. Tudi med ostalimi prispevki je marsikaj zanimivega. Obdelali smo odkritje jame in gradnjo balinišča, novost je tudi vrtec. Tudi letos smo nekaj besed namenili problemom s TV sprejemom, nadaljujemo pa tudi zapis o letalstvu. Zanimiv je zapis o kontrabantu, o colskih kontrabantarjih, še posebej pa priporočamo, da preberete razmišljanja o vojni v Bosni izpod peresa begunca Šabana. Svoje počitniške popotne vtise sta strnila Primož Puc in Irena Štefančič. Naš stalni sodelavec in svetovalec gospod Franc Černigoj pa nam je v objavo zaupal „svoj obračun s preteklostjo in samim seboj“. Izredno zanimivo branje. Podobno kot lani smo tudi letos združili nekakšno fotoreportažo.

Takšna je torej letošnja vsebina. Upamo, da ne boste razočarani. Če pa ste se tudi s proslave vrnili zadovoljni, smo naš cilj dosegli.

V novem letu vam seveda želimo sreče in zdravja in da bi se vam nekaj tistega, v kar ste verovali 6. decembra, ko ste odhajali z volišča, tudi uresničilo.

Col, 21. dec. 1992

Sandi Škvarč

Vse najboljše v letu 1993

Društvo TRILLEK

D p 29.754/2008

POVOLILNA RAZMIŠLJANJA

SLOVENCİ V LEVO (SREDINO), AJDOVCI V DESNO

Zlato pravilo demokracije pravi, da ima večina vedno prav. Upoštevaajoč dejstvo, da pametnejši popusti, je jasno, da parlamentarna demokracija ni idealni, je pa najmanj slab od obstoječih političnih sistemov. In v tej luči je treba ocenjevati tudi nedavne slovenske parlamentarne volitve, pred katerimi so si novodobni cesarji nadeli praznična oblačila samo zato, da bi jih volivci lahko bolj ali manj uspešno razgalili.

Kakorkoli že, ocenjujoč volitve na državni ravni, lahko rečemo, da povprečno slovensko srce še vedno bije na levi strani ali vsaj v zlati sredini. Levica, oz. tako imenovani levi center, sta dobila toliko glasov, da bi mogla sama sestaviti dokaj močno koalicijsko vlado kot protiutež desni populistični falangi.

Za nas pa je vsekakor bolj zanimiva analiza rezultatov v našem volilnem okraju, ki je vsaj po izidih sodeč netipično slovenski. Krščanski demokrati so s četrtno glasov in neposredno izvoljenim poslancem v državni zbor samo še utrdili svoj primat v ajdovski občini, zato njihov uspeh ne pomeni nikakršnega presenečenja. Pač pa je nekoliko več od pričakovanj uspela iztržiti Slovenska ljudska stranka (SLS), kar dokazuje, da je ajdovska občina, kljub proklamirani industrijski naravnosti, še vedno v dobršni meri ruralno, ali bolje rečeno, tradicionalno usmerjena. Uspeh SLS je mogoče povezati z desničarsko Slovensko nacionalno stranko (SNS), kajti očitno je, da so ajdovski volivci zelo dovzetni za populiste, oziroma stranke, pri katerih se lahko posameznik identificira s strankarskim liderjem (SLS - Podobnik, SNS - Jelinčič). Sredina je v ajdovskem volilnem okraju doživela poraz, saj so Socialistična stranka Slovenije, Demokrati - Demokratska stranka, Socialdemokratska stranka Slovenije in Zeleni Slovenije skupaj zbrali le nekaj več kot osem odstotkov glasov. Neuspeh (leve) sredine dopolnjuje tudi neprepričljiv nastop Drnovškovih liberalnih demokratov, ki so tu krepko zaostali za povprečjem na državni ravni. Relativno slab rezultat liberalnih demokratov dokazuje, da je bipolarnost ajdovskih volivcev (ki je že zelo blizu politični nekulturi in nestrpnosti) taka, da so se ljudje odločali za stranko, ne pa za kandidata, ki ga je ponujala. Da je res tako, dokazuje poraz Edvarda Ovna, kandidata LDS, med vsemi predlaganimi najbolj vplivnega člana v svoji stranki. Omeniti velja še dokaj uspešen nastop Zveze za Primorsko, ki je zasedla zelo dobro šesto mesto in pobrala dve tretjini glasov, ki so jih skupaj osvojile sredinske stranke (brez LDS). Glede na neagresivno predvolilno kampanijo in ideološko neopredeljenost stranke, je rezultat celo presenetljiv, saj ajdovski razplet volitev dokazuje, da Ajdovci nasploh bolj zaupajo strankam z jasno ideološko orientacijo (izjema je seveda SNS). Nedvomno je regionalizem projekt prihodnosti, saj so regionalistične stranke v razviti Evropi že upoštevanja vreden tekmeec tradicionalnim partijam.

Dotakniti se moramo še predsedniških volitev, kjer so se Ajdovci še bolj odmaknili od slovenskega povprečja. Kučan je le z odstotkom prednosti premagal kandidata krščanske demokracije Ivana Bizjaka. Kljub navidezni presenetljivosti, pa se rezultat osupljivo ujema s parlamentarnimi volilnimi izidi, saj lahko predvidevamo, da so tisti, ki so glasovali za SKD (skoraj

25%) in v pretežni meri tudi za SLS (njihov kandidat Stanislav Buser je namreč dobil le poltretji odstotek glasov), podprli Ivana Bizjaka, ki bi že po tem glasovalnem ključu zbral 37 odstotkov. Do 42, kolikor jih je dobil, pa ni več daleč...

Torej, Slovenci so se pomaknili proti sredini (ali celo levici), Ajdovci pa smo odkorakali v desno. Slovenija je glasovala za pragmatičnost, Ajdovščina za ideološkost. V času, ko so v razviti Evropi ideologije v zatonu, lahko brez ovinkarenja sklenemo, da je ajdovska občina še vedno utrdba tradicionalizma, zazrtega v preteklost in zadovoljnega s samim sabo.

Simon Bizjak

KAKO SMO GLASOVALI COLČANI?

Rezultati volitev na Colu se prav nič ne razlikujejo od ajdovskega povprečja in tudi ne od pričakovanj. Poseben komentar ni potreben, zato se na kratko sprehodimo med številkami - volilnimi izidi na volišču številka 11, ki zajema področje celotne krajevne skupnosti Col.

Področje našega volišča šteje 590 volivcev, v nedeljo, 6. decembra, pa se nas je v Zadržni dom odpravilo 540, kar je 92 % udeležba.

Pri glasovanju za predsednika je močno zmagal Ivan Bizjak s 340 glasovi, kar je 66 % vseh glasov. Kučan je zbral 102 glasova, oziroma 20 %, ostali predsedniški kandidati pa vsi skupaj manj kot sto glasov.

Za nas posebej zanimive so bile volitve v Državni svet, saj smo imeli domačega kandidata Silvestra Peljhana. Čeprav je na celotnem območju ajdovske občine zamagal z 4678 glasovi ali 33 %, pa je bilo to premalo za izvolitev. Za volitve državnih svetnikov sta namreč volilno enoto sestavljali občini Ajdovščina in Nova Gorica in v skupnem seštevku je tako dobil največ glasov goriški kandidat Danilo Kovačič. Pripomniti pa moram, da je bil Silvester Peljhan med predvolilno kampanijo prav s strani občinskih strankarskih zmagovalcev izigran. To pa je že poglavje zase, ki morda tudi nikoli ne bo prišlo v javnost. Sicer pa je naš kandidat na Colu zmagal kar s 448 glasovi oziroma z 87%. Ob 23 neveljavnih glasovih, so mu protikandidatje na domačem volišču odščitnili celih 69 glasov.

Tudi za volitve v Državni zbor je bilo na našem volišču oddanih 540 glasovnic. Ko je komisija preštela glasove, je ugotovila, da jih je 50 neveljavnih, ostalih 490 glasov pa smo med 21 kandidatov razdelili takole: Največ, 189 ali 39 %, krščanskim demokratom, oziroma Miroslavu Geržini, ki toliko glasov kot na Colu ni dobil nikjer drugje. 88 glasov, 18%, je dobila SLS, oziroma njen kandidat Branko Tomažič. Jelinčičeva nacionalna stranka in kandidat Marjan Poljšak sta na Colu osvojila tretje mesto s 64 glasovi ali 13 %. Četrta je liberalni demokrat Edvard Oven s 33 glasovi in 7%. Že na petem mestu je Zveza za Primorsko. Kandidata Jožeta Bizjaka je obkrožilo 30, oziroma 6% colskih volivcev. Krščanski socialist Premrl Pavel je naslednji s 14 glasovi in 3%, sledi mu Združena lista (SDP...) z 12 glasovi ali 2,5 %, itd. Sicer pa so na Colu prav

vse liste dobile glasove, razen neodvisnega kandidata Rudolfa Šimaca, ki je na Colu ostal praznih rok.

Upajmo, da v naslednjih štirih letih tudi mi volivci ne bomo ostajali praznih rok. In če že od volitev Colčani ne bomo imeli nobenih koristi, se jih nadejajmo vsaj od samoprispjevka, ki smo ga zelo odločno izglasovali to nedeljo.

Sandi Škvarč

OSNOVNOŠOLCI O VOLITVAH

PO NASLEDNJIH VOLITVAH BOM TUDI JAZ IMEL VOLILNO PRAVICO

Volitev je konec in sedaj se oddihamo po napetem volilnem boju. Bil je kratek in oster. Tudi mi smo ga spremljali, še posebno fantje. Takorekoč, tudi mi smo imeli predvolilni boj. Večina naših pogovorov je šla v to smer. Po soočenju strank v posameznih delih Slovenije smo tudi mi komentirali, kako se je kdo odrezal.

„Ej, Matej, si sinčič gledal, kako so se dajali?“

„Da. Najbolj prav je imel Štorman.“

„Ne. Samo čez druge je govoril in napadal.“

„Samo nehaj, govoril je čez politiko sedanje vlade.“

„Je imel že prav. Prav nič se ni izboljšalo.“

„Kako da ne? Mojemu očetu so plačo dvignili.“

„Mojemu pa znižali. Preveč so dajali za tiste, ki sedijo samo po pisarnah in nič ne naredijo. To bi morali zmanjšati pa bi šlo na bolje!“

„Samo nehaj, inflacijo so znižali, pa tudi primanjkljaj v državnem proračunu se je zelo zmanjšal.“

„To so naredili. Priznam, toda ko bo prišla na oblast nova vlada, bo inflacija spet zelo velika, ker je ta vlada ni na pravi način zmanjšala. Pa saniranje bank. To nas bo obralo. Naložili nam bodo bajine davke.“

„So pa poskrbeli za večje družine in jih razbremenili, tako da dobiva en otrok iz velike družine malico zastoj.“

„To so naredili samo zaradi tega, da bi dobili več glasov in potem spet prišli na oblast!“

„Morda. Toda ne verjamem. Veš kaj?“

„Kaj?“

„Tudi Jelinčič ima nekaj dobrih načrtov. Begunci bi morali iti ven.“

„Ne, ne. Tu pa nima prav. On bi to izvršil preveč agresivno in tako očrnil našo državo v svetu.“

„Ni res. Zahodne države niso sprejele skoraj nobenega begunca. Naši „bublotti“, pa so jih celo vabili.“

„No, pa mi dokaži!“

„Zakaj so iz Sarajeva pripeljali tiste ljudi? Ali so bili sami Slovenci? Niso. Bilo je veliko ljudi z bosanskimi priimki!“

„Ne verjamem.“

Take teme smo obravnavali v naših medsebojnih pogovorih. Kdaj pa kdaj so bili tudi zelo ostri. Večinoma smo zastopali mnenja staršev.

O volilni pravici se nismo pogovarjali.

Jaz osebno bi rad volil. Po volitvah je vsak glas enakovreden. Naj bo bogataš ali največji revež.

Kar se tiče volilnega izida, pa bi rekel, da ne bo boljše kot je bilo.

Dušan Mikuž, 8. raz.

SVET ODRASLIH ME JEMLJE VASE

Res je. Po eni strani sem že skoraj odrasla, po drugi strani pa sem še čisto pravi otrok. To vidim predvsem po besedah mojih staršev.

Npr., dobila sem vabilo za sestanek od podkrajске mladine. Tata je prebral in rekel: „Ja, to je za mladino ne pa za otroke.“ „Veš kaj ...“ sem rekla, a me je že z ostrimi besedami prekinil: „Tiho!“. Ko pa mečem iz sebe kakšne neumne izjave, pa pravi: „Petnajst let boš stara, baba in pol si in ne meči iz sebe takih izjav.“ Nato še pogleda na koledar, če je slučajno polna luna. No vidite potem, kako je.

Sedaj so bile volitve. Prejšnji teden me je včasih prav glava bolela. Vrata je bilo treba zapirati prav počasi, ker so naši tako napeto poslušali radio in bili ob njem 25 ur na dan. In seveda ob TV. Do grla sem sita plakatov, s katerih prijazno zrejo nasmejani obrazi. Doma so „čvekali“, samo o volitvah. Ko sem povedala, da sem dobila pet, sem v odgovor dobila: „Prej so po radiu govorili kandidati.“ „Ma mene brigajo kandidati in vsi ostali, jaz sem dobila pet.“ No ampak, ko so bili zvečer po osmi uri na TV stranke ali kandidati, sem vseeno poslušala, a jih nisem dosti razumela. In v teh dvajsetih minutah mi je tata dvajsetkrat rekel: „Pojdi spat.“

Prišel je tisti slavni šesti december, ki je bil zame bolj dan Miklavža kot pa dan volitev. Vseeno pa sem na veliko presenečenje mojih staršev zjutraj rekala: „Jaz grem z vami volit.“ „Si znorela,“ se oglasi stara mama. „Cel teden ti ni bilo nič do volitev, sedaj bi pa gospodična rada volila.“ Res so mi šle volitve cel teden na živce, a v nedeljo, bi jaz rada šla volit. Niti ne vem, koga bi volila, a enega bi že.

In spet je vse po starem. Tata gleda dnevnik in mi 30-krat reče: „Pojdi spat.“ Jaz še vedno ne maram politike in upam, da ne bom nikoli zabredla v njene vode. Z raztrganih in počekanih plakatov pa še vedno zrejo obrazi in še vedno so nasmejani. Bogve, zakaj se smejejo.

Darja Vidmar, 8. raz.

S R E Č N O 1993
D R U Š T V O T R I L L E K

OH, TA BOŽJI VODOVOD !

Kratek skok v zgodovino, trenutni problemi, obeti za prihodnost...

Pripovedovanje zgodovinarja Lojzeta Likarja

Že vrsto let zbiram podatke za zgodovino Gore, t. j. v glavnem za zgodovino Predmeje, Otlice in Kovka, torej tisto, kar spada v otliško faro.

Lahko rečem, da sem med domačini dobil kar precej podatkov o vodi, vodni oskrbi na Gori pa tudi že o gradnji vodovodov. Na Gori je kraški svet in ni tekočih voda, zato ljudje zbirajo kapnico oz. deževnico v vodnjake, ali kakor se reče - „štirne“. Le-te so danes večinoma betonske, včasih pa so bile kamnite; na zunanjo stran so nabijali ilovico, od znoter pa so bile delane iz kamna, na ključe, tako da je bila štirna tudi nosilna. Ti vodnjaki so se ob velikih sušah izpraznili, zato so hodili po vodo k izviru Hublja. Ravno tako so tja nosile ženske prat perilo.

Prva večja potreba po vodovodu se je pokazala že v času prve svetovne vojne. Tu v bližini je bila Soška fronta, celotno območje ajdovske občine pa je bilo že v zaledju, to pomeni, da od tu niso izselili ljudi, medtem ko so jih z območja Nove Gorice izselili. Zaradi velikega zaledja so bili tu tudi veliki oskrbovalni centri, od koder so pošiljali potrebni material na fronto. Pošiljali so tako municijo kakor tudi življenjske potrebščine, t. j. obleko, hrano, vodo itd. V ta namen so bile tu čez speljane tudi žičnice.

Oskrbovanje z vodo je bil eden večjih problemov, ker je večji del fronte potekal višje gor, kjer zaradi posebnosti terena ni bilo vode. Zaradi tega so že v prvi svetovni vojni naredili vodovod, in sicer približno tam, kjer ga gradimo tudi sedaj. Zajetje tega vodovoda je bilo pod Skukom, torej na istem mestu kot sedaj, tam je bila tudi črpalka, ki je vodo potiskala navzgor. Prva dopolnilna postaja je bila tam nekje pod Polhovo rajdo, kot se reče. Nato pa še ena, ki je potiskala vodo na vrh Nagnovca in potem preko grebena do rezervoarja pod Malo Lazno. Ta vodovod so gradili vojaki, ker je bil seveda vojaški, in pa vojni ujetniki. Veliko je bilo tu Rusov, Srbov in vseh ostalih. Ravno tako kot so ga gradili, so imeli nad tem vodovodom vojaki tudi nadzor. Zlasti je bil pomemben nadzor pri črpalkah, kajti bali so se sabotaj, hkrati pa so s tem preprečevali kraje vode. Uporaba te vode domačinom namreč ni bila dovoljena. Po vojni so črpalke pobrali, ravno tako pa so pobrali tudi cevi.

Drugi vodovod, seveda mnogo boljši in tudi večji, pa so začeli graditi Italijani, spet seveda za potrebe vojske. Ta vodovod je imel pri izviru Hublja zajetje, tam je bila tudi črpalna postaja, ki stoji še danes, in pa seveda visokotlačna črpalka. Vodovod je nato potekal po Rebri navzgor do Sinjega vrha. Sama gradnja vodovoda je bila zaradi izjemne strmine zelo zahtevna, vendar je bil vodovod izredno mojstrsko narejen. Potegnili so dva cevovoda. Pod vrhom sta se cevi združili in potem kot ena šli skozi predor. Tik pod vrhom Sinjega vrha so bile štiri velike cisterne, dolžine okoli 36 m, višine in širine pa preko dveh metrov, ter ena manjša cisterna. Cisterne so bile

narejene zelo kvalitetno, kar vidimo tudi po tem, da je manjša cisterna še vedno uporabna in jo trenutno uporablja Hieronim pri kmečkem turizmu. Dva cevovoda sta bila potrebna zato, da so s pomočjo vode iz manjše cisterne in ene od cevi zalili visokotlačno črpalko. Sicer pa je vodno črpalko poganjala električna energija. Vodovod so gradili že leta 1938, če ne že leta 1937. Pri gradnji so pomagali tudi Slovenci od vsepovsod. Istočasno z gradnjo vodovoda pa je potekala tudi gradnja ceste na Sinji vrh. Dejstvo je, da je voda na Goro pritekla že leta 1940, torej pred vojno. Cev pa je bila speljana čez Sinji vrh tja dol do Mejerije, kjer je bilo pripravljeno korito za napajanje živine. Italijani so imeli v načrtu, da bi ta vodovod služil za napajanje cele Gore, od tam pa naj bi bil speljan preko Cola v Podkraj in Črni Vrh. Povsod tam so bile velike italijanske vojašnice. Ravno tako je bilo v načrtu spraviti vodovod na področje Lokev in Trmovega, seveda z dodatnimi prečrpovalnimi postajami in rezervoarji.

Vodovod med samo drugo svetovno vojno ni obratoval. Tam, kjer je sedaj Hieronimov kmečki turizem, je bila zgrajena tudi čuvajnica. Čuvaj je bil invalid brez roke in je tam živel več kot dve leti. Zaradi „kontrabantanja“, živine so čuvaja odstavili, v sami čuvajnici pa so do razpada živeli italijanski vojaki. Vodovod pa je vojno prestal, vendar po vojni ni bil več aktiviran.

Po vojni so vodovod „demontirali“. Najprej so vzeli vodno črpalko in jo menda odpeljali v Vojvodino. En celoten krak cevovoda in del drugega kraka pa so pobrali za izgradnjo vodovoda v Goriška Brda. Le na najbolj nedostopnih delih so cevi ostale nedotaknjene.

Po pripovedi Lojzeta Likarja, profesorja iz Otlice, zbral in uredil Marjan Peljhan

VODOVOD na Colu

Colski vodovod je stvar, ob kateri se dvigne tlak še tako ravnodušnemu Colčanu. Kogarkoli vprašaš kaj o njem, lepe besede zlepa ne slišiš. Prav primerna stvar za jeziti ljudi.

In ravno ta vodovod smo si letos izbrali za temo Colskega časnika, saj smo hoteli zbrati čimveč podatkov o tem, zakaj je vodovod tak, kot je in ne boljši. Če nam bo to uspelo, ni najbolj zanesljivo, bomo pa cilj pisanja dosegli že s tem, če boste naslednjič, ko bo spet zmanjkalo vode, namesto preklinjanja Ivana Kovšca in graditeljev vodovoda pomislili na to, zakaj vode ni. Dejstvo je, da je vodovod slabo narejen, dejstvo je tudi, da se je poraba vode od odprtja do danes močno povečala in najbolj neizpodbitno dejstvo je, da se vodovod premalo vzdržuje. Da o količini vode v zajetju niti ne govorimo.

In ko boste enkrat v prihodnosti spet stali ob odprti pipi, iz katere ne bo vode, in vas bo držalo, da bi grdo govorili,

vzemite Colski časnik in si še enkrat preberite ta zapis. Mogoče bo število kletvic potem nekoliko manjše.

Vodovod Col je bil odprt leta 1976. Takrat je bilo na novo napeljano omrežje, montirane črpalke ter postavljen pomožni rezervoar v Žerivšah. Zajetje v Orešju in glavni rezervoar v Žerivšah pa sta od prej. Oboje so zgradili Italjani v letih 1936 - 41, bilo pa naj bi del velikega vodovodnega sistema, ki bi se napajal iz Hublja, z vodo pa bi oskrboval celotno področje Gore ter Črnovrško planoto, vse skupaj pa bi služilo za potrebe italijanske vojske. V ta namen so bili zgrajeni veliki rezervoarji na Sinjem vrhu, rezervoar v Žerivšah, rezervoarji na Križni Gori, nedokončani pa so ostali rezervoarji v hribu Špik nad Črnim Vrhom. Izgradnja tega sistema je bila že tako daleč, da je voda iz Hublja že tekla na Sinjem vrhu, na žalost pa je potem Italija kapitulirala in z vodovodom na Gori ni bilo nič. Še več, že zgrajeno je nova oblast razmontirala in opremo odpeljala neznano kam, baje nekam v Črno goro.

Rezervoar v Žerivšah je bil grajen v letih 1940 - 41, ima pa prostornino 360 m³. Pri gradnji tega objekta se je smrtno ponesrečil 13 letni Anton Kobal (Severski), ki je bil pri gradnji rezervoarja zaposlen kot pomožni delavec. (Nosil je vodo, svedre in ostale potrebne stvari.) S svedrom se je v hodniku, ki pelje do rezervoarja, dotaknil neizolirane električne žice in bil na mestu mrtev.

Zajetje v Orešju, kapacitete 40 m³, je bilo zgrajeno leta 1936, služilo pa bi za polnjenje manjših vojaških cistern. Zaradi tega je bila zgrajena tudi nova pot mimo Korena, da ne bi bilo treba kamionom obračati v Orešju. Zajetje jh bilo zgrajeno na starem avstrijskem rezervoarju, dokončano pa je bilo v zelo kratkem času. (Po pričevanju tistih, ki so pomagali pri delu, okrog 3 mesece.)

Ta dva objekta pa sta bila tudi eden od pomembnih razlogov, da se je o vodovodu na Colu sploh začelo razmišljati. Dva izredno velika objekta vsakega vodovodnega omrežja sta bila na Colu že zgrajena.

Pa poglejmo, kaj o gradnji vodovoda pravi eden od pobudnikov gradnje, Ivo Pregelj. (Zapis je delno prepisan iz Colskega časnika iz leta 1988, nekaj stvari pa nam je Ivo povedal na novo.)

Prve ideje, da so na Colu dani pogoji za izgradnjo vodovoda, sem dobil v pogovoru z Ivanom Troštom, ki je bil takrat član KS Col. Imel je idejo, kako bi se dalo Colu zagotoviti tekočo vodo. V začetku sem potipal enega in drugega, kaj misli, ali je Colu potrebna tekoča voda ali ne. Večina jih je bila mnenja, da Col tekoče vode ne potrebuje, zato je bila velika težava ljudi prepričati, da potrebujemo studenčnico.

Druga faza so bili pogovori z domačini, kje urediti zajetje za vodovod. Večina je bila mnenja, da je voda na Vodica najcenejša rešitev. Drugi predlog so bile Kranče. Ustno izročilo namreč pravi, da je bil tam studenec, ki pa je presahnil. Vodo bi se dalo poiskati in jo gravitacijsko speljati na Col. Pred leti je KS poizkusila z vrtanjem v Krančah, vendar je zaradi nestrokovnega vrtanja poizkus propadel. Pa tudi sicer je, po mnenju strokovnjakov rudnika iz Idrije, ki so opravljali raziskave o novih vodnih virih, vprašljivo, koliko vode v Krančah sploh je.

Vse izvire smo si ogledali skupaj s krajanji, s temi suhoparnimi podatki pa sem se pozneje odpravil iskati pomoč na oddelek za gospodarstvo občine Ajdovščina. Tam so me opozorili, da obstaja v Ljubljani Zavod za vodno gospodarstvo.

Inženir Mencelj s tega zavoda je prišel brezplačno na Col, si ogledal vse izvire in predlagal, da je po njegovem najprimernejši izvir v Sapotniku. Zdravstveni zavod iz Ajdovščine je hotel imeti garancijo, da je voda, ki jo nameravamo zajeti, neoporečna, preden bi nastali kakršnikoli stoški.

Sodelovanje je ponudil dr. Krkoč, sodeloval pri odvzemu vzorca in skupaj smo z njegovim avtom odnesli vzorec na analizo v Ljubljano. Vodo iz Sapotnika so kemijsko, biološko in virološko analizirali in ugotovljeno je bilo, da je voda tudi brez kloriranja primerna za uporabo. Še pred tem smo imeli pogovore na Oddelku za gospodarstvo občine Ajdovščina, ker so bili v igri še drugi predlogi. Tedanji predsednik SO Ajdovščina Greif je predlagal kot edino možno rešitev, da se gorsko področje napaja iz Hublja. Strokovnjaki Geološkega zavoda iz Ljubljane so oporekali taki varianti, ker je zajetje predaleč, stoški črpanja so izredno veliki, izguba vode v sistemu prevelika. Glede na vse naštetu je povsem razumljivo, zakaj je Greif predlagal to varianto kot edino možno. Tu moramo odkrito reči, da je občina nasprotovala gradnji vodovoda na Colu.

Druga možnost, s katero smo se tudi ukvarjali, je bilo vrtanje na Malem Polju. Z vrtino na Malem polju naj bi prišli do podtalnice, s potopno črpalko pa bi potem vodo črpali v nedokončani rezervoar na Križno Goro. Iz tega rezervoarja bi lahko oskrbovali z vodo Črni Vrh in Col. Da je vode na Malem Polju dovolj, so z elektro - sondo ugotovili strokovnjaki Idrijskega rudnika. Takrat so ugotovili, da ta voda preko Črnega Vrha odteka v Divje jezero, tam pa predstavlja vodni vir za Idrijo. Po tehtnem preudarku smo to varianto odklonili, ker se je ugotovilo, da je pod dnom podtalnice še plast apnenca in vsaka zgrešena vrtina bi predstavljala nevarnost, da voda dobi drugo smer, kar bi predstavljalo osiromašenje vodnega vira za Idrijo. Po zagotovilih te ekipe je 80 m pod površjem Malega Polja velika količina podtalnice, ki se, za podtalnico izredno hitro, pretaka v smeri Črnega Vrha. To varianto smo opustili predvsem zato, ker nam strokovnjaki niso mogli zagotoviti tako preciznega vrtanja, ki bi zagotovilo, da vrtina ne bi predrila dna podtalnice. Ta varianta je bila, takorekoč, žrtvovana za boljšo vodno oskrbo Idrije. Je pa še danes ena od možnosti....

Leta 1972 je bila velika suša in v tem sušnem obdobju smo merili pretok vode na Studencu, na Vodica in v Sapotniku. Glede na količino vode, na enostavnost zajetja in izdelavo trase vodovoda se je kot najbolj ugodna varianta pokazal Sapotnik. Zato nam je Hidroinženiring iz Ljubljane izdelal idejni načrt za izpeljavo vodovoda iz Sapotnika.

Hidrogeološki Zavod je ugotavljal sestavo tal, naklon lapornatih plasti in višino podtalnice, glede na sušna obdobja. Predlagali so dve možni varianti ureditve zajetja. Po prvi bi zajetje uredili ob obstoječem izviru, po drugi, bolj verjetni, pa bi izvrtali 3 vrtine - 2 poizkusni, tretjo pa v center, kjer bi zajela maksimalno količino vode v tleh. Po mnenju strokovnjaka Hidrogeološkega zavoda naj bi se namreč Sapotnik napajal iz podtalnice. To vodo bi potem črpali v pretočni rezervoar, postavljen nad Cergolovo hišo. Od tu naprej sta bili predvideni dve varianti trase vodovoda. Po prvi naj bi trasa potekala nad Cesto Col - Podkraj do vrha Žerivš, kjer bi bil spet pretočni rezervoar. Iz tega pa bi se voda gravitacijsko pretakala v obstoječi rezervoar, istočasno pa bi odcepa dosegla Žagolič in Malo Polje.

Druga varianta je predvidevala traso ob cesti, od nje pa bi se odcepila kraka za Višnje in Špile. Trasa bi se nato končala

v Orešju, tu pa bi se priključila na že zgrajen del vodovoda. Iz razbremenilnika, nekje nad Korenom, bi sama tekla v rezervoar v Žerivše. Za to varianto so se ogrevali tudi Višenjci in Špiljarji, nekaj pomislekov so imeli le Sanaborci, saj bi se, po njihovem mnenju, zaradi vodovoda, znižal pretok Bele skozi Sanabor.

Zajetje in izvir v Orešju tako nista bila vključena v ta načrt. Ta trasa bi bila cenejša in glede na to, da se je vodovod gradilo izključno s sredstvi krajanov in Alpine, smo se odločili za to varianto. Občina ni za izgradnjo vodovoda na Colu prispevala nič, nekaj sredstev smo dobili le iz sklada za krajevne skupnosti, s tistim denarjem, pol smo ga prispevali tudi sami, pa smo potem kupili plastični rezervoar, ki je zdaj montiran vrh Žerivš.

Hidroinženiring je načrte izdelal zelo vestno in pri tem upošteval, da ima KS bolj plitev „žep“ in da bomo gradili vodovod v lastni režiji.

KER JE BILA CENA IZGRADNJE CELOTNEGA VODOVODA PREVISOKA, SMO SE ODLOČILI, DA BOMO VODOVOD GRADILI V DVEH ETAPAH. V PRVO ETAPO JE SPADAL IZKOP IN MONTIRANJE CEVI PO SAMEM NASELJU. DA PA NE BI CEVI PRAZNE ČAKALE NA VODO IZ SAPOTNIKA, SMO Z A Č A S N O PRIKLJUČILI STUDENEC V OREŠJU.

Tu moram poudariti, da za to zajetje nismo imeli soglasja občine, voda ni bila predhodno analizirana in vedeli smo, da je to le začasna rešitev. Tudi takratne meritve so pokazale, da je količina vode v sušnem obdobju občutno premajhna.

Sam vodovod po Colu se je gradil kaka tri leta. Pri tem smo iskali čim cenejše rešitve, ki pa se niso vedno izkazale tudi kot najboljše. Tu bi omenil delo vojakov, s katerimi smo imeli kar velike probleme, pa tudi s strojniki nismo imeli vedno srečne roke. Na žalost moram tu omeniti tudi pasivnost samih Colčanov, pa ne v pri delu, pač pa pri organiziranju dela. Tako se je zgodilo, da je vsa organizacija slonela na tričlanskem odboru, ki je delal, kolikor je najbolje mogel. Če bi danes opravljali še enkrat to delo, bi izkop zaupal kakemu podjetju.

Pa poglejmo kaj Ivo meni o bodočih možnih rešitvah problema z vodo.

„Kot prvo, še enkrat povdarjam, da je obstoječi vodovod le prva faza vodovoda. Izgradnja drugega dela nas torej še čaka. Na žalost je varianta s Sapotnikom za nas verjetno izgubljena, čeprav še vedno trdim, da bi bila za nas najboljša rešitev.“

Gorski vodovod, ki se počasi prebija na Predmejo, je ena od možnosti, čeprav menim, da bo do takrat, ko bo ta voda pritekla na Col, minilo še mnogo časa. Prav tako bo ta voda po mojem precej draga, saj bo glede na teren in dolžino trase zahtevala izredno kakovostno gradnjo. Pa tudi če bi bila voda na Colu jutri, bi mi morali urediti obstoječe omrežje, saj si ne bi mogli privoščiti, da bi to drago vodo spustili v naše „rešeto“.

Voda na Vodicaх je prav tako ena od možnosti, čeprav sem mnenja, da tudi precej draga. Meritve so pokazale, da trije močnejši studenci skupaj dajo le malo več vode kot Sapotnik. Zajetje za vse tri studence bi morali zgraditi nekje na Vodiškem polju, tam pa bi morala biti črpalka, ki bi vodo potiskala na Vrh Čerteža. Da bi voda s pomočjo natege tekla sama čez Vrh Čerteža, ni nobenih možnosti, saj se voda na določeni višini „utrga“. Na sami trasi do Vrh Čerteža pa bi nastopili še drugi problemi, saj je teren izredno razgiban (manjše kotanje in grički), kar pa ni najboljše za traso vodovoda, saj le ta ne prenese gibanja gor, dol. Na vrhu vsakega hribčka je treba namreč zgraditi zračni ventil, v dnu kotanje pa jašek za izpust blata. Veliki problemi bi nastali tudi s spustom vode do Cola,

saj bi na približno vsakih sto višinskih metrov potrebovali razbremenilnik, le teh pa bi moralo biti, po približni oceni, kakih 5. Celotna trasa poteka po gozdu, korenine dreves pa iščejo vlago in bi nagrizle cevi, zato je vzdrževanje takega vodovoda izredno zahtevno. Strokovnjaki iz Hidrometeorološkega zavoda so menili, da ta varianta cenovno ne bi mnogo zaostajala za vodo iz Hublja.

In še par besed o trenutnem stanju.

„Ja, Sapotnik je po vsej verjetnosti izgubljen. Zajetje v Orešju je absolutno prešibko in tudi če bi vodovod obratoval brez napak, bi občasno prihajalo do pomanjkanja vode. Gorski vodovod je rešitev, toda na zelo dolg rok. Mi bomo težave z vodo verjetno morali reševati že prej. Obstajajo Vodice, s svojo zelo zahtevno traso, verjetno najcenejša bi bila varianta z vrtanjem na Malem Polju, če so se stokovnjaki kaj premislili glede preciznosti vrtanja. Mislim, da imajo danes že tako natančne stroje, da to ne bi smelo predstavljati problema. Ne vem, mogoče bi se dalo kaj povezati s Podkrajci, njim ogromno vode teče mimo zajetij. Nekaj bo treba ukreniti, druga etapa vodovoda še vedno čaka. Pa če tudi bomo samo čakali vodo s Predmeje, napeljava po vasi bo potrebno obnoviti.“

Tako o vodovodu in problemih z njim razmišlja njegov „soustvarjalec“, Ivo Pregelj. Mi pa smo se po sveže informacije o trenutni situaciji pri vodovodu odpravili k Ivanu Kovšča, ki trenutno skrbi za kolikor toliko nemoteno funkcioniranje vodovoda.

Pa poglejmo, kaj o sedanjem stanju vodovoda in težavah z njim meni on. To je mož, ki jih zaradi vodovoda največkrat sliši od upravičeno ali neupravičeno jeznih uporabnikov. Trenutno je na Colu edini, na žalost, ki skrbi za vodovod in pozna vse probleme, ki so vezani na njega. Navkljub odpovedi, ki jo je dal že pred letom in pol, še vedno opravlja vsa dela okrog vzdrževanja, skrbi pa tudi za manjša popravila.

S tem delom se ukvarja že pet let, nasledil pa je Ivana Trošta iz Orešja.

Navkljub splošnemu prepričanju, da je colski vodovod eno samo rešeto, Ivan meni, da ni v tako slabem stanju, kot misli večina uporabnikov. Največji problem že dolgo predstavlja linija, ki pelje na Hrastovo gorico, saj navkljub zamenjavi plastičnih cevi z železnimi še vedno pušča in to tako močno, da ob vsakem malo daljšem sušnem obdobju vsa voda iz rezervoarja v kratkem času izteče. Tako je področje Hrastove gorice že dolgo brez vode, saj je okvara tako velika, da je ne morejo odkriti niti strokovnjaki iz Goriških vodovodov. Sliši se malo čudno, a je res. Če hočejo namreč ti mojstri s svojim prisluškovalnim aparatom ugotoviti, kje je cev počena, potrebujejo določen pritisk vode v cevi. Obstoječa črpalka, ki skrbi za napajanje tega kraka vodovoda, pa takega pritiska ni sposobna zagotoviti.

Naslednji velik problem, ki bo postajal iz leta v leto še večji, so nekvalitetne plastične cevi. Navkljub nekajdesetletni garanciji, so, po njegovem, glavni razlog za pomanjkanje vode. Skupaj z nestrokovnim zasipanjem so prav cevi tiste, ki povzročajo največ napak na vodovodu. Ivan tako meni, da bi ob kvalitetnih ceveh ter ob racionalni uporabi vode ob suši, bilo vode še vedno dovolj. Meni pa, da nekaj ljudi tudi ob zmanjšanem dotoku vode polni lastne vodnjake, kar niža že tako nizek nivo vode v glavnem rezervoarju.

Že nekaj let je onemogočena kontrola skupne porabe, saj števec na glavni odvodni cevi ne del več. Dokler je števec še delal, je bila mesečna poraba vode okrog 800 m³, približno polovico od te količine pa je porabila tovarna Alpina. Na

vodovod je uradno priključenih 121 odjemalcev, s tem da marsikateri števec še vedno kaže 0 m³ porabljene vode. Na vodovod so tako priključene vse hiše do Boselnovih, z izjemo starih.

Ivan Kovšca meni, da se v vodovod premalo vlaga. Navkljub delni ureditvi pomožnega črpališča v Orešju, zamenjavi plastičnih cevi s kovinskimi skozi Pučko in proti Hrastovi gorici, nabavi in montiranju dveh novih črpalk ter napeljavi novega kabla iz Žerivš v Orešje za nivojna stikala meni, je eden od glavnih problemov dokončna ureditev zajetja. Poleg menjave vseh glavnih vodov, seveda. Zelo dobrodošel pa bi bil tudi odbor v okviru Krajevne skupnosti, ki bi se ukvarjal samo z vodovodom. Predvsem pa misli, da bi bilo mnogo bolje, če bi se ljudje za vodovod zanimali tudi drugače in ne samo takrat, ko zmanjka vode.

Tako o vodovodu razmišlja njegov upravitelj in moramo priznati, da so njegovi argumenti kar močni. Mislim, da se marsikdo z njim celo strinja, a kaj ko je sozvočja konec takoj, ko odpremo pipo in iz nje pihne le nekaj zraka.

Mi smo za potrebe tega zapisa o vodovodu povprašali tudi v svet KS, kjer pa za kakšen obširen intervju niso bili zagreti. (Treba jih je razumeti, saj so bili sredi najhujših priprav za izvedbo referendumu o podaljšanju krajevnega samoprispevka). Rade volje pa so nam dali na razpolago kak meter fasciklov, iz katerih bomo v nadaljevanju poizkusili dobiti nekaj zanimivih informacij.

V septembru 1978 je sanitarna inšpekcija vzela prve vzorce vode iz vodovoda Col in ugotovila, da je voda kemično primerna za uporabo, kar pa ne bi mogli reči za bakteriološki izvid, saj je test takrat, pa tudi ob vsakem naslednjem odvzemu vzorca, pokazal, da je voda oporečna.

Leta 1982 je sanitarna inšpekcija Medobčinskega inšpektorata občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin - enota Ajdovščina izdala naslednjo odločbo :

Krajevna skupnost Col mora v predpisanem roku pri vodovodu naselja Col urediti naslednje :

1. V črpališču mora namestiti napravo za kloriranje v vodovodnem sistemu. Rok za ureditev je 15. 10. 1983
2. Do namestitve klorinatorja je potrebno vodo v rezervoarju občasno klorirati. Pogostnost kloriranja določi Zavod za socialno medicino in higieno Nova Gorica. S kloriranjem se začne takoj.
3. Potrebno je določiti ožji zaščitni pas zajetja. (Sega naj do ceste Col - Podkraj) Ta prostor je treba ograditi, ga površinsko očistiti raznega rastlinja (robida in pod.) in zasejati s travo, ki jo je treba redno kositi. Rok za ureditev je 1. 5. 1983.
4. Treba je ugotoviti možnost filtriranja vode iz zajetja pred vtokom v vsedalnik in črpanjem in samo filtriranje urediti. Rok za ureditev je 15. 10. 1983.
5. Pokrov zajetja je treba urediti tako, da bo onemogočeno vtekanje površinske vode v črpališče. Rok za ureditev je 1. 5. 1983.

Pritožba zoper to odločbo ne zadrži njene izvršitve. Stroškov in postopku ni bilo.

OBRAZLOŽITEV

V postopku izdaje dovoljenja za poizkusno obratovanje novozgrajenega obrata Alpina Žiri na Colu je bilo ugotovljeno,

da kažejo rezultati analize pitne vode iz vodovoda, ki ga uporabljajo krajski Cola in obrat Alpine, stalno bakteriološko oporečnost. (občasno koliformne bakterije, višje število bakterij v 1 ml. vode) Vzorci so bili vzeti 14. 12. 1981, 20. 4. 1982, 5.5.1982 in 10.11.1982. Dne 24.11. 1982 je bil opravljen pregled vodovoda Col. Medtem ko pri pregledu ostalih delov vodovoda ni bilo ugotovljenih pomanjklivosti, pa je bilo pri zajetju in črpališču ugotovljeno, da le to nima določenega zaščitnega pasu, zemljišče nad in okoli zajetja ni ograjeno, dostopno je za razne domače živali, zemljišče je poraslo z robido. Voda iz zajetja priteka v manjši vsedalnik brez filtriranja, pokrov zajetja omogoča, da lahko vtekajo v zajetje meteorne vode. Ugotovljeno je bilo, da se voda v vodovodu ne klorira.

Sledi naštevanje pravilnikov, po katerih voda ne ustreza namenu javne uporabe. Na koncu dopisa je pravni poduk, ki določa, da se KS Col lahko pritoži na višjo instanco.

KS se seveda na sklepe Medobčinskega inšpektorata ni pritožila, je pa pri Zavodu za socialno medicino in higieno iz Nove Gorice naročila pregled in stokovno mnenje o colskem vodovodu.

Pregled je bil opravljen dne 14. 3. 1983 na zahtevo KS Col. Pri pregledu je sodeloval delavec Zavoda Bruno Vinazza, višji sanitarni tehnik, prisotna pa sta bila tudi člana KS Col, Ivan Pregelj, ing. živilske tehnologije, in Ivan Trošt, upokojenec, zadolžen za vzdrževanje črpališča.

UGOTOVITVE:

Gravitacijsko - črpalni vodovod, zgrajen 1976, oskrbuje 140 gospodinjstev in en industrijski obrat. V gospodinjstvu oskrbuje 450 ljudi. Poraba vode je, skupaj z industrijskim obratom, 25 m³ dnevno. Leta 1976 so pri vodovodu zgradili celotno omrežje, namestili potrebne črpalke in montirali pomožni višinski rezervoar v Žerivšah. Ostali objekti so bili zgrajeni prej in so ostali nespremenjeni.

Zajetje je urejeno v Orešju, na vzdoljni strani vasi. Voda je zajeta v neobdelani kraški jami in preko vsedalnika speljana v 40 m³ velik rezervoar črpališča. Črpališče je slabo vzdrževano. Metalni deli si porjavili.

Vsedalnik ne služi namenu, saj voda odteka v rezervoar črpališča z dna. Pokrov vsedalnika je pravilno zgrajen, vendar dotrajan.

V jami, ki služi kot zajetje, je mnogo zemlje in blata. Kamnite stene so črne od organskih razkrojkov, ki jih voda spira s površine. Narasla voda se meša z blatom in nesnago ter odteka preko vsedalnika direktno v črpališče. Pokrov nad jamo je betonski in nepravilne izvedbe. Ob njem zateka površinska voda v zajetje. Okolica zajetja je neurejena, nastlana z debelo plastjo listja in drugih odpadkov. Onesnažujejo jo tudi domače živali - kokoši.

Glavni rezervoar v Žerivšah je kapacitete 360 m³ in je lociran globoko pod zemljo. Do njega vodi podzemni tunel, ki je razsvetljen z električno razsvetljavo. Vhod je primerno zavarovan. Više nad glavnim rezervoarjem je pomožni višinski rezervoar, ki služi za napajanje višje ležečih gospodinjstev. Rezervoar je iz sintetične mase, nameščen v betonsko ohišje. Ohišje je zaradi nevarnosti zmrzovanja zaščiteno s senom in smrekovimi vejami.

Zaposleni pri vodovodu nimajo predpisanega zdravstvenega pregleda.

PREDLOG UREDITVE:

Zajetje je potrebno poglobiti tako, da bo plast nad samim izvirov debelejša in bolj kompaktna. Biti mora betonsko zaščitena, voda pa speljana do vsedalnika po betonskem kanalu. Odprtina za vstop v zajetje naj bo pravilno izvedena. (Metalna kapa naj prekriva osnovni rob jaška.)

Vsedalnik mora imeti dno z naklonom in na najnižji točki odprtino za izpust vsedline v blatnik. Blatnik mora biti zaščiten z žabjim poklopcem. Voda iz vsedalnika se mora prelivati v rezervoar.

Črpališče mora biti higiensko vzdrževano. metalne dele je potrebno večkrat prepleskati zaradi zaščite pred korozijo.

Okolica zajetja in črpališča naj bo ograjena z mrežasto ograjo tako, da se prepreči dostop živalim in nepoklicanim ljudem. Vrata črpališča in pokrovi jaškov morajo biti zaklenjeni in zaščiteni pred korozijo. Drevesa v neposredni bližini je potrebno posekati in nad črpališčem posejati travo. Pokošeno travo in listje je potrebno odstraniti iz območja zajetja. Pomožni rezervoar v Žerivšah je potrebno primerno zaščititi pred nizko in visoko temperaturo.

MNENJE:

Na podlagi večletnega opazovanja kvalitete vode iz vodnega izvira v Orešju lahko trdimo, da gre za kvalitetno slabši vir, saj so v vodi velikokrat prisotne tudi bakterije fekalnega izvira. To stanje vsekakor izvira tudi iz skrajno malomarno urejenega zajetja, po vsej verjetnosti pa ima na ta vodni vir vpliv tudi naselje okrog obrata Alpine, zato bi morali vaščani graditi samo nepropustne troprekate greznice.

Za rešitev trenutnega stanja priporočamo temeljito čiščenje rezervoarja v črpališču in samega zajetja. Treba je namestiti improvizirani klorinator, dokler se ne nabavi plinskega, ki bo avtomatično kloriral vodo. Pri vzdrževanju improviziranega klorinatorja je treba računati na nevarnost klora za osebo, ki bo to delo opravljala in nevarnost prekomernega kloriranja vode v vodovodu. Pri potrošniku ne sme biti več kot 0,2 mg/l rezidualnega klora. Instruktažo o izvedbi kloriranja vode lahko dobite pri našem Zavodu. Ko določite osebo za opravljanje kloriranja, nabavite hipoklorit, 100 l plastično posodo z natego in očistite rezervoar črpališča, vsedalnik in zajetje. Pri določanju osebe za kloriranje morate upoštevati starost osebe ter možnost, da bo lahko ta oseba večkrat dnevno nadzorovala delovanje improviziranega klorinatorja v črpališču. Prav tako mora ta oseba ugotavljati vsebnost rezidualnega klora pri najbližji izlivki črpališča in najbolj oddaljenemu potrošniku. Oseba mora biti zdravstveno pregledana. Pri rokovanju s klorom mora imeti oseba na razpolago ščitnik za oči in obraz in zaščitno obleko.

Referent za komunalno higieno Bruno Vinazza l.r.

Take so bile ugotovitve in predlogi za ureditev črpališča, ki jih je predlagal Zavod za socialno medicino in higieno iz Nove Gorice. Zapisnik je nastal v marcu 1983 leta, botrovala pa mu je verjetno tudi odločba Medobčinskega inšpektorata iz decembra 1982, da je treba zajetje vodovoda urediti čimprej.

Pa poglejmo, kako izgleda stanje pri zajetju vodovoda danes, ko se piše leto 1992.

Od naštetih petih točk, ki jih je določil Medobčinski inšpektorat kot pogoj za delovanje vodovoda, je bila izpolnjena le ena in to tista, da je treba urediti pokrov zajetja tako, da površinska voda ne bo več vtekala v zajetje. Ostale točke, ki zahtevajo nakup klorinatorja, začasno ročno kloriranje, ureditev

zaščitnega pasu, filtriranje vode pred vtekom v črpališče, pa še vedno čakajo boljših časov.

Od predlogov, ki jih je za ureditev zajetja predlagal Zavod za higieno iz Nove Gorice, je KS uredila zajetje tako, kot je bilo predlagano, prav tako je voda speljana do črpališča po betonskem kanalu. Popolnoma neurejen, lahko bi rekli še slabši kot prej, je vsedalnik. Pravzaprav vsedalnika sedaj sploh ni, saj je voda od izvira po kanalu speljana direktno pred črpalko. Glede na to, da je ob deževju voda zelo pomešana z ilovico, je korito sesalnega koša črpalke stalno polno ilovice. Trenutno je po dnu rezervoarja črpališča kakih 20 cm na debelo ilovice in blata.

KS je prav pred kratkim poskrbela, da so metalni deli, pokrova in vrata zaščitena pred korozijo.

Nič ni bilo narejeno za ureditev in ograditev okolice črpališča, saj se robida še naprej bohota povsod nad zajetjem, nekaj neodgovornih posameznikov pa je že nekajkrat odvrгло raznorazne smeti tik nad zajetje.

Sanitarna inšpekcija je vse do leta 1987 stalno pošiljala izvide o oporečnosti vode iz vodovoda, po tem datumu pa v arhivih KS nismo zasledili nobenega poročila o odvzetih vzorcih. Izgleda, da je Zavod za higieno obupal.

Ob tem naj omenimo še drobno opazko, ki smo jo zasledili v poročilih Zavoda. Studenec v Grahovniku je imel ob vsakem analiziranju popolnoma neoporečno vodo.

Pa poglejmo še malo v finančno poslovanje ljubega nam vodovoda. Za prva leta poslovanja nam je uspelo dobiti podatke, ki govorijo o sredstvih, ki jih je vodovod porabil, nismo pa uspeli dobiti kartic porabljene vode, tako da je navajanje odhodkov neuporabno, ker se jih ne da primerjati s prihodki. Takrat so bili zlati časi inflacije in cifre v računih so take, da se ti zavrti v glavi. Če pa koga prav posebno zanima, si bo te podatke verjetno lahko izbrskal sam. Mislim, da krajevni veljaki ne bodo delali težav.

Prvi podatki, kjer smo lahko primerjali prihodke in odhodke, se nanašajo na leto 1987. V tem letu so znašali računi za električno energijo 515.181 takratnih din, stroški popravila so znašali 12.700 din, z vodarino pa se je zbralo 2.677.500 din. To leto je bilo verjetno eno redkih, ko je vodovod kril svoje stroške, pa še nekaj je ostalo. Da pa ne bo vse izgledalo prelepo, moramo posebej poudariti, da se je to leto vodarino pobiralo dvakrat, od zadnjega pobiranja vodarine pa je minilo celo leto in pol. (1.85)

Že naslednje leto, je bila slika verjetno precej drugačna, saj smo v arhivu zasledili, da so Goriški vodovodi kar šestkrat iskali okvare na napeljavi.

Mi pa se z našo finančno službo preselimo v leto 1991, ko se je zadnjič pobirala vodarina. Iz kartic za pobrano vodarino nam je uspelo izbrskati naslednje podatke.

V letu 1991 se je z vodarino zbralo 128.802,00 delno dinarjev - tolarjev. Tu moramo povedati, da je podatek približen, ker se v tistih karticah lahko znajde le avtor, pa še ta bi imel verjetno precejšnje probleme. Ogromno je noter raznoraznih zabeležk in znakov, ki jih zna razvozlati le tisti, ki jih je pisal.

Sicer pa kaj drugega tudi ni za pričakovati, kakršen vodovod, taka evidenca.

Račun, ki smo jih poiskali v arhivu, pa kažejo, da so stroški za električno energijo v letu 91 znašali 51.889 YUD - SIT, stroški nabave materiala in popravila pa 31.414 YUD - SIT. Kar skupaj znese 83.303 zgoraj omenjenih novcev.

Torej slika le ni povsem črna, kot jo radi prikazujejo v KS. Je pa res, da se to leto ni opravljalo nobenih večjih vzdrževalnih del na vodovodu, kar bi bilanco vodovoda krepko nagnilo v minus.

In kaj reči za konec zapisa o njem, ki je najbolj zaničevana stvar na Colu.

Prav lepega res ne dosti, toda dejstvo je, da vodovod na Colu je in da ga, vsaj sodeč po karticah pobrane vodarine, marsikdo tudi uporablja. Hočeš ali nočeš ga bo potrebno obnavljati, zraven pa razmišljati, kako ga izboljšati. V takem stanju, kot je sedaj, ne prenese priključitve na noben vir napajanja, pa naj si bo to voda s Predmeje ali kakšen vir iz okolice Cola.

Okrog obnove obstoječega omrežja bo potrebno združiti interese Colčanov, šele takrat lahko računamo na priključitev kakega drugega zajetja in oddajo vodovoda v upravljanje Goriškim vodovodom ter na nemoteno oskrbo z vodo. Slednji dve stvari pa sta že dolgo le pobožna želja vodstva KS.

Podatke zbral in uredil Lučo Trošt

KAKO KAŽE VNAPREJ

Da je voda za življenje nujno potrebna, vsi vemo, kaj pa pomeni zdrava-čista voda, tega pa se danes vedno bolj zavedamo. Prvič, vodo na Gori sploh imeti, in drugič, imeti zdravo vodo, sta bili vodili že Avstrijcem, potem Italijanom. To so bile tudi sanje domačinov na Gori, ki pa se žal nikoli niso izpolnile. Lahko bi rekli, da „zgodovina“, pač temu ni bila naklonjena.

Kot vse kaže, bo končno voda na Goro le pritekla. Da je temu tako, se imamo zahvaliti predvsem večletnim naporom nekaterih „domoljubov“.

Tehnično bi projekt VODOVOD GORA lahko predstavili takole: vodni izvir z minimalno „izdatnostjo“, 19 litrov na sekundo je zajet pri Koritu nad Lokavcem. S črpalnice pod njim se bo voda črpala v rezervoarja nad Gozdarsko hišo, na pobočju Čavna. Premagovala bo višinsko razliko 424 m. Iz tega rezervoarja (200 m³) bo po glavnem potrošnem vodu prereza 200 mm in stranskih vodih napajala območje Predmeje in Otlice do Kovka. Pod Sinjim vrhom bo nov rezervoar

prostornine 100m³. V nadaljevanju trasa glavnega potrošnega voda poteka ob cesti proti Colu, kjer je na pobočju AJNZERJA predviden nov zbiralnik kapacitete 250 m³. Od tu bo možno preko obstoječih potrošnih vodov in novozgrajenih vodov napajati Col do Malega Polja.

V vodovod Gora so bile do sedaj vložena velika sredstva, in sicer okrog 450.000 DEM. Zgrajeno je zajetje, črpalnica in 960 m tlačnega voda proti Predmeji. Trenutno potekajo dela v nadaljevanju izgradnje tlačnega voda. To pomeni, da bo povezava med črpalnico in rezervoarjem končana v tej gradbeni fazi - predvidoma v letu 1993. Menim, da je ob sedanjem tempu dela in zbiranja sredstev realna možnost, da voda priteče do Predmeje že v prihodnjem letu.

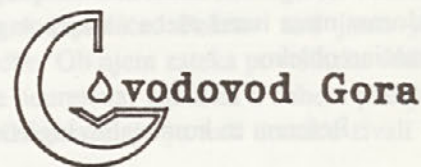
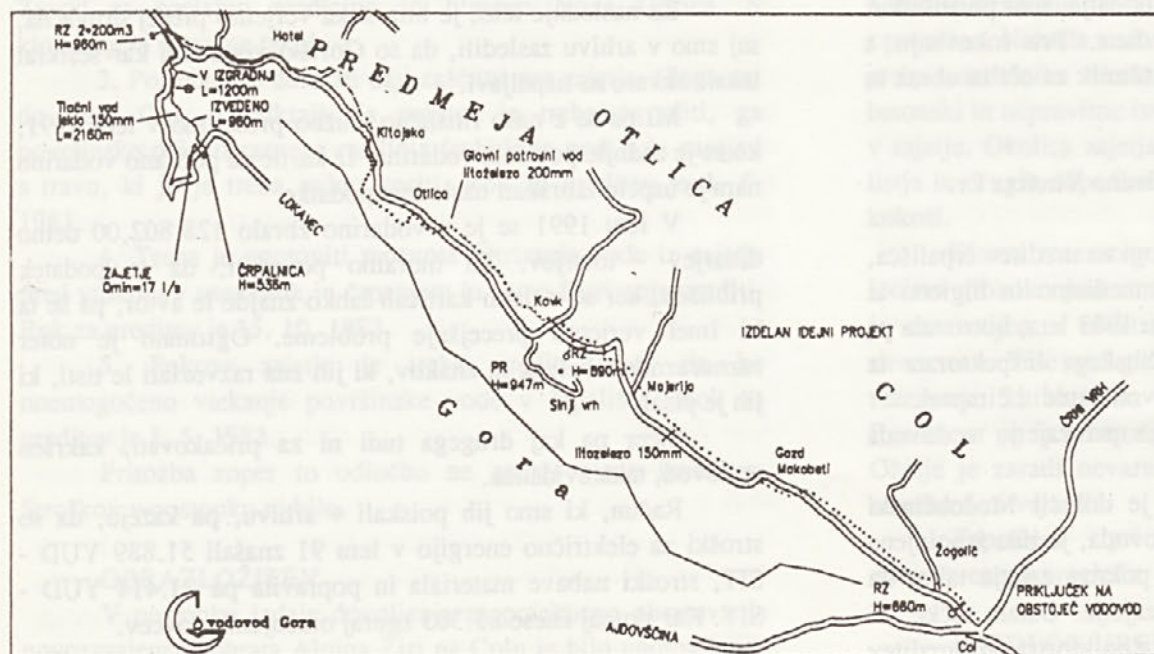
Kje pa se krajani Cola „vidimo“, pri tem vodovodu?

Naš cilj je vsekakor povezava tega vodovoda s Colom. Vsekakor nas od tega cilja loči še nekaj let, predvsem pa veliko truda in organizacijskih prijemov, da se ne bi zgodilo, da izgradnja ostane nekje na sredini. V ta namen so bili že storjeni določeni koraki. Predvsem je pomembno dejstvo, da so se vse gorske krajevne skupnosti povezale v nekakšen gradbeni odbor, ki bo koordiniral in spremljal delo. Medsebojne odnose smo določili s podpisom dogovora in poslovnika o gradnji. Eno glavnih določil dogovora je to, da so vsi objekti in glavni napajalni vod skupnega značaja. Prav tako naj bi v vložek skupne investicije štel tudi zgrajeno razvodno omrežje na Colu.

Financiranje tako velikega objekta pomeni velik zalogaj za državo kot glavnega investitorja, za občino, Goriške vodovode, krajevne skupnosti in v končni fazi tudi za krajane. Kolikšen naj bi bil v končni fazi delež posameznega porabnika, je v tem trenutku nemogoče reči.

Mnenje sveta KS je, da v danem trenutku spremljamo to gradnjo in se vanjo sorazmerno z drugimi KS tudi vključimo tako finančno kot z delom. Zavedati se namreč moramo, da smo v tej verigi zadnji. Za tako stalno prisotnost pa bodo potrebna tudi določena sredstva. S tem namenom smo gradnjo višinskega vodovoda tudi vključili v program samopriskevka. Vsekakor pa bo nujno tako zbrana sredstva vlagati tudi v obnovo obstoječega vaškega vodovoda, katerega delovanje je, kot vsi vemo, na meji še smiselnega.

Sestavil: Anton Tratnik

Zgoraj: Zaščitni znak projekta Vodovod Gora, avtorja Antona Tratnika

Levo: Pregledni načrt trase novega cevovoda

Franc Černigoj

DVA MOJA PRISPEVKA K SPRAVI

Noter v Srcu

Daleč daleč noter v gozdu,
globoko med drevjem,
živi globoka jama.
Globoko v jami, prav na dnu,
jamska roža rase.
V črni temi, sama sama zase...

Globoko v visokem nebu,
v globini skalnih gora,
nebesna roža rase.
V sinji temi, sama sama zase...

V živem morju,
globoko v središču sveta,
morska roža rase.
V temi iz vode, sama sama zase...

Noter v srcu je brezno brez dna.
Tam srčni rak klešče brusi.
V temi sredi srca.
Najgloblja je srčna rana.

DOLČAN LENARTE BEVKOV

Kdor ni na Gori rojen, kdor svoje mladosti ni preživel s krušljivim kamnom v dlaneh, v srcu in v očeh, ta Gore ne bo nikoli občutil in doživel. Vedno bo ostal le prišlek in tujec, „unanji člouk“, kot rečemo Gorjani.

Naša Gora je kot USODA. Če se na njej rodiš, si obsojen na vračanje. To je ena od stalnic, ki določajo Gorjana.

Vsaj do druge vojske sta veljala za večino prebivalcev Gore še dve značilnosti, da ne rečem značajske lastnosti: *revščina* in *številni bratje in sestre*. Družine z deset in več otroki so bile prej pravilo kot izjema. Mnoge značajske lastnosti Gorjanov izhajajo prav iz tega dejstva, saj - kam s toliko otroki? Tistih nekaj flik kamnu iztrgane zemlje in gozd, ki je skoraj ves erarski, ne morejo spodobno preživeti niti maloštevilne družine. V ljudski pesmici je preprosto povedano, kako je bilo rešeno to vprašanje:

*Deset otrok je pri hiši,
cvilijo kakor miši.
Mati pravi: „Ké bo tu?“
Oče reče: „služ-t bo šlu!“*

In je šlo služiti. Že s šestimi, sedmimi leti so šli otroci od hiše za pesterne in pastirčke. Potem so rasli in postajali hlapci in deklet. Ustna pogodba med otrokovim očetom in kmetom, ki naj bi mu otrok služil, je bila kratka: „Vse po dvojno in za šagro domov!“ To je pomenilo, da je otrok za celoletno služenje dobil po dva para obutve in dvojno oblačil, za šagro pa je moral priti domov.

Šagra, prva nedelja v septembru, dan Angela varuha, čarobna beseda, ki jo pestuje v duši vsak Gorjan! Za šagro je moral biti vsak Gorjan doma, drugače je izgubil „gorjansko državljanstvo“. S prisotnostjo je simbolično potrdil pripadnost Gori in svojemu rodu. Hudomušni Ipavci, to so za Gorjane prebivalci Vipavske doline, so znesli, da se Gorjani zato tako malo izseljujejo v Ameriko, ker od tam ne bi mogli priti za šagro domov...

Lenarte Bevkov, tako so mu pravili na Dolu, današnji Predmeji, je imel z rojstvom srečo. Usojeno mu je bilo predvsem vračanje, ne pa tudi „buštvu“. Rojen je bil namreč v Logarski družini. Tako stari oče kot tudi oče sta bila gozdarja, državna uslužbenca z rednimi dohodki. Tako so lahko fanta dali v šole, kar je bila velika prednost, in so se mu odpirale vse drugačne možnosti kot večini drugih Gorjanov.

Kako so Lenartejevi vrstniki čutili to tazliko med sabo in njim, pisatelj sam pove v Našem psu:

„Zakaj si tako ošaben,“ je stopil Luknjiški Jožko k meni, „Če si v šolah? saj bi bil tudi jaz, če bi bili pri nas bogati!“

„Nisem ošaben.“

Kljub takemu Lenartejevemu odgovoru med njima raste pregrada, saj takoj nato pisatelj žpiše:

„Poslovala sva se in Jožko se mi je odkril.“

Si lahko predstavljamo?! Še pred nekaj meseci sta skupaj pasla in podkajala polhom, zdaj pa se mu Jožko odkrije! Mulc mulcu!

V njem namreč že vidi gospoda. In v Jožku se sama od sebe zgane še ena značajska lastnost mnogih Gorjanov - *navidezen hlapčevski odnos do gospode*. Če je hotel Gorjan preživeti je moral gospodo ves čas prinašati okrog, moral je kršiti trenutno veljavne zakone. Zato je še danes raubšic Laskar z Laska na Dolu ljudski junak. Tudi Lenarte sam že prej omenjenemu Luknjiškemu Jožku dá prav, ko mu le-ta pove, da gre v gozd krast les. Ne zaveda pa se, Lenarte namreč, da je zdaj, ko je v šolah, tudi sam na drugi strani, med tistimi, ki jih bo Luknjiški Jožko prinašal okrog in se jim hkrati ponižno odkrival.

Vendar je Lenarte bil, in je vse življenje tudi ostal, pravi Gorjan; Dolčan. Z rojstvom je bil obsojen na vračanje, manj na fizično, bolj na duhovno. S sabo je odnesel v svet svojo Goro, njen krušljivi kamen, skale, skripe in skrle, groblje in škarpe, škole in školče, kamnite griče in orlovce; venec gora nad Goro, brege in bregove, griče, hribe in vrhove, skuke, kuke in čela, kuclje in šunike; doline in dolinice, jame in jačke, grape, kotle, luknje in badnje, ledenice in brezna, rupe, loze in drage; griže in seče, laze in lazke, korenine, meje in mejice; kale, depla in kaliče; rovne in ravnice, staniša, zgojne in razgojne, ritkovša in jančerijske, ogence in ... gorske zime in burje, poledenele gole trše in breste, zástavo nad Kozjimi stenami in Medvedjim vrhom, zimske večere, vedance, coprance, može in žene brez glav, spomine, bele žene in škôpnike, čarobne božične večere, svojega psa Belina in svoje soGorjane - take, kot smo: z mnogimi dobrimi in manj dobrimi človeškimi lastnostmi, s slabostmi in napakami, kakršni se kasneje kažemo predvsem v Besedah: častihlepni, nevoščljivi, privoščljivi, pravdarski, navidez hlapčevski, oblastni, visoki, trmastí, kršilci postav, kontrabantarji - take pač, kakršne sta nas v stoletjih naredili neprizanesljiva Gora in narava sama.

In tudi on, Lenarte Bevkov, je bil Gorjan ...

Kdaj je pravzaprav prišel v mojo zavest?

Ne spomnim se natanko, gotovo pa zelo zgodaj, saj smo bili Gidljevi in Bevkovi precej povezani. Med obema rodbinama so se stkale skoraj sorodstvene vezi, ki so se sčasoma izgubliale. Namreč, ko se je med zadnjo veliko nemško ofenzivo zgodaj spomladi 1945. leta rodila moja tri leta starejša sestra, ni bilo moč najti krstnega botra-nunca,

namestnika pa mama ni marala. Nekako je nanoslo, da je ravno takrat doma Lenartetov mlajši brat Lojze, ki ga pisatelj pogosto omenja v Našem psu. In tako je novorojenko h krstu pač nesel on. Čez tri leta tudi zame niso iskali drugega nunca. Mlajšega brata pa je, spet čez tri leta, h krstu nesel Lojzetov sin.

In še enkrat so Gidljeve Bevkovi nosili, takrat pa ne h krstu. Kmalu po rojstvu moje že omenjene sestre so se morale ženske z otroki pred divjanjem nemške ofenzive umakniti v Lokavec. Sestra je bila stara le nekaj dni in mama jo je težko nosila. Beguncem so se od nekod pridružili domobranci, ki so se tudi umaknili pred partizani v Deželo. (Na kapah ob strani da so imeli planike, tako je pravila mama...). Mogoče so se ženskam in otrokom priključili namenoma, da partizani med potjo ne bi nanje streljali. Eden od domobrancev, bil da je njihov komandant, je mami pomagal nesti otroka, drugi pa so pomagali nositi tisto boštvo, ki so ga vlekli ljudje s sabo. In tisti domobranec je povedal, da je Bevkov, od Lenarteta. Bil je Lenartetov sin, verjetno Jože, ki danes živi v Ameriki.

Tako ni čudno, da smo pri nas večkrat govorili o Bevkovih, o Lojzetu, Lenartetu in njegovih otrocih, saj so le-ti po vojski večkrat prišli na Primorsko k Bevkovim, da so brali maline, ki so bile tedaj vir skromnega dohodka. Tudi iz Dežele so jih hodili množično nabirat, saj se spomnim, da smo zvečer čakali na odkup tudi po več ur v vrsti...

Med drugim so o Lenartetu rekli, da je bil na drugi strani. Kaj to pomeni, si seveda nisem znal predstavljati. Spominjam se, ko smo se otroci pogovarjali o vojski in v naše pogovore vpletali, kar smo slišali od odraslih. In smo se hvalili, da na Dolu ni bilo domobrancev. Samo eden, Bevkov, da je bil, a še tisti ni živel na Dolu. Potem sem med stikanjem za patroni in puškami na našem podu v lesenem zaboju, od italijanske municije je bil, odkril knjige! Saj smo imeli knjige tudi v hiši, gor v kambri v kosmih, a tiste me niso pritegnile, saj sem jih imel vsak dan pred očmi. Te pa so bile zaprte v skrivnostnem zaboju, bile so lepo zložene in drugače so dišale. Listal sem jih gor v mraku podá, sedeč na kupu stare otave. Spominjam se nekaterih naslovov in imen. Bili so razni koledarji, nekaj Bevkovih knjig, Kranjčeva Os življenja in Besede Narteja Velikonje. Ali je ta tisti Bevkov? In sem knjigo nesel pokazat očetu. „Ja, teve bukve je spisal Lenarte Bevkov, saj morajo biti še druge njegove gor,“ mi je rekel tata.

Potem sem besede začel prebirati. To je bilo zame čisto novo bralno doživetje. Dražljivo je bilo to, da sem v čisto pravi tiskani knjigi bral o krajih, hišah in rodbinah, ki sem jih poznal. Celo mi, Gidljevi, in naša zlahta, Grmovski, smo noter v knjigi. To se mi je posebno imenitno zdelo in Lenartetu sem bil hvaležen, da je iz tiste snovi, katere delček sem bil tudi sam, naredil knjigo. O, ko bi enkrat tudi jaz napisal kaj takega! Ta otroška želja me še do danes ni zapustila...

Leta so odlétala, tudi sam sem šel od doma, bral, izbiral, prebiral in iskal. In spominjam se, da sem v vseh literarnih zgodovinah brskal za podatke o Narteju Velikonji, kot bi iskal nekaj meni blizkega. Nekaj sem našel tu, nekaj tam, še največ v Legiševi Zgodovini slovenskega slovstva. Ponekod sem zasledil jasno izraženo distanco avtorjev do pisatelja, faktografsko skope podatke in pripis o Nartejevi politični

opredelitvi. Priznam, da me vse to niti ni pretitano vznemirjalo.

Na Pedagoški akademiji sva si prišla precej blizu s pokojnim profesorjem Blažem Tomaževičem. Pogovarjala sva se tudi o Velikonji, in ko me je neko poletje mimogrede obiskal na Predmeji, je želel, da mu pokažem Nartejevo rojstno hišo. Profesor je bil tedaj že precej bolan, komaj je hodil, jaz pa sem ga vodil po skripasti, koreninasti in zraščeni stezi skozi gozd na drugo stran gričev, od koder se vidi Bevkova hiša.

„Žena ne bo verjela,“ je spotoma sopihal, „ko ji bom povedal, po kakšnih kozjih stezah sem hodil!“

In se je na svoj način hehetal predse. Potem sva dolgo sedela med mladimi smrekami in Tomaževič mi je govoril o Velikonji, o Zimski pomoči, o Francetu Koblarju, Velikonjevem prijatelju, ki v svojih pravkar izšlih Spominih govori o Nartejevem delu za domobrance. Govoril mi je o norih časih, ki potegnejo v svoj vrtinec ljudi in jih brez njihove zavestne volje pahnejo na pota, ki so jim morebiti vnaprej določena.

Kasneje sem od Jožeta Javorška, pri katerem sem v Ljubljani kot študent stanoval, zvedel še, kako je Narte bil obsojen, kako so sojenje prenašali po radiju in po zvočnikih, ki so bili obešeni po zidovih ljubljanskih ulic. Javoršek se je spominjal Velikonjeve pokončne drže na sodišču in da sodnikom s svojo odločnostjo in odločenostjo nekako ni dal možnosti, da bi ga pomilostili. Kasneje sem posredno slišal, kako je Velikonja na kamionu, ko so ga peljali na morišče, ves čas molil.

Lansko leto pa sem bral v Književnih listih, kako je umrl. Pretreslo me je, kako poveljujoči oficir zdrobi pisateljeve naočnike, ko mu jih le-ta tik pred ustrelitvijo ponudi, ker se mu jih zdi škoda nesti s sabo v grob. To dejanje sem razumel kot poskus simboličnega nasilnega uničenja ne samo Velikonjevega življenja, temveč tudi dela.

Mogoče me je prav to vzpodbudilo, da sem ob priliki prijateljem omenil, da bi bilo dobro pisatelju javno vrniti pisateljsko ime, in mogoče so bile prav te besede eden od zametkov današnjega srečanja. Ves čas pa sem čutil v sebi dolžnost, da pripomorem vrniti Narteja Velikonjo - pisatelja - ljudem, predvsem njegovim Gorjanom.

Pisateljeva stota obletnica rojstva je sovpadala z velikimi družbenimi in mišljenjskimi spremembami, in tako je bilo mogoče spomladi na pisateljev stoti rojstni dan na Predmeji, na njegovi rojstni hiši, odkriti spominsko ploščo. Med Gorjani je to dejanje vzbudilo odpor. Prišlo je tako daleč, da so ponoči odstranili kažipote, ki so jih Bevkovi postavili, da bi gosteje vedeli, kod priti do hiše. Nekateri sosedje menda niso pustili gostom parkirati na svojem svetu, in med številnimi gosti sem zaman iskal kakega domačina. Bili smo sicer tudi Dolčani in drugi Gorjani, a samo tisti, ki ne živimo več na Gori. Domačinov, razen Bevkovih, pa ni bilo, vsaj jaz jih nisem videl.

Moram reči, da me je to sprva prizadelo. Kar nekako krivega sem se počutil. Podzavestno sem se začel spraševati: Kaj pravzaprav jaz, sin partizana, delam med temi ljudmi? Ali ni moje mesto med tistimi, ki jih ni tukaj?

In sem se zgrozil: Ali smo še vedno tako ozki, tako zaprti v svoje svetove, tako zamerljivi, nepomirljivi, tako polni sovraštva? Ali ne moremo enkrat tega preseči? Ali ni bilo dovolj srečnega bratomornega klanja? Ali ni bil tudi sam Narte Velikonja slep in poln sovraštva? Kdaj nas bo,

Slovence, srečala pamet in bomo spoznali, da smo sami sebi največji sovražnik? To moramo preseči! In zato sem jaz tu, med bivšimi domobranci in njihovimi potomci, zavestno, ker vem, da moram to našo majhnost, veliko samo po sovraštvu, preseči! Obenem sem bil ponosen na Narteja in svoje Gorjane:

Glej jih, svet razumejo elementarno. Cel Dol je bil požgan, v vasi je grobnica s 365 padlimi partizani, samo iz vasi jih je padlo čez petdeset, in Narte je bil na oni strani. In danes mu v tej vasi odkrivajo ploščo! Ne! Naj mu jo postavijo v Ljubljani, kjer je živel!

Ko sem kmalu po naših prvih svobodnih volitvah srečal bratranca s Predmeje, sem ga, malo za šalo, malo za res, vprašal: „Koga si volil?“

„Smo kar smo,“ je rekel, „tega se ne da spremeniti!“

Lahko je vam, sem si kasneje mislil. Ste kar ste. Ne dvomite, ne cincate, veste, kaj ste. Ko odkrivajo ploščo domobrancu, je vaša reakcija čustvena, elementarna. Moja pa je razumska, čeprav sem s srcem z vami.

Najhuje pa mi je bilo, ko sem šele pred kratkim prebral Velikonjevo brošuro Malikovanje zločina. Bolje, da je ne bi. Kakšno sovraštvo veje iz nje! Sovraštvu do vsega, kar diši po komunizmu. Niti trohice najmanjše volje in hotenja po razumevanju drugače mislečih, nestrpnost in sovraštvo in spet sovraštvo. Zdaj sem razumel Franceta Koblarja, Velikonjevega prijatelja, ki v knjigi Moj obračun pravi o Narteju in svojem razhodu z njim takole: „Pustil sem ga v njegovi psihozi.“ V psihozi, ki se je izražala v slepem sovraštvu do komunistov.

Potem sem še enkrat vzel v roke Našega psa in Besede. In glej čudež! V trenutku sem pozabil na vse Velikonjevo politično delovanje in na Malikovanje zločina s te in one strani. Spet sem doživljal Goro in samega sebe na njej in v njej. V duhu sem bil spet na vrh griča nad našo hišo, od koder se vidi Bevkova domačija. In v meni so oživljali Gorjani, ki jih ni več in smo še, ki smo takšni in drugačni, a vsi z ene Gore doma. In eden izmed njih si tudi ti, Lenarte Bevkov. Zato si bom še naprej prizadeval, da te bodo tvoji Gorjani spoznali skozi tvojo knjigo, da bodo v njih spoznali tudi sami sebe.

Zdaj, po vseh teh mojih cincanjih, lahko strnem:

V meni živi Velikonja kot pisatelj in Gorjan. Ne zanima me njegovo medvojno delovanje. V meni bo živela kot vrednota njegova čista literatura. Ker dejstvo je, da je prav on doslej najbolje pisal o Gorjanih. Nobeden ga v avtorski besedi ni presegel. Zato smo dolžni njegovo delo pravilno ovrednotiti. In čisto na koncu: Naj povem še tole resnično anekdoto, ki sem jo slišal od svojega očeta in je posredno povezana tudi s pisateljem. Tudi skozi se kaže Gorjan tak, kot je: Zaverovan v svoj prav, čeprav v svojo škodo.

Žena Lenarteta Bevkovega, tistega pisatelja, je nekoč tam v gostilni pri Krapežu, zdaj tam ni več gostilne, dopovedovala Gorjanom, da je bolje kositi mlado travo, da ima seno pole več v sebi. Saj veš, Gorjani kosimo, ko je trava že zrela.

Rajniki Bošnar ji je pa tako rekel: „Gospa, povejte vi meni, katero jabolko je boljše, zeleno ali zrelo?“

In je imel možakar prav, čeprav v svojo škodo, ubogi človek...

ZGODBA BREZ KONCA

Novo nadaljevanje o problemih z RTV

Ne kaže drugače, kot da vas tudi v letošnji izdaji Colskega časnika seznanimo z najnovejšimi dogajanjem, ki jih že več let vodimo pod imenom: Problemi z RTV Slovenije. Situacija se namreč vsake toliko časa spremeni, dejstvo pa je, da še vedno niso razčiščene vse okoliščine v zvezi s problemi sprejemanja signalov TV Slovenije na Colu.

To, kar se je začelo dogajati pred dvema letoma, nam je vsem dobro znano. TV pretvornik na Planini so televizijci posodobili, namestili nanj nove antene, nam obljubili dober sprejem domačih programov, pokasirali tudi nekaj nam namenjenega denarja, nazadnje pa se je vse zasukalo drugače. Pretvornik na Planini kar naenkrat ni bil več primeren za oddajanje signala proti Colu. To se je menda vedelo že ob začetku posodobitve, toda nam je bilo to prikrito. Ni nam ostalo drugega, kot da sami zavijemo rokave. Naše antene smo morali obrniti v vertikalni položaj in jih zasukati proti Trstelju, hribu nad Dornberkom, kjer je začel oddajati nov pretvornik za prvi in čez nekaj časa tudi za drugi program TVS. Poleg tega, da je signal drugega programa s Trstelja včasih zelo šibak, je ta rešitev za del Cola ter za Žagolič in Malo Polje pomenila TV mrk. Seveda so temu sledila še večja prerekanja z RTV - jevci, ki smo jih sicer začeli že takrat, ko so se pojavili problemi s Planino in nekaj mesecev nismo plačevali naročnine. Tako so se takrat televizijci večkrat pojavili na Colu in okolici, merili moč TV signalov in obljubljali pomoč, oziroma ureditev problemov. Predvsem pa so nam še bolj jasno dali vedeti, da naj ne računamo več na Planino, ampak le na Trstelj. Toda dejstvo, da Planina ni primerna za nas, je porajala dvome v poštenost njihovih besed, saj smo do posodobitve pretvornika na Planini od tam sprejemali odlični signal prvega programa TVS in nas pri tem niso motili signali italijanskih TV postaj, ki da so dandanes glavni krivec TV problemov na našem koncu.

Toda ni kazalo drugega, kot ponovno združiti moči. Na vrhu Žerivš nad Colom so marljivi Žagoličani in Malopoljčani postavili repetitor, ki tu sprejema signal prvega programa s Trstelja in ga oddaja proti tema dvema zaselkoma ter seveda po celem Colu, zlasti v tisti del, ki zaradi Kovka nima direktnega pogleda proti Trstelju. Na podoben način se je na Žerivšah pripravilo tudi aparature in antene za sprejem in oddajanje drugega programa TVS. Vendar pa so ob tem nastopile težave, saj so se s frekvenco drugega programa v anteno na Žerivšah mešale motnje italijanskih postaj. Žerivše so pač višje od Cola in tako tudi bolj odprte proti zahodu. Vendar pa sta mojstra, ki sta urejala vse skupaj, rešila tudi ta problem. Ugotovila sta, da je signal drugega programa najmanj moten v okolici Zadrúžnega doma na Colu. Zato se je tam namestilo anteno, ki sprejema ta signal, posebna aparatura pa ga s pomočjo druge antene v takoimenovani linkovski povezavi pošilja na vrh Žerivš. Tam se postopek ponovi v obratnem zaporedju. Posebna antena sprejme signal iz Zadrúžnega doma, posebna aparatura pa ga spet s pomočjo dveh anten oddaja proti Žagoliču, Malemu Polju, skoraj po celemu Colu (razen v SpodnjeOrešje) ter celo v del Gozda. Kar zapleteno. Da pa bo vse skupaj bolj jasno, na kratko preletimo, na katerih kanalih torej na Colu lahko sprejemamo

TVS. Trstelj oddaja prvi program TVS na 12. kanalu in v vertikalni tehniki, drugi program pa lahko sprejemamo na 60. kanalu. Naš repetitor na Žerivšah pa oddaja signal prvega programa TVS na 26. kanalu, drugi program pa po novem na 33. kanalu.

Tako torej naj bi nekako izgledala dokončna podoba sprejemanja

televizijskih signalov slovenske televizije na Colu. Toda glej ga, zlomka. Nedolgo od tega je spet „oživel“ oddajnik na Planini. Na 24. kanalu se da namreč popolnoma brezhibno spremljati prvi program TVS. Glede na prejšnja zagotovila televizijcev je to kar nekam čudno, toda dobrodošlo takrat, ko je izpad signala na Trstelju. Vseeno pa nam ni jasno, kako je Planina začela kar naenkrat s TV signalom „oskrbovati“ tudi Col. Seveda v tem ni nič slabega, daje pa nam misliti, kako televizijcem res ne gre zaupati, pa naj se opravičujejo tako ali drugače. Upamo lahko le, da bo sedaj tudi na tem področju končno mir in da se z RTV - jevci ne bo več potrebno prepirati, oziroma, da bomo imeli na malih zaslonih čisto sliko obeh slovenskih programov.

DOMAČA TELEVIZIJA

Pravijo, da je v vsaki nesreči tudi nekaj sreče. Na nek način lahko to rečemo tudi za naše probleme s TV. Ob reševanju problema sprejemanja programa, ki je opisan zgoraj, se je namreč pojavila možnost organiziranja nekakšne colske interne televizije. Na aparaturu, ki v Zadrúžnem domu sprejema signal drugega programa, je priključen še dodaten člen, na katerega se lahko priključi videorekorder ali kamero. Ta dodatni člen smo financirali člani Trilleka iz izkupička letošnje colske nedelje. No, aparatura takrat namesto drugega programa na vrh Žerivš pošilja signal iz videorekorderja ali kamere in antena na Žerivšah tako oddaja domači program - seveda na 33. kanalu, tako kot sicer drugi program.

Čeprav smo vas proti koncu novembra že obvestili, da bomo začeli s predvajanjem lastnega programa in to vsaj pol ure na teden, je vse skupaj nekako zastalo. Zaradi vse večjih motenj, ki so se začele pojavljati na 31. kanalu in so praktično onemogočale kvaliteten sprejem, je bilo treba oddajno aparaturu na Žerivšah naravnati na nov, torej na 33. kanal. Po novem letu bomo z realizacijo ideje o interni televiziji poskusili še enkrat. Seveda vas bomo o tem pravočasno obvestili. Že danes pa lahko ta 31. kanal z Žerivš poiščete. Ponekod bo dovolj sobna antena, ponekod pa boste morali poizkusiti s strešno anteno. Signal je zagotovo dovolj močan, kar smo ugotovili tudi ob poskusnih oddajanjih v začetku letošnjega leta. Pa prijeten sprejem!

Sandi Škvarč

AKTUALNE IZPOD KRIŽNE GORE

TATOVİ BRJONOV SPET NA SCENI

Deske in brjoni, ki smo jih vsako leto dobili z žaganjem novomašnih mlajcev, nimajo sreče. Že po prvi novi maši se je zapletlo okrog njihovega lastništva, oziroma uporabe, letos spet. Pred leti se je bil boj s Svetom KS, letos pa z vodstvom colskega gasilskega društva, obakrat pa smo bili obtoženci mladinci, oziroma sedaj člani Trilleka. Spora s KS nima smisla pogrevati, saj smo ga nekako rešili, zanimivo pa je, kako je do spora prišlo z gasilci.

Najprej je potrebno poudariti, da je bil spor popolnoma nepotreben in le z nekaj več razumevanja bi ga lahko mirno rešili, tako pa...

V vseh štirih letih so po novomašnih praznovanjih ostajali na Colu jelovi hlodi, ki smo jih potem vsako leto razžagali. Tako se je nabral kar lep kup brjonov, ki smo jih uporabljali pri organizaciji Colske nedelje in ob drugih potrebah na vasi. Te brjone, se je pred lansko zimo sparavilo v prostore KZ pri Zadržnem domu. Ko pa je novi lastnik začel ta prostor pripravljati za gradnjo, so gasilci ta kup brjonov preselili v drugi prostor. Tako pa so tudi pomešali starejše brjone, ki naj bi bili last mladine (bili so tudi označeni), oziroma za uporabo pri Colski nedelji, med nove, ki so menda last gasilcev. Do tu vse lepo in prav, čeprav bi lahko bili gasilci, če so že tako dosledni, bolj pazljivi in bi „mladinske“ brjone zložili na poseben kup.

Ko pa so se približala zaključna dela na našem balinišču, letos spomladi, so bili za ureditev plank potrebni brjoni. Zato smo enostavno odšli do „skupnega“ kupa nesrečnih brjonov, jih z vrha odbrali pet in odnesli v nadaljno obdelavo k mizarju. Toda že naslednji dan so začeli gasilci robantiti čez člane Trilleka, da smo jim brjone ukradli. Prepričevanje, da to ni kraja, ampak da bomo brjone koristno uporabili za dokončanje balinišča, ni zaleglo. Nemogoče je bilo nekaterim gasilcem dopovedati, da brjoni niti slučajno niso ukradeni, ampak bodo uporabljeni za skupno vaško potrebo. Ker so vedno bolj trdili, da so sporni brjoni njihovi, saj jih je menda KS dala uradno njim, smo se pozanimali pri predsedniku Silvestru. Povedal je, da je krajevna skupnost namenila brjone potrebam na vasi in s tem tudi gasilcem, ki jih potrebujejo za ureditev sobe v gasilskem domu. Nihče torej ni rekel, da so prav njihovi, ampak samo naj jih vzamejo, kolikor jih bodo potrebovali, in takrat, ko jih bodo potrebovali. In če je bila trenutno potreba po nekaj brjonih na balinišču, katerega izgradnjo je podprla tudi KS, potem ni nič narobe, če se jih je nekaj namenilo tja.

Tako Silvester. Epilog je bil tak, da so balinarji, torej ne Trillek, kot trdijo v vodstvu gasilcev, brjone vrnili in si pomagali drugače. Gasilci pa so jih takoj naslednji dan sortirali na „naše“ in „njihove“, in slednje tudi spravili v gasilski dom. Zadeva se je tako končala, spor je bil nekako rešen. Planke na balinišču so vseeno urejene, stenski opaž tudi že krasi sejno sobo v gasilskem domu... balinamo vsi, tudi gasilski dom je vsem na uporabo, grenak občutek pa vseeno ostaja.

KONCERT PRIMORSKE POJE

V program prireditev v letu 1992, so v ajdovskem „kulturnem ministrstvu“, zapisali tudi organizacijo koncerta v okviru Primorske poje. V preteklosti, smo na Colu zelo solidno organizirali že dva taka koncerta. Načrtovalce ali načrtovalca programa je verjetno prav dobra izkušnja s Colom vodila k temu, da je tudi letošnji koncert nameraval zaupati naši vasi. Za te načrte, ki na žalost niso bili predstavljeni javnosti, smo dovolj zgodaj izvedeli tudi v našem društvu Trillek. Odločili smo se, da se spoprimeemo z organizacijo, saj smo imeli izkušnje iz preteklih gostovanj revije na Colu, ko smo bili zraven še kot mladinska organizacija.

Tako smo se oglasili na ajdovski Zvezi kulturnih organizacij in se z gospodom Koloinijem začeli pogovarjati o podrobnostih. Koncert na Colu je bil planiran 26. aprila, takrat pa smo bili še v mesecu marcu, torej dovolj zgodaj za pripravo dobre organizacije. Toda na žalost so se „pogajanja“, prav kmalu končala. Ustavilo se je, kje drugje, kot pri denarju. V programu je bilo namreč zapisano, da je organizaciji koncerta na Colu namenjeno 60.000 tolarjev, kar pa se je ajdovskemu „kulturnemu ministru“, kar naenkrat zdelo preveč. Ni mu šlo v račun, da bomo s koncertom zaslužili, oziroma, da bo društvu ostalo preveč denarja. Njegova bojazen je bila seveda na nek način upravičena, saj je bilo planiranih 60.000 kar lep denar. Toda gospod Koloini je vztrajal, da je ta znesek previsok iz preprostega razloga, ker se da na Colu na razne načine privarčevati pri organizaciji. Mislil je seveda na naše delo, na domač kruh, domače klobase, ceneno vino... Med temi pogajanja je seveda čas tekkel, medtem smo se člani Trilleka tudi na občnem zboru društva odločili, da gremo v organizacijo koncerta le pod pogojem, da nam ZKO nakaže vseh 60.000. Končno tudi ostanek tega zneska ne bi bil vržen proč, saj se v društvu spoprijemamo z različnimi kulturnimi dejavnostmi, kjer nam vedno primankuje denarja. In ne nazadnje ima ajdovska ZKO vse preveč posluha le za pevska društva in smo na tak način videli tudi finančno pomoč našemu delu.

Tako je prišel zadnji teden pred koncertom in ker se nismo in nismo mogli sporazumeti, smo se odločili, da se odrečemo organizaciji. Bili smo prepričani, da imamo prav, hoteli smo denar, ki je bil namenjen Colu. Zavedali smo se da je gospod Koloini par dni pred koncertom v zagati, kaj storiti, in mislili smo, da bo popustil in nakazal tistih 60 tisočakov, ki jih je branil, kot bi bili iz njegovega žepa. Toda odločil se je drugače - da bo organizacijo koncerta na Colu izpeljal sam. Na precej vročem sestanku s colskimi pevci, dva dni pred koncertom, jih je nekaj pridobil za sodelovanje in se z njimi pogodil za nekakšen kompromis. Dogovorili so se za znesek, ki ga bo potem v zahvalo za pomoč nakazal zboru in v nedeljo je vse teklo tako, da nihče od gostujočih zborov zagotovo ni opazil, kaj se je kuhalo še pred dvema dnevoma. Na grobo pa smo izračunali in s tem se je strinjal tudi Koloini na petkovem sestanku, da ga bo njegova organizacija stala več kot predvienih 60.000 sit., skupaj z nagrado za „pomočnike“. Toda ni kaj ajdovski „kulturni minister“, se je pač odločil, da bo vztrajal do

konca in da denarja „in bianco“, na Col ne bo dajal, pa naj stane, kolikor hoče. Primorska poje pa v bodoče verjetno ne bo več zavila na Col.

PROBLEMI Z ROKOMETOM

„Dobro, zakaj te ni bilo na občni zbor kluba?“ so bile prve besede, ki sem jih slišal v nedeljo, nekaj pred eno uro na rokometnem igrišču, ko se colski mladi in starci že po tradiciji srečamo v neusmiljenem mučenju nogometne žoge.

„Čakaj malo, človek božji, sinoči sem delal, povrhu vsega pa sploh nisem nič vedel, da bo zborovanje. A naj voham, da vi zbornu občujete? Kakšno vabilo bi pa že lahko poslali!“

„Ja, ti si vedno nekaj posebnega,“ se je vmešal Politik, „nobeden ga ni dobil, edino tebi bi ga moral poštar prinesiti priporočeno.“

„Daj, ne gnjavi kot vedno, povej rajši, kaj ste sklenili.“

Navkljub nekajletnemu abstinenanju me rokomet še vedno privlači, v drugačni obliki kot nekaj seveda, toda simpatija do rokometne igre je ostala. Navsezadnje sem se z njo aktivno ukvarjal 13 let. Pa tudi sedaj se še kdaj pa kdaj pomešam med colske narokometne veterane, da vržemo kakšno penzionersko z nekdanjimi „ljutimi“ nasprotniki.

„Ah, kaj naj bi bilo. Mladiči so se takorekoč samoukinili. Menda ni na žiro računu nič denarja. Blagajnik je rekel, da s tisočpetstotimi tolarji nima kaj delati ter da on denarja ne bo fehtal okoli. Nekaj so napeljevali, da naj bi se finančno spet izprsil Trillek.“

„O ja, nas bi vsak cizal. Ko smo pa skale premetavali in vlačili okrog balinišča, so rokometasi za ogrevanje igrali nogomet. Nobeden hudič se ni spomnil, da bi lahko kaj pomagali tudi oni... Saj smo jim povedali tudi to, pa to, da bomo tistih dvajset tisoč, ki jih baje rabijo za začetek, že nekje napraskali. Prevoze bi tako kot lani opravljali starejši člani kluba in še eno sezono bi nekako spravili pod streho. Ampak potem je začel trener nekaj mutiti o tem, da oni ne mislijo samo životariti, da hočejo zagotovljene materialne pogoje. Predsednik je začel tarnati o problemu s slačilnicami, kako mora voditi gostujoče ekipe po celem Colu. Skratka, da v takih pogojih, ne mislijo več delati. Nobeno prepričevanje in dokazovanje, da smo mi začeli v še slabših pogojih ni pomagalo. Od sinoči ni več mladinske rokometne ekipe. Ostali smo samo še stari biki.“

No, lepa reč. Ne materialni pogoji, volje do dela in ljubezni do rokometu jim manjka.

Fantiči so se malo prevzeli, radi bi vse pripravljeno in servirano. Le to bi bilo v drugačnih pogojih in na drugem mestu tudi normalno, toda tako mi kot oni so na svojo nesrečo zrasli na Colu, kjer so organizacijo v klubu vedno pomagali voditi tudi igralci. In če ti popustijo, začne škripati. In sedaj škriplje prav pošteno.

Mladi sploh ne vedo, in navsezadnje je tako tudi prav, iz česa smo začeli ustvarjati rokometni klub. Zakaj bi se morali tudi oni ukvarjati s takimi problemi, kot je vprašanje, kje v nedeljo zjutraj po prvi maši, tik pred odhodom na tekmo, dobiti dva avtomobila, ki nas bosta, natlačena kot sardine, odpeljala na mesto zagotovljenega poraza. Še sreča, da je imel bivši ravnatelj OŠ razumevanje za naš nastajajoči klub, saj smo lahko brez problema koristili prostore šole, šolski pa so bili tudi dresi, žoga (edina, ki smo jo imeli) ter mreže za vrata. Drugače bi marsikatero tekmo verjetno odigrali v belih spodnjih majicah. Da o zapisnikih in štoparici sploh ne govorimo. Sodnike pa smo plačevali tako, da je Sandi pobral vstopnino od tistih nekaj

gledalcev, kar je zmanjkalo, pa so založili prvi podporniki colskega rokometu, nemalokdaj pa so zadnje fičnike skupaj nastrgali še igralci. Če se dobro spominjam, pa smo jo nekajkrat odnesli tudi lišo, saj se je sodnikom verjetno zdelo zamalo jemati tisti drobiž od pobrane vstopnine.

In vendar smo v takih pogojih skupaj skrpali celo sezono, pred pričetkom nastopanja pa smo pripravili tudi prvi Colski rokometni turnir. Le ta je pozneje postal tradicionalen in ni manjkal nobeno leto, tudi v času najhujše rokometne krize, to je bilo tisto leto, ko nismo imeli rokometnega igrišča. Na Otlici so nas sicer malo čudno gledali, toda turnir je bil. Vse do letos, vsako leto, različno kvaliteten, toda bil je.

Zanimivo je dejstvo, da je bil klub vedno najmočnejše organiziran prav v trenutkih, ko so nas pestile zunanje težave. Vrhunec športnih, pa tudi organizacijskih uspehov, je verjetno predstavljala uvrstitev mladinske ekipe v končnico tekmovanja za republiški mladinski naslov ter uvrstitev članske ekipe v 2. republiško ligo. In prav slednje je prineslo v klub prve resne probleme, saj smo morali vse domače tekme zaradi premajhnega starega igrišča igrati v Ajdovščini. S precejšnjimi težavami smo odgarali tudi tisto „gostujočo“ sezono in se naslednje leto na srečo ali nesrečo, odvisno od kod gledaš, vrnili v dobro staro Primorsko rokometno ligo, s trdnimi nameni, da se čimprej vrnemo nazaj v republiški okvir.

Verjetno bi nam ta podvig tudi uspel, če ne bi kmalu nad klub prišla nova, še večja težava. Z adaptacijo osnovne šole je klub izgubil priljubljeno igrišče Pod šolo in to nas je postavilo pred malo večji problem, kot so bila štirinajstdnevna gostovanja v Ajdovščini. Klub brez igrišča je nekaj podobnega, kot da bi imeli ladjo brez morja. Nemogoča situacija. In spet so se v klubu mobilizirale vse možne sile in izgradnja igrišča je stekla. O tem, koliko ur dela je bilo opravljenih, koliko se je prosjačilo okoli raznoraznih ljudi in ustanov, kolikokrat smo se ob delu skregali, kako nam je ex armada zastoj veliko pomagala, kako smo že skoraj pustili vse skupaj, ne bi pisal. Bi bilo pa zanimivo, da bi enkrat te stvari objavili v številkah. Če sploh kje obstajajo. Stoji pa igrišče, kot zadnji res velik uspeh kluba.

In če se bo kdaj, čez čas, postavljalo spominsko ploščo graditeljem igrišča Lipov gaj, (brez smeha prosim, nikoli ne veš, kakšni časi pridejo) ko se bo postavljala taka spominska plošča, bo na njo sodilo eno samo ime: Tratnik Tone, s podporo članov rokometnega kluba in ostalih krajanov Cola, seveda.

Po izgradnji novega igrišča pa je začelo delo v klubu počasi zamirati. V začetku res skoraj nevidno, a s časom se nabere. Zmogli smo vse zunanje in to ne majhne težave, prava past pa nas je čakala znotraj kluba, med nami. Svoj veliki delež pa je k temu zamiranju pridodalo razsulo v Primorski rokometni zvezi ter vse večji problemi zagotavljanja nujno potrebnih finančnih sredstev. Ekonomska situacija je začela kazati zobe.

In zdaj je klub tudi uradno prenehal obstajati. Fantje imajo zadosti drugih interesnih področij in rokometu verjetno ne bodo pogrešali.

Nekaj rokometnega pa bo na Colu le ostalo.

Rokometni veterani se ne damo kar tako. Če bo kjerkoli obstajala Primorska rokometna liga, se bomo vključili vanjo. Ne bodo mladiči rekli zadnje besede v klubu, ne. Z rokometom smo začeli par let pred njimi pa lahko z njim par let za njimi tudi končamo.

Ampak majhna razlika pa le bo.

V nedeljo zjutraj, tik pred odhodom na tekmo, ne bo potrebno tekati po Colu in iskati prevoz. In tudi o končnem rezultatu tekme bi se dalo debatirati.

Glede na začetek pa je tudi to nekaj, ali ne ?!!!

MLADI IZ KANALA SO NAM VRNILI OBISK

Na športem in družabnem srečanju z mladinskim klubom iz Kanala, ki je bilo lansko jesen v Kanalu in smo ga s par stavki omenili tudi v lanskem časniku, smo se dogovorili, da Kanalce letos povabimo na Col. Ko se je pomlad že prevešala v poletje in ko je bilo naše igrišče za silo urejeno in pospravljeno, smo sklenili, da je pravi čas za revanš Kanalcem, ki so nas na domačem terenu kar uspešno premagali. V soboto 6. junija smo se tako zbrali na našem igrišču. Kljub nestalnemu vremenu je sobota le bila dovolj lepa, da se nismo bali, da bi nam dež pokvaril srečanje. Program srečanja je bil podoben kot lansko jesen v Kanalu in tako smo se tudi na Colu najprej udarili v nogometu. Gladka zmaga nam je, kljub temu, da je bilo srečanje predvsem prijateljsko, vlila borbenega duha in gostom smo se nameravali nekako oddolžiti za poraz v gosteh. Toda zelo podobne načrte so imeli tudi Kanalci. To se je pokazalo že pri naslednji igri - košarki. Kljub naši najboljši ekipi so nas porazili in presenetili, saj se šepred slabim letom niso mogli enakovredno kosati z našimi košarkarji. Priznati pa je treba, da sta za njihovo ekipo igrala kar dva igralca odličnega kanalskega odbojarskega kluba. Še bolj prepričljivo so potem v prostih metih izgubila naša dekleta. Sledilo je novo razočaranje - balinanje. Razočaranje iz dveh razlogov. Prvi je bil ta, da balinišča do takrat še nismo uspeli dovolj dobro pripraviti in utrditi, zato tudi naši balinarski zvezdniki niso hoteli nastopiti. Drugo razočaranje pa je bil seveda poraz. Za silo smo namreč le skrпали skupaj ekipo, ki pa proti zelo mladim kanalskim balinarjem ni imela šans. Podobno se je zgodilo tudi dekletom. Nekaj več uspeha smo imeli v briškoli, dekleta pa tudi pri šahu. Pri moškem šahovskem dvoboju je bilo še posebej napeto, saj se je s kanalskim županom pomeril zborovodja Ivan, toda tudi tu smo vknjižili poraz. Nekaj več odpora smo nudili v pikadu, v namiznem tenisu pa so nam gostje še enkrat dokazali, da se s tem športom zelo resno ukvarjajo.

No, kljub na trenutke borbenim tekmam, pa smo se proti večeru skupaj poveselili ob dobrotah s Srečotovega ražnja. Gostje so si z zanimanjem ogledovali našo jamo in kar dolgo v noč so vztrajali za mizami na igrišču, pa čeprav nas je vmes tudi dež malce zmočil. Čeprav smo nekakšen prvi krog sodelovanja tako zaključili, smo se dogovorili, da se še kdaj srečamo. Saj res, zakaj pa se ne bi zbrali še enkrat, odšli v Kanal in naredili revanš za oba poraza...

COLSKA NEDELJA

Zadnjič se je v gostilni obregnil obme znanec z vprašanjem, skoraj obtožbo: „A denar od Colske nedelje ste že ves zapravili, za nove orgle ne bo šlo letos nič?!, Malo sem ga čudno pogledal, rekel pa nič. Mož pač ve, da je bila Colska nedelja uvedena predvsem kot pomoč pri financiranju novih orgel za colsko cerkev in ve tudi to, da letos denar v ta namen še ni bil nakazan. In glede na njegovo. ...jaz pridem na Colsko nedeljo in kupujem srečke samo zato, ker vem, da gre denar za nove orgle., pričakuje, da bo ves dohodek takoj in brez problemov prenešen na račun odbora za nabavo novih orgel. Ampak stvar je za malenkost bolj komplicirana, kot se zdi na prvi pogled. Že res, da je bila Colska nedelja zamišljena kot

pomoč pri nabavi novih orgel, res pa je tudi, da ni bila uvedena samo zato. V društvu Trillek je namreč kar precej različnih mnenj o tem, kam naj bi prisluzeni denar vložili. Na koncu ostanejo tri, štiri stvari, kamor se sredstva usmerijo. Med temi sta dve vsakoletni postavki: Colski časnik in orgle.

O Colskem časniku le toliko, da se stroški, ki so z njim, nikoli ne povrnejo s ceno časnika. Kajti, samo ureditev in tiskanje časnika staneta okrog 1500 DEM, ali v protivrednosti, okrog 90 000 SIT, s prodajo pa bi maksimalno lahko zaslužili 50.000 SIT (200 izvodov po 250 SIT). Pravim bi, ker kar nekaj deset izvodov odide po raznoraznih uredništvih in ostalih potrebnih in nepotrebnih ustanovah, nekaj števil pa vsako leto ostane. Skratka, če nas delo s časnikom ne bi veselilo, tudi Colskega časnika ne bi bilo.

Okrog deleža za orgle se v društvu vsako leto razvije živčna debata, na koncu pa vedno obvelja že ustaljeno stališče, da se tja usmeri ves ostanek sredstev. Količina je odvisna od uspešnosti Colske nedelje, ter od tega, kakšne potrebe imamo v društvu.

Letos smo tako končno začeli pripravljati lasten „roštilj“, ki je izpadel iz že nekaj prejšnjih finančnih konstrukcij, z delom sredstev pa smo sofinancirali postavitev TV repetitorja, kar nam omogoča, da v prihodnosti lahko uvedemo lasten, colski, televizijski program. Moram priznati, da je ta zahteva prišla letos v izbor mimo vrstnega reda in da smo predlagatelji na usklajevalnih sestankih doživljali težke trenutke.

Vsako leto pa je tudi nekaj bolj ali manj upravičenih prošenj za dodelitev finančnih sredstev, ki pridejo od zunaj in ki so skoraj vse zavrnjene.

Sredstva za orgle tako počakajo, pretopljena v DEM, Novoletne proslave. Tudi s to prireditvijo imamo kar precej stroškov, po tem datumu pa se DEM preselijo tja, kamor so namenjene. Na račun za nabavo novih orgel.

In tako iz leta v leto, s tem da smo si letos pustili nekaj rezerve za prihodnjo Colsko nedeljo, ker počasi postaja vse bolj verjetno, da bo enkrat vreme zgrešilo datum in bo deževalo tudi na prvo nedeljo po junijski plači in takrat s Colsko nedeljo ne bo nič. Stroški, ki nastanejo s prevozi, tiskanjem plakatov in majic in še precejšnjim številom drobnih stvari, ki so za dobro organizacijo nepogrešljive, pa ostanejo in gredo iz žepa organizatorjev. Zato ta železna rezerva.

Vse ostale dejavnosti Trilleka se delno krijejo iz sredstev, ki ostanejo od prodaje časopisa in Novoletne proslave, za nekatere dejavnosti pa nemajhen del prispevamo tudi sami člani. Tu mislim predvsem na vsakoletno „pomiritveno“ srečanje članov Trilleka s svojimi boljšimi polovicami, sem pa spada delno tudi občni zbor društva. To pa sta dve najpogosteje očitani stvari članom Trilleka, ki jih slišimo od prenekaterega „ljubitelja“ našega društva. Po mnenju teh „poznavalcev“, naj bi namreč večino zbranih sredstev društvo porabilo za take in podobne prireditve, le manjši del pa naj bi se nakazal dalje.

Za te nejeverne Tomaže, pa tudi za ostale, ki vas zanima, kako posluje „podjetje Colska nedelja“, nekaj podatkov:

COLSKA NEDELJA 92 v številkah:

SKUPEN INKASO	557 900,00
M I N U S I:	
meso in pribor za peko	84 000,00
pijača iz Vipavske kleti	79 000,00
nastop Naceta Junkarja, TNT, in Benčincev	33 000,00
razno blago v samopostrežni trgovini	42 900,00

honorar pekom	4 500,00 SIT
Vračilo sposojenega drobiža	50.000,00 SIT
razni drobni računi(nagrade nastopajočim, pokali, plin, plakati, soglasja, prevozi, itd	68 200,00 SIT
SKUPAJ MINUSI	361 600,00 SIT

Če vse skupaj odštejemo od skupnega prihodka, ostane malo manj kot 200 000, 00 SIT, ali, preračunano po tečaju DEM konec junija, 3 700 DEM, plus nekaj SIT, ki jih imamo za sprotno porabo.

Do začetka decembra smo za TV repetitor porabili 700 DEM, za časopis čaka 1.500 DEM, 5.00 DEM je železna rezerva, okrog 1 000 DEM pa bo namenjenih za nove orgle. Sredstva za izdelavo „roštilja“, pa se koristijo iz dohodka od reklam na Colski nedelji (zavarovalnica in HIT).

Vsi izdatki, razen za TV, so okvirni, saj so zelo odvisni od velikosti „roštilja“, in obsega časnika, ter od naših pogajalskih sposobnosti (barantanja).

Tako Colska nedelja izgleda v številkah.

Vsi tisti, ki vas dogajanje okrog Colske nedelje zanima v detajle, pa ste vabljeni, da se v začetku junija '93 javite kateremu od organizatorjev Colske nedelje. Zagotavljamo vam, da boste imeli dela čez glavo.

Komplicirat pa se začne že takrat, ko se organizacijski odbor za pripravo Colske nedelje prvič sestane. Do takrat so stvari kristalno čiste, po tem prvem sestanku so že malo manj, pozneje pa z vsakim sestankom manj in manj. Kajti, organizacija in izvedba Colske nedelje zahteva približno štirinajst dni zelo aktivnih priprav, da o raznih telefonadah, iskanju nastopajočih, urejanju papirjev in seveda pripravah ekip na športna tekmovanja niti ne govorimo. Prve priprave se tako začnejo že tam nekje koncem aprila.

Zadolžitve članov odbora pri izvedbi same veselice so že par let nespremenjene, tako da po organizacijski plati le redko pride do kakšnih problemov. No, včasih nam jo s svojo preveliko zagnanostjo malo zagodejo športne ekipe, tu pa tam se pojavijo „obvezni. kiksi, edina stvar ki nas resnično lahko preseneti in proti kateri nimamo obrambe, pa je vreme. In ko bo slabo vreme enkrat res zadelo pravi datum, takrat bo nastal res velik problem, kje dobiti sredstva, ki so vsako leto vložena v pripravo Colske nedelje in jih založimo organizatorji.

LETOS TUDI GASILSKA VESELICA

Kar nekaj let je že minilo od zadnje gasilske veselice na Colu. Pa ne da gasilci ne bi bili dejavni, ampak vedno je kaj nagajalo, vedno kaj prišlo vmes. Pred dvema letoma jo je zagodla nevihta, lansko leto vojna, letos pa je končno bilo vse naklonjeno ponekod najpopularnejši vaški zabavi. Kljub temu, da je na Colu primat najpopularnejšega žura osvojila Colska nedelja, pa je tudi gasilska veselica privabila nekaj obiskovalcev. Vseeno pa jih je bilo verjetno premalo, da bi lahko organizatorji vknjižili kaj več dobička. Mogoče je bil tudi ansambel Toneta Žagarja premalo poznan, svoje pa so gotovo prispevali tudi dopusti, oziroma še bolj, podopustniške prazne denarnice. Poleg tega pa je v poletnih mesecih kar precej podobnih veselic in žurov in ljudje se proti koncu poletja verjetno tudi pomalem naveličajo vsega skupaj. Važno pa je, da gasilci kot organizatorji ne obupajo. Prostor pred Zadržnim domom je odlična lokacija za prireditve, vendar pa premalokrat

izkoriščen. Če bomo imeli v bodoče v naši poletni ponudbi vsaj ti dve prireditvi, Colsko nedeljo in pa gasilsko veselico, bo to že nekaj. Mogoče je gasilcem tokrat manjkal nekoliko boljše in agresivnejša reklama in pa nekoliko bolj zanimiv program, oziroma ansambel. Ljudje pač postajamo vedno bolj zahtevni in iščemo vedno nove in nove načine zabave.

Počakajmo in bomo videli, kaj bo prinesla „colska poletna ponudba“, naslednje leto.

MIKLAVŽEVANJE JE NA COLU ŽE TRADICIJA

Sveti Nikolaj je bil misionar in škof, ki je bil znan po svoji dobroti. Legenda pravi, da je nekoč trem revnim sestram podaril tri kepe zlata in sicer tako, da jih je ponoči skozi okno zakotalil v hišo. Ena od njih se je zakotalila v čevljev. Od tod izhaja tudi navada, da se na dan Svetega Miklavža nastavlja otrokom darove v čevlje ali pa v posode.

Darovi so bili v preteklosti predvsem jabolka, rožiči, pomaranče, sedaj, ko živimo v drugačnem času, pa so ti darovi drugačni, večji, boljši. Vendar pa to ni važno. Čar Svetega Miklavža je v tem, da mu otroci, ki vanj verjamejo, napišejo pismo, kjer opišejo svoje želje, in nato polni upanja in hkrati strahu pričakujejo njegove darove.

Veseli so darov, ki jih dobijo. Pa ne toliko zaradi darov samih, temveč zato, ker jim darovi povedo, da nekdo misli nanje, da jih ima nekdo rad. Z vsemi ljudmi je tako. Vsak je vesel darov, ki jih dobi, srečen pa je, če jih lahko tudi komu da - če jih ima komu dati. Dar je lahko tudi lepa beseda, lepo dejanje. Mogoče so bili včasih rožiči večje darilo, večji izraz pozornosti, kot so gore daril sedaj.

Da bi dobil Sveti Miklavž še večji poudarek, smo se colski fantje, tako kot že večkrat, spet opremili v Miklavža, angelčke in hudička in odšli razveseljevati colske otroke. Čeprav smo se tudi mi nekoliko modernizirali, saj je konjsko vprego zamenjal kombi, lahko rečemo, da smo pomen in čar Svetega Miklavža tudi tokrat približali otrokom. To pa je tudi naš cilj.

OBČNI ZBOR DRUŠTVA TRILLEK

V soboto, 18. aprila letos, smo se člani društva Trillek zbrali na prvem rednem občnem zboru društva. Okrog dvajset članov in sodelavcev, kolikor se nas je zbralo, res ni kdovekako velika številka, vseeno pa je bilo vzdušje kar prijetno. Vsi prisotni smo se s podpisom pristopne izjave formalno včlanili v društvo. Članstvo v društvu je seveda zelo formalna stvar, saj je delovanje društva zasnovano predvsem na prostovoljnem sodelovanju tistih, ki jih to delo veseli in zanima.

Delo samega občnega zbora smo opravili ekspeditivno. Pogovorili smo se o preteklem delu in načrtih za v bodoče. Naše glavne aktivnosti, bodo tudi v bodoče take kot do sedaj: Novoletna proslava in Colski časnik, Colska nedelja, podoknica in Miklavževanje. Dogovorili smo se še, da bomo morebitne nove ideje usklajevali med letom in seveda sproti reševali tudi morebitne probleme. Tako smo se letos odločili, da del izkupička Colske nedelje namenimo za nakup aparatur, potrebnih za delovanje oddajnika na Žerivšah, oziroma za tisti del naprave, ki omogoča priključitev videorekorderja. Z nekaj sredstvi pa smo podprli tudi gradnjo balinišča. Vsi smo bili enotnega mnenja, da je Col premajhna vas, da bi se izrazito delili na rokometaše, gasilce, pevce, člane Trilleka, Sveta KS...

Edino s sodelovanjem med vsemi subjekti bomo kaj dosegli in v tem tudi vidimo smisel delovanje društva Trillek.

Ob koncu zбора smo podelili nekaj priznanj tistim, ki so se pri našem delu še posebej izkazali. Posebej smo se tako zahvalili ravnatelju osnovne šole gospodu Ivanu Irglu, s katerim že več let dobro sodelujemo. Pohvale pa sta bila deležna še Marjan Peljhan za oblikovanje lanskega časnika in Tone Podobnik za trud pri organizaciji Colske nedelje.

Po končanem uradnem delu, smo se preselili v šolsko jedilnico. Naš „dvorni“, kuhar in pek Srečo nam je pripravil odlično večerjo - pasulj. Družabni del občnega zбора se je tako ob dobri hrani in pijači ter zanimivih debatah zavlekel pozno v noč.

NOVE ORGLE SO ŠE ZELO DALEČ ?!

Pripravljalci Colskega časnika se že več let trudimo, da bi od pristojnih dobili uradne podatke o tem, kako poteka zbiranje denarja za nakup novih cerkvenih orgel. Kljub možnim pomislekom, zakaj naj bi v našem časniku to razglašali, pa menimo, da je prav, da se colska javnost na nek način seznanj, kako daleč je ta projekt. Da bi ti podatki prišli v javnost, je prav tudi zaradi tega, ker se slišijo zelo različne govorice, koliko denarja je že zbranega in koliko naj bi nove orgle stale. Prav glede cene orgel je največ vprašanj, na katere ni odgovora.

Več časa je že minilo od zadnjih informacij s tem v zvezi, ki so bile posredovane s strani župnika. Od takrat dalje pa je vse zavito v nek čuden molk. Kljub temu, da obstaja tudi poseben odbor za orgle, je torej colska javnost popolnoma brez pravih informacij o tem, kam in kako je vložen podarjeni denar. In če zanemarimo podatek o višini zbranega denarja, je pri vsem skupaj najbolj čudno to, kar se sprašujemo tudi v našem časniku, namreč, zakaj je vse tiho, zakaj ni informacij. In nenazadnje, menimo, da ni nič narobe, nič bogokletnega, če zapišemo, da bi moral pri vsej stvari več zanimanja pokazati prav gospod župnik. Upamo, da bo v bodoče bolje, drugače se bo akcija zbiranja denarja še vlekla v nedogled in bomo morali Colčani ugotoviti, da smo se postavili pred prevelik zalogaj.

PRI TRATNIKU BO NEKEGA DNE POČILO

Že pred tremi leti smo v časniku opozarjali na prometni nered, ki vlada ob gostilni Tratnik na Colu. V mislih imamo avtomobiliste in tovornjakarje, ki zaradi pomanjkanja prostora parkirajo kar na robu obeh strani cestišča. Dokaj široka cesta se tako nevarno zoži in lahko rečemo, predstavlja pravo črno prometno točko Cola. Upoštevati namreč moramo tudi to, da omejitev hitrosti, ki naj bi veljala tudi skozi Col, le malokdo upošteva in, roko na srce, tudi sami kdaj pogledimo na merilec hitrosti, ko se peljemo tam mimo. Zaenkrat lahko še zamahnemo z roko ob branju teh stavkov, saj se razen nekaj trkov še ni zgodilo tam nič hujšega, toda če se bo, bo že prepozno.

To „črno“, parkirišče so pred časom obiskali tudi policisti, ki so zaradi prijave morali priti na Col in pokasirati nekaj denarnih kazni. Vseeno pa ostaja vse po starem in le upamo lahko, da ne bo hujšega. Pravzaprav se moramo na nek način sprijazniti z dejstvom, da je problem parkiranja ob tej gostilni, vsaj zaenkrat, nerešljiv. Gostilna Tratnik ima premalo parkirnih mest, ljudje pa se do gostilne ponavadi pripeljemo z avtom, ki ga moramo nekje parkirati, pa tudi če samo za pet minut. Upoštevajmo nekoliko preventivo in poskusimo peljati previdneje skozi našo vas, saj nas to nič ne stane. Mogoče se nam bo nekega dne obrestovalo.

NOVICE IZ RAZPOTJA

Za konec sprehoda po aktualnih dogajanjih preteklega leta predstavimo še zanimiv zapis enega od članov našega zбора. Hoteli smo sicer predstaviti nekaj več novic in zanimivosti o njihovem delovanju, toda pravega sogovornika nismo našli. Tako morda tudi naslednjih par stavkov odraža trenutno stanje v tem pevske kolektivu. Takole izgleda to jedrnato sporočilo:

„Iz pevske logov v tem letu nič novic. Na Primorski poje, kot običajno, tudi letos „zmaga“, le da se je končala še isti dan. Odmevi na nastop zelo slabi. Mojster Trošt napovedal odstop in v tej svoji napovedi vztrajal celo poletje. Jeseni odjuga in Razpotje spet pluje s polnimi jadri. Toda tokrat brez najstarejših pevcev, ki niso niti pomahali v pozdrav. Kvaliteta še naprej nazaduje, zborovodja se s pijačo osvežuje, novih pevcev ni, Marija pomagaj nam ti!.

Pripis uredništva: No comments!

Aktualne izpod Križne gore zbrali:
Sandi, Janko, Primož in Lučo

P R E J E L I S M O

MLADINA VČASIH IN DANES

Vsi ljudje iščemo srečo. Razlika med nami je le v tem, da jo vsak išče po svoje. Naša sreča se hitro spreminja. Vsak se od srca nasmeje, ko se spomni, kaj si je želel, ko je bil mlad in zaletav. Če vprašaš najstarejše v vasi, se bodo seveda vedeli spomniti, kako so hoteli oditi za boljšim lepšim življenjem. Bili so mladi in drzni. Mnogi so ostali doma ter šli po poti staršev, mnogi od njih pa so pomagali pri razvijanju vasi. Večkrat vedo povedati, kako je bilo v njihovi mladosti. Zbrali so se v gostilni, malo pokvartali, potem pa so odšli vsak po svoje z namenom, da

se ob koncu tedna spet vidijo in pogovorijo. Včasih so se tudi stepli, vendar pa kmalu pozabili na to in bili kmalu spet prijatelji. Počasi pa se je začelo vse skupaj spreminjati. Prišli so prvi avtomobili, motorji in to je začelo mlade vse bolj razdvajati. Prišlo je do nevoščljivosti, zamere in jeze. Bili so vedno bolj vsak zase, bili so posamezniki, ki so družbo opustili. Vse to sedaj, s tokom civilizacije in znanosti prodira tudi na vas. Mladi ne vedo, kam naj se obrnejo. Ne znajo razumeti, da je tudi skupnost nekaj. Nekateri se niti ne poznajo več med seboj ali pa se nočejo poznati. Kaj jim manjka? Manjka jim prostor za srečanja, v katerem bi se lahko posvetovali med

seboj ali pa se nočejo poznati. Kaj jim manjka? Manjka jim prostor za srečanja, v katerem bi se lahko posvetovali med seboj, se spoznavali. Sedaj imamo le igrišče, vendar je igrišče le za sprostitev. Spet pa deluje tudi verouk za mladino, a ga ne obiskujejo vsi. Veliko je namreč takih, ki hočejo več, hočejo zabavo. Zabave je sicer veliko, a ne v naši vasi, temveč v sosednjih krajih. Vendar pa je ta zabava le za eno noč in potem ti je morda še žal, da si šel tja. Torej, kaj potrebuje mladina? Potrebuje prostor, kjer bi lahko bili mladina, kjer bi se ponovno srečali in začeli spraševati, kakšni so sploh naši cilji.

Brez mladine bodo umrle še tiste sanje nekaterih, da bi ostali zvesti Colu.

Adrijana Hladnik

PISMO NOVOMAŠNIKA ZORANA

V preseganju časa

Tolmin, december 1992

„Radi bi merili čas, to neizmerno in nemerljivo ...
Toda če že morate v svojih mislih meriti čas z dobami, naj vsaka doba zajame vse druge dobe,
naj danes objame preteklost s spominom in bodočnost s hrepenenjem..“

(Kahlil Gibran, Prerok)

Zakaj začnjam to razmišljanje z besedami arabskega pisatelja ko piše o času, razsežnosti, ki nam venomer uhaja iz rok.

Najprej zato, ker se v teh dneh izteka koledarsko leto 1992 in se pred nami začne novo, leto, za katerega ne vemo, kaj nam bo prineslo. Morda zato, ker se ob teh trenutkih radi zaustavimo pri sebi in poskušamo narediti obračun z vsem tistim, kar smo storili, in vsem tistim, česar smo bili deležni v letu, ki je za nami. Pretehtati želimo naša dejanja pa tudi vse tisto, kar nas je doletelo in česar nismo načrtovali. Zakaj vse to počnemo? Ali ne bo jutri isti dan, kot je danes, isto leto, ki bo imelo ravno tako 365 dni?

Ljudje smo pač bitja, ki smo razpeta med preteklost in prihodnost, med to, kar se je že zgodilo, in to, kar nas še čaka, ali kot pravi Gibran, „med spominom in hrepenenjem..“ Ravno ta občutek, da nekaj končujemo in pričenjamo nekaj novega, nas spodbuja, da naredimo obračun za nazaj in načrt za naprej. Saj končno nismo le bitja neke usode, ki bi se z nami poigravala, temveč svobodne osebe, ki vedo, čemu in zakaj živijo. Vsaj kristjani bi morali vedno imeti pred očmi svoje temeljno poslanstvo, poslanstvo ljubezni, v luči katerega se odvija vse naše življenje.

Leto Gospodovo 1992 je bilo zame nekaj posebnega. Lahko bi rekel, da sem se nanj pripravljaj dobrih deset let. Vsakdo doživi prej ali slej v svojem življenju prelomnico, ki zanj pomeni nov, drugačen način življenja. Največkrat je to

poroka, dejanje s katerim stopiš v skupnost z nekom, ki ga ljubiš. Nekaj podobnega sem doživel tudi sam v letošnjem letu. Potem, ko sem se dolga leta pripravljaj na ta prelomni korak, sem dočkal dan, ko sem po škofovih rokah postal Kristusov duhovnik, duhovnik tistega Kristusa, ki je preišel med nas, da bi nas odrešil, da bi nam pomagal...Čeprav sem se na ta trenutek pripravljaj skozi vsa leta semeniškega življenja, me je na nek način doletel nepripravljenega. Je že tako, da je odločilni korak vedno najtežje narediti in v človeku se vedno pojavi strah, ko se podaja na novo pot. Ob takih trenutkih je vsakdo vesel, če ni sam, če so z njim drugi, ki mu želijo dobro, ki ga podpirajo. In prav to sem čutil, dragi Colčani, ob dogodkih nove maše, vse od posvečenja naprej. Bili ste z menoj v času priprave in odločitev in bili ste z menoj v času pričakovanja in veselja ob moji prvi daritvi v župnijski cerkvi. Naj se vam ob tej priliki še enkrat iskreno zahvalim.

Kaj vse pomeni biti duhovnik, odkrivam postopoma in bom verjetno odkrival skozi vse življenje. Mislim, da je tako tudi prav. S tem postaja življenje vedno znova dinamičen izziv, nikoli dolgočasno ali celo brezupno. Vsi ljudje, še zlasti kristjani, bi morali biti ljudje upanja in pričakovanja. Prav to vam vsem krajanom in faranom iz srca želim v prihodnjem letu, da bi v vsak nov dan stopili s pogumom in z veseljem do življenja, predvsem pa z zaupanjem v našega skupnega Očeta, ki je Bog z nami in v katerem ima tako preteklost, kot vsa prihodnost tja do večnosti, svoj smisel.

kaplan Zorko Bajc

MOJIH TRIDESET LET NA COLU

Letos je svoje plodno 30 letno delo na OŠ Col končala Valerija Tratnik. Prosili smo jo za kratek povzetek njenih doživljajev in občutkov skozi teh trideset let, ki jih je preživela med nami na Colu.

Tu je njen zapis.

Prišli so k meni in rekli: „Ali bi hotela kaj napisati za Colski časnik?“. Kar spreletelo me je, saj to ni tako enostavna stvar. Colski časnik le nekaj pomeni in gre skozi toliko rok, ki presojajo tako in drugače. Takega pisanja pa se je težko lotiti, laže bi vse to povedala. V tako dolgem obdobju se je zgodilo preveč vsega, da bi se to dalo zgoščeno strniti. Poizkusila bom, kako mi bo uspelo, boste pa vi presodili.

Torej, pogledjmo malo v preteklost. Prav letos septembra je minilo 30 let, ko me je pot zanesla na Col. Seveda si takrat niti približno nisem predstavljala, da bo to trajalo vse do danes in še naprej. Poučevala sem v nižjih razredih, po sili razmer pa osem let tudi v višjih. Po desetih letih smo se z družino preselili v Ajdovščino in tedaj mi je marsikdo dejal: „Le zakaj si službe ne poiščeš v dolini, saj je vsakodnevna pot le precejšnja obremenitev?“. Toda jaz se za to nisem mogla odločiti. Kar nekaj me je priklepalo v to okolje: živela sem se v kolektiv, vzljubila otroke in spoznala starše. Skratka, počutila sem se dobro in tako so leta tekla. Začeli so me že dražiti, češ da bom kar tu dočakala pokoj, a jim tega nisem hotela verjeti.

Seveda ni bilo vedno vse rožnato. Kdaj pa kdaj smo preživljali tudi težke trenutke. Šola je bila stara, otrok vedno več in prostorov za razrede vedno premalo. Tako smo nekateri poučevali tudi v Zadržnem domu. Spominjam se, da sem nekaj časa poučevala celo v prostorih gasilskega doma. Zaradi neprimerne ogrevanja in hude zime smo zmrzovali, da je bilo joj. Temperatura v učilnici je bila okrog nič stopinj, zato so se učenci stiskali okrog peči s kapami in rokavicami. Toda preživeli smo. Dočakali smo celo novo šolo in takrat so mi, kot najstarejši učiteljici, zaupali častno nalogo, da prerežem trak ob otvoritvi. Takrat smo bili vsi srečni. Toda tudi z novo šolo niso bili rešeni vsi problemi, saj se je stiska s prostori nadaljevala. Tako so bili prav četrtošolčki določeni, da se selijo iz razreda v razred. Pa kaj bi to. Otroci so se po vsaki uri malo razgibali, jaz pa sem bila že od prej vajena tekanja iz centralne šole do Zadržnega doma, potem pa se je to ponavljalo le po stopnicah gor in dol. Škodilo mi seveda ni, saj je rekreacija vsekakor zdrava.

Poleg poučevanja smo imeli na šoli še druge zadolžitve. Ena od teh so bile tudi proslave ob vsakem pomembnem prazniku, pa razne interesne dejavnosti in drugo. Tako sem jaz dolga leta vodila dramski krožek. Na tega imani prav lepe spomine. Saj je bilo velikokrat tudi naporno in odgovorno. Nastopati z učenci pred javnostjo ni bilo enostavno, kajti veliko smo tudi gostovali v drugih krajih. Toda izplačalo se je, ko si videl srečne obraze otrok ob aplavzu in pohvali. Najbolj so se mi vtisnile v spomin tri igrice: Hiša tete Barbare, Vidkova srajčica in Kresniček. Še danes, ko srečam glavne igralce teh predstav, vidim Marijo kot Mjutko - mucko, Kristjana kot Vidka in Nadjo kot Kresničko. Tako lepih doživljajev zlepa ne pozabiš.

In če se povrnem še enkrat v četrti razred., kjer sem preživela več kot polovico svojega poučevanja. Lepo je bilo delati s temi desetletniki, saj so otroci v tej starosti tako prisrčni in še ubogljivi. Tudi snov je bila bolj ali manj zanimiva, tako je

bilo iz ure v uro kar pestro. Da pa nam ne bi v razredu postalo dolgčas, smo večkrat pogledali tudi v svet z naravoslovnimi dnevi, izleti in poučnimi ekskurzijami. Seveda so imeli učenci od vsega to najraje, a starši so včasih pogodrnjali, ker je bilo to povezano s stroški. Toda vedno smo se sporazumeli in poplačano je bilo, ko se je vse srečno izteklo. Otroci pa so poleg veselja pridobili še veliko znanja.

Poglavje zase je bila tudi šola v naravi, ki sem jo uspešno vodila celih petnajst let. Z organizacijo le te ni bilo malo dela, ker so priprave nanjo potekale skozi vse leto. Pa strah pred odhodom, če bo vse v redu, in skrb ob samem izvajanju. Za nekatere otroke je bila to prva pot od doma, proč od svojih dragih in taki so kdaj tudi kakšno solzico potočili. Razvajenčki kdaj česa tudi niso pojedli, toda kljub vsemu so do sedaj vsi preživeli. Ob vsakoletnem zaključku sem občutila veliko zadoščenje, da smo spet nekaj lepega in nepozabnega storili za te naše ljube otroke. To je bila zanje velika šola za življenje in velika škoda bi bila, če se šola v naravi ne bi več izvajala.

Iz vsega tega bi sedaj rada povzela, da sem rada prihajala v šolo, rada sem delala z otroki, nič mi ni bilo odveč. S šolo sem zares živela, zato sem se za upokojeve le stežka odločila. Le zakaj pa sem se, boste rekli? Človek se z leti le izčrpa in ne zmore več vsega, kar od njega zahtevajo. Nastopi prevelika obremenjenost zaradi vedno novih sprememb v šoli ter vsakodnevne jutranje vožnje v meglo, sneg in poledico, zlasti v zimskem času.

Piko na i pa je seveda dodal še pokojninski zakon, ki je bil letos še zelo ugoden. Tako z letošnjim pričetkom šolskega leta nisem bila več deležna otroškega živčava, kar sem močno pogrešala zlasti prve dni v septembru. Stiskalo me je pri srcu in nekaj dni sploh nisem mogla stopiti v šolo, čeprav sem imela tam še marsikaj za postoriti. Bala sem se, da bi me ob pogledu na otroke zlomilo.

Počasi se na to privajam, ker mi zdaj kaj drugega ne preostane. Dolgčas mi seveda ni, ker imam dela kolikor hočem in tudi med ljudmi sem vsak dan. Če pa me kdaj le stisne pri srcu, malo pobrskam po spominih, si ogledam slike z učenci in učitelji ter preberem čudovita poslovilna pisemca, ki sem jih prejela ob slovesu. Ob njih spoznam, da sem na šoli le nekaj pomenila in v veliko veselje mi je, če me otroci na cesti pozdravijo. Bivši sodelavci pa tudi niso še čisto vsi pozabili name in me kdaj pa kdaj obiščejo. Po vsem tem sklepam, da me malce le pogrešajo. Želim jim, da bi se med seboj še naprej tako dobro razumeli, saj le tako lahko koristijo otrokom in družbi. Colsko mladino pa zadnja leta sploh občudujem pri vseh njihovih dejavnostih in upam, da jim tudi za naprej ne bo zmanjkalo elana. Saj je že ta njihova novoletna prireditve enkratna in bi bilo škoda, če je ne bi več imeli. Zahvaljujem se jim za priložnost, da sem se lahko tudi jaz oglasila v njihovem časopisu.

Pa srečno v letu 1993!

Valerija Tratnik

K O N T R A B A N T

Tvegan in nevsakdanji boj za preživetje

Izmed nas, mlajših, le malokdo ve, kaj pravzaprav je kontrabant in koliko trpljenja, žalosti, žrtev, je takrat prizadejal ljudem, ki so bili nenehno izpostavljeni lakoti, revščini in životarjenju. O tem pripovedujejo naši starejši sovaščani. Vso tedanjo bedo in neizprosne okoliščineso okusili na lastni koži ter si prav zaradi našega povpraševanja dogodke tistih dni še enkrat priklicali pred oči.

Po koncu prve svetovne vojne je bila Italija vse do Vrhnike in šele po pariški mirovni konferenci so se Italijani umaknili do Hotedršice.

Meja se je razprostirala približno tako: REKA - RAKEK - PLANINA - LOGATEC - HOTEĐRŠČICA - KLADJE - ŽELIN - PODBRDO- BOHINJSKA BISTRICA -TRIGLAV - PREDIL - RABELJSKO JEZERO - SVETE VIŠARJE.

Na tej strani je bila torej Italija, na drugi strani pa Jugoslavija.

Na kontrabant se je hodilo zaradi nižjih cen v Jugoslaviji, ker je bilo tam vsega na pretek, vendar pa niso smeli izvažati. Res je, da se je tudi v Italiji dobilo marsikaj, toda cene so bile precej nedostopne. Cena je bila večkrat kar podvojena nasproti tisti v Jugoslaviji.

Kontrabantarji so bili stari od 20 pa tja do 40 let, švercalo pa se je v glavnem s konji, s tobakom in pa seveda z živečem. Pa poglejmo zakaj je bil ravno kontrabant s konji najbolj razširjen.

Ravno zato, ker se je ta posel najbolj obrestoval. V Jugoslaviji so imeli polno živine in zelo so bili zadovoljni, če so par konj prodali za 1800 lir, dobre konje pa tudi za 2000 lir. Kontrabantarji pa so jih potem tukaj prodali za 4000 do 4800 lir.

Hotenci so ponavadi konje pripeljali čez mejo in colski kontrabantarji so jih potem gnali preko Javornika, mimo Cenca, čez Križno Goro, v Gozd, iz Gozda po cesti na Predmejo, od tam v Črničce, naprej do Ajševice, kjer so jih prodali Italijanom. Hodili pa so tudi preko Vodice (pri Sajovcu) mimo Korena v Višnje, v Sanabor, čez Nanos, potem pa na Orehovico v Sežano ali Šentvid. V Sežani je bil glavni sejem s konji.

Prebivalci Logatca, Hotedršice in Novega Sveta so imeli lastniške propustnice in dovolilnice, zato ker so imeli na drugi strani meje gozdove in obdelovalno zemljo. Prišli so čez mejo s konji,

pokazali dovolilnico ter tri do štiri konje prodali kontrabantarjem. Nazaj grede so potem odvečne preme naložili na voz, ga pokrili s smrečjem in vse skupaj odpeljali nazaj čez mejo. Financarji so vse to vedeli, pa so molčali, ker so bili podkupljeni. Končno pa so več zaslužili od kontrabantarjev, kot pa je znašala njihova plača. Za par konj so dobili 100 lir, to pa je bila vsota za dvotedensko delo.

Zgodilopa se je tudi, da so financarji prišli za njimi posledi konj, ko je bila zima. Toda, zabrisali so jim sledi, tako daniso več vedeli kam. Konje pa so za dva dni skrili v gozdu in jim ponoči nosili jesti seno.

Gonjači konj niso nič tvegali, kajti če so jih financarji dobili in jim jih pobrali, niso oni ničesar izgubili, ampak le svoj

zaslužek. Za par prignanih konjev so namreč zaslužili 50 do sto lir.

Kontrabantarji pa so se posluževali tudi drugačnih zvijač. Nekoč sodvema financarjema pri Novem Svetu prinesli vino in klobase, dekleta pa so z njimi plesala toliko časa, da so fantje gnali konje čez mejo. Spet drugič so konje gnali z Malega Polja mimo Lokvarja proti Dolini. Ker pa so bili v gostilni pri Lokvarju karabinjerji, so fantje hitro vstopili noter in jim plačali še eno rundo. Sprevod s konji pa se je potem hitro izmuznil proti Žagoliču, čez Grahovnik in v Budanje, kjer so jih prodali.

Večkrat pa so se kontrabantarji zmenili s prodajalci iz Jugoslavije, da so jim konje ob določeni uri pripeljali na mejo. Večkrat je bila taka kupčija neuspešna, saj so jih prestregli financarji. Včasih pa so se v kupčije vmešali tudi tatovi. Prežali so na priliko, konja ukradli in ga potem drugje prodali. Celotako predrzni so bili nekateri tatovi, da so konje kradli gospodarjem iz Hotedršice in Logatca kar iz hlevov.

Kontrabantarji so nastavljali tudi zanke za živali. Na past je prišel tudi financar, se ulovil vanjo, da ga je potegnilo v zrak. Ko ga ni hotelo biti iz službe, so ga šli kolegi iskat in so ga seveda dobili visečega na drevesu, saj si sam ni mogel pomagati.

Nekateri kontrabantarji pa so financarje podkupili in se z njimi zmenili, da bodo ta in ta dan na meji. Tako je bila pot čez mejo sicer dražja, vendar pa najbolj varna.

Kontrabantarji so marali biti tudi dobro obveščeni o tem, kdaj gre patrola, čeprav jugoslovanski graničarji niso bili tako strogi zaradi tihotapljenja konjev. Vedeli so, da s tem služi njihova država. Kljub temu pa so najraje gnali ponoči. Ko so šli skozi vas, pa so bili še posebej pazljivi. Konjem so kopita oblekli v cunjce, saj bi se sicer topot slišal daleč naokoli. Kontrabantarji pa so bili tudi oboroženi. Orožja ni manjkalo, saj ga je po prvi svetovni ostalo veliko. Poleg vsega, pa je imela noč še eno prednost. Takrat so se namreč tudi financarji nekoliko bali. Raje so šli kontrabantarje počakati v zasede, še posebno, ko so dobili ovadbo od nekoga.

Pokojni Sever je bil takrat tajnik občine. On je ničkolikokrat naredil uslugo kontrabantarjem s konji. Ponoči je šel v pisarno, podpisal predsednika in ponaredil dokumente. Konji so morali imeti potrdila kakor ljudje osebne izkaznice. Moralo je biti vse napisano, kakšne dlake ima, če ima kakršnakoli znamenje kajti če so prišli karabinjerji na dom pregledovat, je bilo treba imeti vse dokumente o lastništvu.

Tudi v Trsu je bil nekdo, ki se je ukvarjal s ponarejanjem, pisanjem „fovš.“ dokumentov, le da so njemu morali plačevati po 50 lir za par konj, medtem ko so stricu Severju „častili“ eno pijačo v gostilni Pri Brjaških.

Zanimivo in logično je bilo tudi sovraštvo med kontrabantarji, saj so se eden drugega bali zaradi morebitne izdaje ali prevzema boljše kupčije.

O konjih naj bo dovolj, saj so zanimivi tudi drugi artikli, predvsem tobak. Starejši Colčan se spominja, kako so imeli v domači hiši, na podstrežju celo skladišče tobaka, zato se je tudi zelo zgodaj naučil kaditi. Prilika je bila pač mamljiva. Col je bil tudi nekakšno prehodno skladišče za tobak. Budanjci in drugi

.Vipavci. so ga proti jutru pripeljali do Cola, naslednjo noč pa so ga odpeljali naprej. Vseeno pa ni šlo vedno vse gladko. Kontrabantarji so se včasih tudi zapletli v pretep s financarji, če jih je le bilo dovolj. Nekoč so kontrabantarja s Cola celo obstrelili, prestrelili so mu ramo, tako da ni bil več sposoben za težka dela.

Tobak je bil različno pakiran. Npr. natlačen kot klobase, ki so jim pravili štange, ali pa kot cigareti.

Starejša Colčanka pripoveduje, kako je šla na kontrabant po cigarete in ko se je vrnila, so jo moški komaj čakali. Cigarete je imela prišivane pod rob krila in ko ji je mama odparala šive, so ji cigarete popadale ven. Otroke je bilo seveda zanimivo videti, kako s težkimi nahrbtniki tvorijo robo. Spominja se, kako so jih v hišah, kjer so ob naporni poti počivali, dražili, češ, kako bodo sploh prišli domov z nahrbtnikom, ki je skoraj večji od njih.

Ženske so švercale tudi blago. Ovine so si ga okrog pasu pod obleko, da ga ni bilo videti. Revščina je bila in ljudje so si na vse načine pomagali. Poleg vseh ostalih problemov, ki so spremljali kontrabantanje, so jih včasih čakali problemi tudi doma, v domači vasi. Ko so šli v trgovino po kvas, so bili trgovci na moč radovedni, kje so dobili moko. Seveda so vedeli kje, ampak ni jim bilo prav, saj so jim tudi kontrabantarji odžirali nekaj zaslužka.

Otroci so sprva lahko brez težav hodili čez mejo, potem pa so postali z njimi opreznejši. Bili pa so tudi izdani. Za kazen so morali Italijanom pomivati lonce, spali pa so kar v jedilnici, kjer so jim postlali s travo. Sicer pa je bila za otroke največja vrednota moka. Kruha, ki so ga potem doma spekli, ni bilo namreč nikoli dovolj. Otrokom, ki so se pred prehodom meje ustavili v gostilni v Hotedrščici, so tam vedno skuhalo čaj.

Colčanka pripoveduje, kako si je, preden se je odpravila na kontrabant, morala dati korajžo za ta podvig. Na meji pa je potem naletela na financarje. Celi skupini kontrabanterjev so prepovedali nadaljevati pot. Toliko časa so jih prosili, da so jim potem še nahrbtnike pobrali.

Sicer pa je poveljnik financarjev vedel, da se hodi čez mejo, ampak se je delal, da tega ne vidi. Zato so čez mejo hodili takrat, ko on ni bil v službi. Financarji niti niso bili slabi ljudje, če pa je že bil nekdo izdan, so ga pač morali uloviti.

Spet druga Colčanka pripoveduje, kako so jo financarji prijeli. Bilo pa je tako. S Cola so hodili možje nakladat les na kamione. Rekli so otrokom, ki so šli na kontrabant po moko, naj

jih nazaj grede počakajo v Hrušici (pri Rizzatu), kjer bodo naložili njihove nahrbtnike in se bodo lahko z njimi peljali. Toda, ko so prišli v Trševje, je nekdo ustavil mimo vozeči avto in vsi so se odpeljali naprej. Ko so prišli v Podkraj, so vzeli iz avtomobila nahrbtnike in hoteli iti naprej. Toda šofer jih je zaustavil in se jim predstavil za financarja. Višenjci so vedeli, kaj je takrat treba narediti in so pobegnili. Colčani pa se za pobež niso odločili. Kljub temu so se potem le šli skrit v neko hišo in ko jim nekaj časa ni dalo miru, so šli pogledati kaj je z moko in ostalimi rečmi. Pa so jih spet ujeli, vse skupaj naložili na kamion in odpeljalina Col vpisarno karabinjerjev. Tamso čakali, bali so se, kaj bo, toda maršala ni bilo doma. Bil je pri Tratniku, v gostilni, in ni hotel priti, ker je vedel, da gre za otročarijo. Vse to se je dogajalo med deseto mašo. Končno je le prišel, prišli pa so tudi starši teh otrok. Eden od njih je bil tako razburjen, da je karabinjerja oklofotal. Kljub temu so enega kontrabantarja odpeljali v Ajdovščino, vendar ga niso zaprli, ker je bil še otrok. Ja, tako je bilo.

Tudi financarji so se s kontrabantom okoristili. Ko si je poveljnik nabral dovolj denarja, je prosil za premestitev, da se ne bi razvedelo o podkupovanju. Vsi pa niso imeli lepega mnenja o financarjih. Mnogi so menili, da so to ljudje, ki so doma pasli ovce in krave, sedaj pa so jih tu postavili na mejo, kjer lahko ves ljubi dan ležijo...

Tako je to bilo. Kontrabant je bil, čeprav tvegan, način življenja v takratnem obdobju.

Ko smo zbirali podatke za ta prispevek, smo naleteli tudi na dva zanimiva odgovora. Nekdo je na vprašanje, ali je kontrabant, odgovoril, da hvalabogu, te bolezni ni imel. Nekdo drug pa se spominja, kako je graničar nekoga ujel na meji in ga kar naravnost vprašal, kaj ima raje, da ga ubije ali ustrelj....

Za zaključek tega zapisa bi se radi zahvalili vsem, ki so prispevali svoje spomine na dogodke, ki so zaznamovali njihovo mladost. Morda bomo naslednje leto posvetili tej temi še več časa.

Zahvaljujemo se Ivanu in Zori Trošt, Janezu in Rozi Škvarč, Andreju in Frančiški Bajc, Francu Štefančiču, Edotu Škvarču, Frančiški Škvarč, Francu Česniku ter Ani in Andreju Trošt.

Stanka Škvarč

I AKO SE BUDUČNOSTI VIŠE NE MOŽE OSETITI, ONA POSTOJI

Izpoved Šabana Alibašiča, begunca, ki je na Colu našel zavetje pred morijo v Bosni

Gostilna je prostor, kjer se ljudje najhitreje spoznajo, izmenjajo mišljenja in se zblížajo. Tako sem tudi jaz, odkar bivam na Colu, v gostilni pri Tratniku, spoznal mnogo čudovitih ljudi. Vsi so se zanimali za situacijo v BiH, od koder sem prišel pred dvema mesecema. Zvedel sem, da na Colu vsako leto izhaja časopis Colski časnik. Izrečena je bila želja, da za ta časopis napišem nekaj svojih doživljajev, vezanih na vojno v BiH, pa do mojega prihoda v vašo sredino. Glede na vso ljubeznivost vaših

krajanov, te ponudbe ne morem odbiti. Nasprotno, zelo sem vam hvaležen, tako za izkazano čast, kakor tudi za to, da je omogočeno, da večje število bralcev seznanim z majhnim delom strahot, ki se godijo v BiH. Te strahote so tako grozne, da se jih z besedami ne da opisati. Da bi jih človek popolnoma razumel, jih mora doživeti. To pojasnjevati je isto, kot nekemu, ki nima otrok, govoriti, kolikšna je starševska ljubezen do otrok. Ve se, da je ta ljubezen velika, toda to veličino občutiš šele, ko imaš

svojega otroka. No, poleg tega vam bom poizkušal prikazati del trpljenja, ki sem ga doživel. Želim poudariti, da se to, o čemer bom pisal, ne da niti primerjati z mnogimi strašnejšimi človeškimi usodami. Nasprotno, mnoge človeške usode so tako strahotne in težke, da jih zgodovina ne pomni.

Zaradi narave mojega poklica sem bil velikokrat ločen od družine. To me je zelo motilo. Da bi končno zaživel pravo družinsko življenje, smo se v začetku 1989. leta odločili, da se iz Tuzle preselimo v Beograd. Prihranke, ki sem jih ustvaril z desetletnim delom, sem vložil v odpiranje gostinskega objekta v Beogradu. Kar sem tam zaslužil, sem vlagal v razširitev poslovanja. Toda v začetku 1991. leta sem moral vse skupaj pustiti in se vrniti v Tuzlo. Zaradi izgube premoženja so začeli nastajati v družini nesporazumi, ki so se končali z ločitvijo. Hčerka je odšla z ženo.

Ker sem se vrnil v Tuzlo brez vsega, sem moral začeti zopet znova. Zaradi vsega se nisem preveč žrl, ker sem bil prepričan, da je tudi to sestavni del življenja. Hčerka me je večkrat obiskovala, kajti strahovito sva navezana drug na drugega. Zaradi tega sva bila in sva še srečna. Kakor vsak otrok ločenih staršev je tudi ona zaradi tega mnogo pretrpela. Poleg tega pa je potrebovala tudi materialna sredstva, ki ji jih mati, ki ni delovala, ni mogla nuditi. Meni pa je dalo to novo delavno energijo. Hotel sem, da vsaj po materialni plati ne bi občutila sprememb glede na prejšnje življenje. Zato sem moral precej delati. V tem letu, ki je minilo od vrnitve iz Beograda, pa do začetka vojne, sem imel veliko poslovnih uspehov. Bil sem srečen, ker sem lahko hčerki izpolnil vse želje. Bila je najboljša učenka v šoli, toda zaradi vojnih razmer ji ni uspelo končati drugega razreda OŠ. Zaradi vojne so šole zaprli malo pred koncem šolskega leta.

Pred samo vojno so se v BiH dogajale mnoge čudne stvari. Zaradi pomanjkanja surovin in repromateriala je bilo mnogo delavcev na čakanju. Zaradi tega so bile plače majhne ali pa jih ni bilo. Na drugi strani pa je bilo veliko proizvodnih viškov, posledica katerih so bile vsakodnevne podražitve. Toda to ljudem niti ni povzročalo ne vem kakšnih skrbi, bolj jih je morila misel na vojno. S prihodom enot bivše t. i. JLA iz Slovenije je nastala na Hrvaškem velika koncentracija vojakov in orožja. Med ljudstvom je zavladal strah, še posebej, ker so vedeli, kaj je JLA počela v Sloveniji in tudi že na Hrvaškem. No, ko je ta vojska stopila tudi na tla BiH, so najprej zasedli vse TV hiše pod pretvezo, da jih bodo ščitili. Kasneje, ko se je začela vojna, pa so prekinili predvajanje TV Sarajevo in se vključili v prenos TV Beograd. Vse orožje, ki je bilo v lasti TO, je zasegla bivša JLA. Z izjemo Srbov, ki jih je le - ta oborožila, ni imel orožja nihče. Vse orožje, ki je ostalo v lasti Hrvatov in Muslimanov, je bilo le nakaj lovskih pušk. Srbi so imeli celo več orožja kot so ga potrebovali, zato so del tega orožja prodali. To orožje se je lahko kupilo samo za marke, zato ga je lahko kupilo le malo ljudi. Toda prav to orožje, kupljeno od vojske ali srbskih civilistov, je bilo za mnoge tudi smrtna obsodba. Zakaj je pravzaprav šlo? Pri prodaji orožja je bila vodena evidenca, komu se je kaj prodalo. V mnogih mestih je bivša JLA, pod pretvezo, da želi preprečiti spopade, s težkim orožjem vdrla v naselja in zahtevala, da se to orožje preda. Niti Muslimani niti Hrvatje si niso želeli vojne. Želeli so normalno, dobrososedsko življenje, kakor se je živelo do takrat, zato so orožje predali. Potem pa je bivša JLA z njimi počela, kar je hotela. S tem odvzemanjem orožja se je pravzaprav začelo etnično čiščenje mnogih naselij, seveda samo nesrbskega prebivalstva. Tako se je začela vojna.

Po predaji orožja so bili ljudje pregnani v taborišča. Tu so jih razdelili na že poznan način : sposobne moške na eno stran, na drugo pa starejši ljudje, žene in otoci. Veliko moških je bilo ubitih na najbolj grobe načine. Eden od teh načinov je trganje kože na roki, posledica pa je dolgotrajno umiranje zaradi izgube krvi. Tudi drugo skupino so razdelili. Starejše žene, starci in otroci so bili pregnani na druga področja, ki jih vojna še ni zajela. Deklice in mlade žene pa se bile zadržane za posiljevanja in izživljanje vojske. Veliko žena je bilo posiljenih v pričo otrok. Posiljevali so tudi deklice od šestih let naprej. Takrat so začele na območje Tuzlanske regije prihajati velike kolone beguncev. Prihajali so izčrpani, brez vsega in pripovedovali o vseh strahotah, ki so jih preživeli. O tem bi lahko napisali cele romane. Tako so ljudje spoznali, kakšne metode uporablja bivša JLA in se začeli upirati. Tako se je začela prava vojna.

Na področje Tuzle in okolice je prišlo veliko beguncev. Ocene so take, da je na vsakega tedanjega prebivalca prišel po en begunec. Zato je začelo primanjkovati hrane. Takrat so na tem področju vsi ljudje živeli enako, neodvisno od nacionalne pripadnosti. Toda potem je del srbskih prebivalcev prešel na stran Srbov, ki so napadali Tuzlo, Kalesijo, Živinice in ostale okoliške kraje. Srbov, ki so odšli, ni pri njihovem odhodu nihče motil, prav tako tudi ne tistih, ki so ostali. Povedati moram, da tudi danes živijo v Tuzli Srbi, skupaj z ostalimi prebivalci. Nekateri se celo udeležujejo obrambe pred sonarodnjaki.

Čeprav je fronta, torej linija obrambe, oddaljena tudi do 15 km od mest, to agresorja ne moti, da jih s svojim orožjem velikega dometa, ne bi mogel obstreljevati. V Tuzli je največ granat padlo na bolnico ali v njeno neposredno bližino. Bolniki stradajo in prezebajo.

Del srbskega prebivalstva, ki je v Tuzli najboljše živel, se je izselil. Tako je večina direktorjev, doktorjev in ostalih intelektualcev prešel na agresorjevo stran. Del Srbov, ki je ostal v mestu, je sodeloval s sovražnikom preko radijskih postaj, ki so jih imeli skrite v stanovanjih. Drugi del pa se je prelevil v ostrostrelce, in je s skritih mest streljal na civiliste. Da bi se to preprečilo, je policija pozvala vse prebivalce, da do določenega datuma predajo orožje in radijske postaje. Po preteku tega roka je bila izvedena hišna preiskava in takrat so odkrili, da so bili ostrostrelci tudi mnogi akademsko izobraženi ljudje in celo dekleta. Ko je bilo orožje odvzeto, so strelci ostrostrelcev utihnili.

Nekaj je treba napisati tudi o delu in življenju prebivalcev. Podjetja v glavnem ne delajo. Delavci so na čakanju in za svoje delo ali čakanje prejema plačo v višini treh do petih mark dinarske protivrednosti. Za ta denar se da kupiti liter do dva jedilnega olja ali tri do pet škatel cigaret. 25 kg moke pa stane okrog 60 DEM, česar si večina prebivalcev ne more privoščiti. Kruh, ki pride v trgovine, je zelo hitro prodan, čeprav se ga lahko kupi največ 2 kg. Humanitarne pomoči je premalo, da bi nahranila prebivalstvo. Tudi sam dovoz traja dolgo in to le če so poti suhe. Enostavno se mi zdi nemogoče, da se da v tem zimskem vremenu pripeljati dovolj hrane za prebivalstvo in begunce. Veliko število prebivalcev ne bo dočakalo poletja, če ne bo prišlo do večjih sprememb pri preskrbi s hrano. Stotisoči so v resni nevarnosti, da umrejo za lakoto.

Branilcem zelo primanjkuje orožja, predvsem težkega. Zaradi pomanjkanja orožja in municije, se veliko prebivalcev sploh ne more vključiti v obrambo. Največ časa se preživi v zakloniščih, kajti granate, izstreljene iz daljave, padajo vsak

dan. Nič se ne ve o usodi obkoljenih krajev, pa tudi ne o številu žrtev. Osebnostno mislim, da je do sedaj izginilo mnogo več prebivalcev, kot je znano širši javnosti, to je okoli 130 000. To mislim zato, ker se skoraj nič ne ve o področjih, kot so Srebrenica, Zvornik, Bijeljina in še več drugih. Zaradi narave dela, ki sem ga opravljal, sem poznal veliko ljudi v teh krajih. Od beguncev sem izvedel veliko zanimivih stvari, navedel bom samo nekatere. Iz Vlasenice in Kalesije, ki so ju zavzeli Srbi, so nekateri znanci srbske narodnosti, ki niso hoteli sodelovati pri zločinih, pobegnili na Madžarsko. Nekega fanta, Srba, ki je študiral z mano, so ubili, ker se ni hotel udeležiti take vojne. Na drugi strani pa so se nekateri znanci srbske narodnosti prelevili v klavce, ostrostrelce, skratka, zločince. Normalnemu človeku je težko razumljivo, da je človek, ki je dal Hipokratovo zaobljubo, torej zdravnik, lahko zločinec. Toda to se dogaja. Od beguncev iz Doboja smo izvedeli, da so zdravniki v tamkajšnji bolnišnici od prebivalcev hrvaške in muslimanske narodnosti jemali vso kri iz organizma, da so jo lahko dajali Srbom, ki so jo takrat potrebovali.

Če je že odrasel človek nekaj kriv, pa prav gotovo to ne more biti komaj rojeni otrok. Na osvobojenih ozemljih so branilci našli otroke tudi v mešalcih za beton, zraven njih pa iznakažene matere. Takšnih in podobnih grozot s strani četnikov je precej. Človeku, ki je vsaj malo normalen, se ob takih zločinih dvigujejo lasje na glavi. Vse te strahote na pragu 21. stoletja in to v Evropi. Ali je to mogoče? Večkrat sem o tem razmišljal in mislim, da če bi se vse, kar se dogaja v Bosni, vedelo, bi napredni del prebivalstva v Evropi in svetu gotovo prisilil tiste, ki bi to lahko zaustavili, da to tudi storijo. In to se da zaustaviti le s silo. Dokler se ne vzpostavi vsaj izenačenja v oborožitvi, ni nobenih možnosti, da se vojna konča. Nisem človek, ki bi se spoznal na vojno taktiko, toda tudi neumni lahko razume to, da tisti ki ima orožje, lahko nekaznovano počne, kar hoče, proti neoboroženemu človeku. Pravijo, da bi se z uvozom orožja v BiH povečalo število žrtev, toda s tem bi se vojna končala prej in že tako bi bilo število žrtev manjše.

Po prvih napadih na Kalesijo je moja hčerka s konvojem, v spremstvu babice, odšla iz BiH. Po telefonu se mi je javila iz Zagreba in mi pustila telefonsko številko. Potem so bile telefonske zveze prekinjene in ostala sva brez kontakta. Dnevi so minevali in bilo mi je vse težje, ker nisem mogel prav ničesar zvedeti o njej. Po štirih mesecih sem vložil prošnjo za dovoljenje, da lahko grem v Zagreb in jo poiščem, toda dobil sem negativen odgovor. Vse manj sem spal in vse več razmišljal o prihodnosti hčerke. Glede na to, da nima niti deset let, sem čutil potrebo, da poskrbim zanjo in za njeno prihodnost. Zato sem še naprej iskal možnosti, da bi lahko odšel v Zagreb. Kaj je zanimivo v takih trenutkih, kako se človek počuti? In kaj občutijo v takih trenutkih ostali meščani? Mislim, da je velika večina čutila isto kot jaz. Zase sem vedno mislil, da sem stabilna in močna osebnost, toda ko človek doživi vse te tragedije, se začne spraševati zakaj sploh živi, ali ima življenje sploh smisel. Enostavno si zaželi, da bi bil mrtev, da vsega tega ne bi več videl. Strah pred smrtjo izgine, človek si jo želi. Zmeraj, ko sem to razmišljal, sem imel v mislih prihodnost otroka. Vedel sem, da ji lahko pomagam samo tako, da odidem iz Bosne. Po dveh mesecih naporega iskanja sem končno dobil dovoljenje za odhod.

Vedel sem, da je zelo težko oditi iz Bosne, da so poti slabe in nevarne, toda to me ni oviralo. Takrat sem zelo malo jedel in spal in hitro sem začel slabeti. Tisto noč pred odhodom

iz Tuzle nisem zaspal niti za trenutek. Hčerke nisem videl celih 7 mesecev in skoraj sem že pozabil, kako izgleda.

Ko sem krenil na dogovorjeni kraj, so zatulile sirene. Granate so padale po mestu in moral bi v zaklonišče. Toda vzel sem torbo in stopil na ulico, kot da se nič ne dogaja. Po poti sploh nisem razmišljal, da bi me lahko zadelo. Pred očmi sem imel le hčerko. Prišel sem do avtobusa, kjer je bilo precej potnikov. Največ je bilo otrok, ki so jih starši poslali v varnejše kraje. Otroci so jokali in tudi starši niso skrivali solz. Ko sem to gledal, me je stiskalo pri srcu in dušilo.

Preden smo krenili, so nam povedali, da se bomo vozili po slabih poteh, kjer od vsepovsod preži srbska nevarnost, ker oni ne izbirajo ciljev.

Do Kladnja smo se peljali po asfaltirani cesti. Veliko hiš je bilo porušenih. Nekje pri Kladnju smo se vozili skozi gozdove po zelo ozki cesti. Avtobus je komaj zvozil ovinke. Takrat sem občutil še večji strah za prebivalce, ki so ostali v BiH, kajti poti so bile v slabem stanju in s prvim dežjem in snegom bo skoraj nemogoče dovažati hrano. Ob cestah smo videli pokopališča, ki so imela veliko novih, svežih grobov. Še danes ne vem, skozi katera mesta smo se vozili, čeprav je bilo tudi nekaj večjih. Iz mnogih parkov so nastala pokopališča in ko človek to gleda, postane ime kraja nepomembno. Koliko grobov bo še potrebno, da se bo ta agonija ustavila? Kako je mogoče, da človek lahko dela take zločine? Nisem več ponosen na to, da sem človek. Nekega dne se bo ta vojna morala končati, toda ostalo bo veliko žalosti in nesreč. Ostal bo velik madež na zavesti človeštva, še posebno Evrope, ki ni omogočila niti tega, da bi se branil človek, ki je napaden. Če ima Evropa vsaj malo zavesti, zato ne bo mogla položiti računov sama pred sabo.

Med razmišljanjem o tem sem zaslišal, kako je nekaj udarilo. Na sosedjem sedežu sem zagledal opilke. Ko sem dvignil glavo, sem zagledal luknjo, ki jo je napravila krogla. Rekel sem, da je avtobus zadet in da je nevarno nadaljevati vožnjo. Prišel je sovoznik in si vso stvar ogledal, potem pa odšel k vozniku. Izmenjala sta nekaj besed in avtobus se je ustavil. Nato se je na cesti obrnil. Pričakovali smo nove strele. Voznik je rekel, da se bomo vrnil nazaj in da naj ležemo na pod. To smo tudi storili. Ko smo se peljali mimo kraja, kjer smo bili prej zadeti, smo zaslišali nove strele. Avtobus je vozil zelo hitro, toda še so se slišali zadetki v asfalt. Kmalu smo prišli do mesta. Bili smo v Visokem. Od meščanov smo izvedeli, da smo imeli srečo, kajti četniki, ki imajo položaje na hribih nad cesto bi nas lahko vse pobili. Če bi vozili počasneje, bi nas gotovo zadeli. Napotili so nas na drugo cesto, po kateri smo prišli v Kiseljak, ki je komaj 20 km oddaljeno od Sarajeva. Toda bilo je, kot da smo prišli v drugo državo. Ljudje so živeli normalno, v trgovinah se je dalo kupiti marsikaj. Ustavili smo se, da se malo odpočijemo. Pogovarjali smo se z meščani in jim povedali, kaj se nam je zgodilo pri Visokem. Vsi smo bili blede in ta počitek nam je dobro del. Razmišljal sem o tem, kar se je zgodilo, vrtil film nazaj in nikakor nisem mogel razumeti, da niti otroci niso jokali. Vse je bilo kakor nemo...

Meščani so nas lepo sprejeli, nas postregli s pijačo in rekli, da do hrvaške meje ne bi smeli imeti težav. Tudi v resnici je bilo tako, videti je bilo le sledove vojne, porušene objekte in požgane hiše. Tistega, ki je gradil hiše in ki ve, koliko vsega je potrebno za gradnjo, to močno prizadene. V mislih sem se vrnil v preteklost. V desetih letih službovanja sem zgradil veliko objektov po celi bivši Jugoslaviji. Čeprav so bili gradbinci slabo plačani, so gradili s ponosom. Spomnil sem se, kako sem nekoč, ko sem prišel na delo, videl nekega delavca, ki je v polivinil

vrečki nesel pol kumare in malo kruha. Poklical sem poslovođjo, da bi se z njim pogovoril o tem delavcu. Ko sem mu povedal, kar sem videl, mi je rekel: „Veš, on že dolgo dela pri nas in bo kmalu odšel v pokoj. Toda, ker ima veliko otrok, nosi tisto hrano, ki jo dobi od podjetja, domov, sam pa malica to, kar prinese s sabo.. Ker poznam veliko takih primerov, mi je še teže, ko gledam to razdejanje.“

Med tem razmišljanjem smo prišli do hrvaške meje. Nisem mogel verjeti svojim očem. Na bencinski črpalki so imeli bencin, na policah razne sokove in cigarete. Ljudje živijo normalno.

Nisem mogel čakati do Zagreba, da bi slišal hčerko. Izstopil sem v Splitu in odšel na pošto. Ko sem vrtel hčerkino telefonsko številko, so se mi tresle roke. Pričakoval sem, da se mi bo oglasila, toda telefonska številka ni bila prava.

Odločil sem se, da prenočim v Splitu. Zjutraj sem se obrnil na Rdeči križ in Karitas in poizkušal zvedeti kaj o hčerki. Zavrtel sem razne telefonske številke, toda nihče ni vedel nič. V Splitu sem ostal deset dni in preko telefona iskal informacije po Zagrebu, toda brez uspeha. Izvedel sem, da je mnogo otrok zapustilo Hrvaško in se nastanilo v raznih Evropskih državah. To me je popolnoma potrla. Cele noči sem ležal v postelji in razmišljal, spati nisem mogel, čeprav nisem slišal eksplozij. Edina hrana, ki sem jo mogel dnevno spraviti vase, je bila juha.

V Splitu sem srečal mnogo beguncev iz BiH. Spoznal sem jih po praznem pogledu, usmerjenem v daljavo. Nekega dne sem srečal starejšo žensko, ki je beračila za kruh. Dal se ji 100 din in jo povabil na kavo. Povedala mi je, da je prišla iz Kozarca in da je z dvema hčerkama in vnukom preživela nekaj mesecev v taborišču pri Banjaluki. Zanimalo me je, kako je bilo v taborišču. Govorila mi je o raznih doživljajih, toda eden se mi je še posebno močno vtisnil v spomin. Nekemu dojenčku so pred materinimi očmi odsekali glavo in jo z njegovo krvjo mazali po prsih. Materi se je zmešalo in od takrat je imela roke vedno sklenjene v naročju, kot da še vedno pestuje otroka.

Moj čas bivanja na Hrvaškem je bil omejen, moral bi se vrniti v Bosno. Treba se je bilo odločiti. Trdno sem se odločil, da poiščem hčerko, toda zato sem moral naprej, v Slovenijo. Spomnil sem se na prijatelje, ki sem jih spoznal pred sedmimi leti, ko sem delal v Ajdovščini. Poklical sem Jožeta Tratnika in mu pojasnil položaj, v katerem sem bil. Povabil me je, da pridem k njemu. Reči moram, da sem Tratniku dolžan veliko zahvalo za vse, kar je napravil zame in kar počne še naprej.

Z avtobusom sem se odpeljal na Reko. Med potjo sem spoznal begunca iz Banjaluke. Govoril mi je o zločinih nad Muslimani in Hrvati. Povedal je o divjanju četnikov. Ko se vrnejo z bojišča, so cele dneve pijani in izgublajo kontrolo nad seboj in počenjajo grozodejstva. Za zločine nad Hrvati in Muslimani se tam ne odgovarja in zato jih vsakodnevno morijo.

Mnogo posameznikov v Banjaluki ima svoje vojske, ki se gibljejo po vseh bojiščih v BiH. Za plačilo jim je bojni plen, ki ga naropajo po muslimanskih in hrvaških vaseh. Pogosto se dogaja, da se te skupine in posamezniki zaradi plena pobijajo med seboj. Človek, s katerim sem govoril, je imel v Banjaluki „čevabdžinico“. Da je lahko dobil dovoljenje za odhod iz mesta, je moral veliko plačati in pustiti vse, kar je imel. Toda bil je srečen, ker mu je uspelo oditi. O tem bomo lahko nekoč brali v knjigah.

Ko smo prispeli na Reko, nas je policija odvedla na zaslišanje. Kam sem namenjen, jim nisem smel povedati, kajti potem bi se moral vrniti, česar pa v takratnem zdravstvenem stanju ne bi zdržal. Pokazal sem jim dovoljenje za bivanje na

Hrvaškem in jim rekel, da iščem hčerko. Potem so me izpustili. Odšel sem na avtobusno postajo in sedel na avtobus za v Ljubljano. Do Postojne nisem imel nobenih problemov. Ko sem tam izstopil, sem zaradi izčrpanosti in naporov na avtobusu pozabil potovalko z vsemi dokumenti. To sem opazil šele, ko je avtobus že odpeljal. Odšel sem na pošto in poklical avtobusno postajo Ljubljana. Pojasnil sem jim problem in rekli so mi, da se ta isti avtobus takoj vrne v Postojno in naj kar tam počakam na prtljago. Takrat nisem mogel več niti razmišljati, toda treba je bilo počakati na avtobus. Oči so mi same lezle skupaj in da ne bi zaspal, sem odšel ven in se sprehajal po ulicah. Ko sem našel svojo prtljago, sem takoj odpotoval v Ajdovščino. Prispel sem v mraku, najel sobo v hotelu in zaspal kot ubit. Zjutraj sem poklical Tratnika. Po prihodu na Col, je Jože zahteval, da opravim zdravniški pregled, čeprav sem se takrat že dobro počutil. Poklical je doktorja Božiča, ki me je pregledal in rekel, da moram jesti, čeprav se mi je hrana upirala. Doktor mi je dal neke kapsule, po katerih sem se vsak dan bolje počutil. Resnično mi je bilo veliko bolje, kajti prej sem imel že pri rokovanju vedno občutek, da bom padel.

Nadaljeval sem z iskanjem hčerke in jo po petnajstih dneh našel. Bila je res v Zagrebu, toda ne v centru za begunce, pač pa je stanovala privat. Zato jo je bilo tudi teže najti. Po telefonu mi je povedala, da je zdrava, da hodi v tretji razred OŠ in da se njena mama nahaja nekje v zahodni Evropi. Bil sem srečen, ker sem jo našel in upam, da ji bom lahko omogočil čimlepše življenje. Zato bo potrebno še veliko naporov, toda morda se bo tudi za nas našel prostor pod soncem.

Pozneje sem govoril z dr. Božičem in povedal mi je, da je samo v knjigah bral o ljudeh, ki so v tako slabem fizičnem in psihičnem stanju. Sedaj je že precej bolje, vendar mislim, da človek nikoli več ne more biti to, kar je bil. Ostalo je telo, ki živi, toda samo telo. Ostalo v človeku je umrlo. Ostal je tudi nagon, tisti starševski, ki omogoča otroku čimboljše življenje. In ta nagon sili človeka, da živi naprej. Upam, da bo vsaj moj otrok imel srečnejšo prihodnost. Ko rečem prihodnost, ni pomembno to, da je ne občutim in da je zame ni več, važno je, da obstaja.

P.S. Ko sem se pogovarjal o tem tekstu, sem bil vprašan, ali bom zanj zahteval honorar. Rekel sem da ne, kajti čutim tudi moralno nujo, da povem resnico o tragediji v BiH. Mislim, da je vse plačano, če mi je uspelo, da sem vam vsaj malo prikazal tragedijo BiH. Osebno bom srečen, če mi bo to uspelo. Rad bi še poudaril, da je prebivalcem BiH potrebna pomoč v hrani in zdravilih. Tisti, ki so ostali, si ne morejo pomagati in mi, katerim je uspelo oditi, smo dolžni, da to povemo. Bil bi veliko srečnejši, če te pomoči ne bi potrebovali, toda kar je, je.

Šaban Alibašić

Prevedel: Simon Škvarč

M E D N E B O M I N Z E M L J O

O akrobatskem letenju

V lanskem časniku ste lahko prebrali zanimiv zapis o colskih letalcih. V njem je bilo govora predvsem o takoimenovanem alternativnem letalstvu - o letenju z jadralnimi padali in zmaji. Jadralno padalstvo in zmajarstvo sta sicer dokaj mladi zvrsti športnega letenja, vseeno pa zelo priljubljeni in uveljavljeni. Tehnika pa tudi na tem področju še vedno napreduje, tako da bomo tudi v prihodnjih letih gotovo pričali novim dosežkom.

Ta tihi šport višin, kot ga nekateri imenujejo, ima seveda svoje prednosti, pa tudi mnogo slabosti. Dogaja pa se tudi veliko nesreč, ki so predvsem posledica neizkušenosti in neznanja. Te letalne naprave so namreč dostopne vsakomur, ki ima nekaj več denarja. Vendar pa mnogi, kljub predpisom, učenju s pomočjo pravega inštruktorja ne posvečajo pozornosti. Nekako samoiniciativno se gredo letalstvo, kar se včasih kar tragično konča. Tudi letos smo lahko v časopisnih črnih kronikah zasledili več podatkov o takih nesrečah.

No, teh par stavkov naj bo le mimogrede, za uvod, saj je namen mojega pisanja drugačen. V tokratnem članku o letalstvu boste namreč prebrali nekaj zanimivosti o zelo atraktivni disciplini športnega letalstva - o akrobatskem letenju.

Ko ste v poletnih mesecih zahajali v Ajdovščino, vas je gotovo pritegnil neobičajno močan hrup letalskega motorja visoko nad mestom. V Ajdovščini je takrat potekal tečaj akrobatskega letenja. Letalo, ki je zganjalo tak hrup, pa je bilo posebno motorno akrobatsko letalo Zlin. Hrup je seveda nekatere tudi motil, tako da je bilo v tistih dneh na letališče kar več ogorčenih telefonskih klicev. Vseeno pa je bilo več takšnih, ki soprišlitja občudovat fante, kiso hrupin vragolije v zraku počenjali.

Akrobatska letala so posebna letala, saj so prirejena za izvajanje vseh vrst akrobacij. V Sloveniji imamo trenutno le tri taka letala. To so letala ZLIN 726, češke proizvodnje. Letala so last Letalske zveze Slovenije in se selijo po vseh slovenskih letališčih. Namenjena so za šolanje akrobacij in, kot že rečeno, je eno od njih že od poletja pod streho ajdovskega hangarja. Kljub možnim pomislekom glede porekla omenjenega letala pa so letala ZLIN tudi v svetu priznana kot zelo solidna akrobatska letala.

Čeprav je možno nekatere osnovne akrobacije izvajati tudi z „navadnimi“, motornimi letali (pa tudi z jadralnimi letali), pa je akrobatsko letalo vseeno nekaj posebnega. Razliko med enim in drugim lahko ponazorimo tudi z razliko med, recimo, navadnim avtomobilom in dirkalnikom. Akrobatsko letalo je predvsem močnejše konstrukcije in zato nekoliko težje, pa tudi z močnejšim motorjem. Letalo ZLIN 726 ima tako 940 kg, poganja pa ga Walter,

češki motorzmočjo 180 KM. Dosežemaksimalno hitrost 300 km/h, porabi pa kar precej goriva, okrog 45 l/h. Letalo jedvosedežno, z dvema zaporednima kabinama, vsaka pa ima seveda enake instrumente in krmilne ročice. Posebna zanimivost s tem v zvezi pa je ta, da pilot pri samostojnem letenju ne sedi v prednji kabini, kot je to običaj pri drugih letalih, ampak v zadnji kabini. Ta posebnost je zaradi tega, ker je ta kabina v srednjem težišču letala, tako da na pilota med izvajanjem akrobacij delujejo manjše obremenitve, kar je zelo pomembno. Poleg te posebnosti pa imajo akrobatska letala še nekaj drugih. Letalo

ima zaradi možnosti letenja „na hrbtu“, posebej prirejen motor, ki je edinstven po tem, da ima karter ločen od samega motorja. Pritisk olja mora biti namreč v vseh pozicijah letenja enak, za kar skrbi posebna črpalka. Tudi uplinjač je nekoliko poseben, saj je urejen tako, da omogoča letalu približno tri minute trajajoč polet „na hrbtu“, prav zaradi hrbtnega letenja pa je posebej prirejen tudi rezervoar za gorivo. Še ena posebnost je glavna ramenjača, oziroma - glavni nosilec krila. Je namreč votel, v njem pa je plin - dušik, pod pritiskom dveh atmosfer. Ob morebitni preobremenitvi nosilca, ko bi se pojavila že najmanjša razpoka, bi začel ta plin uhajati in pilot bi to na instrumentu hitro opazil. Ostale naprave, komandne ročice in dodatna oprema, so podobne, kot v vseh ostalih letalih.

Na instrument tabli v kabini pa je tudi zelo zanimiv instrument G - meter. (pokazalec obremenitev). Instrument nam v letu meri obremenitve, ki delujejo na letalo in pilota. Te obremenitve so pozitivne in negativne in so posledica delovanja centrifugalne sile. Centrifugalna sila je večja v letenju v zavoju in se povečuje, čim manjši je radij zavoja in čim hitreje letimo. Pozitivno obremenitev občutimo tako, da se zdimo težji, ker nas sila pritiska v sedež letala. Negativno obremenitev pa občutimo obratno, saj nam teža telesa pritiska v glavo (npr. v hrbtnem letu), ven iz letala. V šali akrobati pravijo, da jim takrat silijo oči ven... Človeško telo prenese približno 5 - G pozitivne in 3 - G negativne obremenitve, pač odvisno od kondicije in telesne moči posameznika. Če se spomnimo na fiziko, potem vemo, da 1-G pomeni težo našega telesa na Zemlji, ki je posledica zemljine težnosti. Na Luni je na primer težnost le 0,5 -G, torej bi se tam počutili pol lažji. Človeško telo seveda reagira na povečanje pozitivnih ali negativnih obremenitev. Tako bi se pilotu, ki se v letu približa mejni pozitivni obremenitvi, začelo mračiti pred očmi, saj bi mu kri potisnilo v spodnji del telesa. Poleg tega bi mu zelo spačilo obraz, roke bi komaj premikal in vsak gib bi mu povzročal velik napor. V zelo blagih oblikah se te posledice pokažejo že pri manjših obremenitvah in tudi v jadralnem letalu. Če pa se pilot približa mejni negativni obremenitvi, potem je prvi znak pretiravanja ta, da vidi vse rdeče, saj mu kri sili v glavo. V reaktivnih letalih, kjer so obremenitve večje od tistih, ki jih človeško telo prenese brez posledic, pa piloti uporabljajo posebne anti - G kombinezone. Ti kombinezoni imajo vgrajene posebne cevke z zrakom. Priklučeni so na letalsko instalacijo, ki glede na obremenitve med letom uravnava pritisk zraka v teh cevkah. Te cevke pritiskajo predvsem ob trebušno votlino in noge in preprečujejo krvi, da bi se prekomerno prelivala iz enega dela telesa v drugega.

Kar malce dolga razlaga o teh stvareh, ki pa so v letalstvu, sploh pa pri „akrobaciranju“, zelo pomembne. Vsak, ki se je kdaj peljal z letalom, vsaj približno pozna ta občutek, ki pa je pri akrobacijah še dosti bolj izrazit.

No, da se vrnem nazaj na poletne mesece, ko se je na ajdovskem letališču osem motornih pilotov trudilo uspešno dokončati tečaj akrobatskega letenja. Tečaj je vodil Avgust Greif, kapetan na DC - 9, sicer pa tudi športni pilot z več tisoč urami letenja ter učitelj jadralnega in motornega letenja. Gustl je znan kot odlični pilot in v šali pravijo zanj, da mu je letenje neke vrste - droga. Poleg tega je tudi vsestranski športnik z

dobro telesno vzdržljivostjo in kondicijo. Da je kondicija pomembna za akrobatsko letenje, sem spoznal tudi sam, ko sem prišel nekega avgustovskega dne na vrsto za polet z Zlinom. Polet s tem letalom je bil cilj vseh pilotov, ki letimo v Ajdovščini, pa še nismo zbrali dovolj ur letenja, da bi izpolnili pogoj za tečaj akrobatskega letenja. Kljub temu, da smo že kdaj prej, med jadranjem visoko nad Nanosom, skrivaj zavrteli kakšen luping ali z Utvo naredili ostrejši zavoj, je bil pravi akrobatski polet nad domačim letališčem želja vsakega izmed nas.

Z velikim pričakovanjem sem se torej vročega avgustovskega dne usedel v prednjo kabino Zlina. Razmišljal sem, ali mi bo dvanajst let stika z letalstvom, 350 ur jadrnega in 20 ur motornega letenja pomagalo, da v zraku ne bom izgubil glave in smisla za orientacijo. Pripel sem si padalo in pasove, v kabini za menoj pa se je pripravljala Gustl. Kolega Aleš mi je pasove tako stisnil, da sem na sedežu obsedel kot pribit in komaj dihal. Že čez nekaj minut in par sto metrov nad letališčem se nisem več čudil zakaj.

Motor je po nekaj poskusih prijel, jaz pa sem si nataknil slušalke, ki so nekoliko ublažile njegovo grmenje. Zapeljala sva se do poletne steze in medtem, ko se je motor segreval, sem si še enkrat ogledal „plonk listek“, - program akrobacij. To je listek, na katerega si piloti na poseben način narišejo posamezne figure akrobacij in njihovo zaporedje. Ob tem sem se spomnil na tedaj še republiško prvenstvo akrobatskih pilotov, ki je bilo v Ajdovščini v začetku osemdesetih let. Tekmovalci so pred poletom dobili podoben listek s tekmovalnim programom. Z mislimi so ga „preleteli“, že na zemlji in to na svojstven način. Globoko zamišljeni ali celo miže so se s tem papirčkom v roki nekako okorno premikali sem ter tja, se zvijali in krilili z rokami. Naključni mimoidoči bi si ob tem prizoru mislili marsikaj, toda ti fantje so na tak način „na suho“ predelali program in zaporedje akrobatskih figur, ki so ga potem v drugačni dimenziji poskusili opraviti čim bolj natančno.

Gustl je medtem že dodal plin in s 180 konjskimi močmi sva se zapodila po pisti. Letalo je hitro pridobilo hitrost, dvignilo najprej repno kolo in poletelo. Pilot ga je z vajenimi gibi vzpenjal v krogu okrog letališča proti tisoč metrom višine. Motor je tulil svojo pesem, jaz pa sem že razmišljal, kako bo izgledala prva in tudi najbolj pričakovana figura akrobacij - hrbtni let. Že res, da sem akrobacije večkrat opazoval s tal, toda sedaj sem tu, pripet na sedež in bodo drugi opazovali proti nebu...

Vajen pogleda na Vipavsko dolino pod mano, pa na Čaven in Kovk, sploh nisem bil vznemirjen - letenje naravnost je pač za turiste, jaz pa sem danes v akrobatskem letalu...

Počasi sva se iznad mesta bližala letališču. Zdaj zdaj se bo začelo in potem bova dobrih petnajst minut letela na vse možne načine, le naravnost ne. Gustl je še enkrat preveril, če ima noge na pedalih smernega krmila dobro zataknjene, kajti drugače bi lahko imel v hrbtnem letu, „ko ti vse dol sili“, težave s pilotiranjem. V slušalkah sem zaslišal njegov glas, naj se tudi jaz malce popravim, naj stisnem roke in noge k sebi, da ga med akrobacijami ne bi oviral pri pilotiranju. Vse komande, pa pedali in krmilna palica, se namreč premikajo hkrati v obeh kabinah. Morda moram pojasniti še to, da je izraz „dve kabini“, le v letalskem žargonu, v resnici to pomeni dve pilotski mesti s popolnoma enakimi instrumenti in komandami. Nazadnje jebilo vse pripravljeno. Gustl je Zlinu povečal hitrost, nos letala se je povsesil, se hip zatem spet rahlo povzpelo, začutil sem sunek v desno in že sem izgubil nebo iznad sebe... Obšla me je groza -

visel sem nad Lokavcem. Niti v sanjah si nisem predstavljal kako izgleda letenje narobe, sedaj pa sem tu, tisoč metrov visoko visel na pasovih in požrl slino. Hip zatem sem v slušalkah zaslišal znan glas. Gustl me je spomnil, naj vendar spravim nekam svoje roke. Šele tedaj sem se zavedel, da mi prosto visijo navzdol. Potisnil sem jih navzgor in se prijel za kolena. Počasi sem začel dojemati vso grozljivost prvega srečanja s hrbtnim letom. Niti na misel mi ni prišlo, da bi moral v tem trenutku sam pilotirati. Res je potrebno ogromno treninga in veliko ur letenja za prevračanje po zraku. Poleg tega pa ima hrbtni let še eno usodno posebnost. Vse komande krmilnih površin so v hrbtnem letu obratne od komand v normalnem letu.

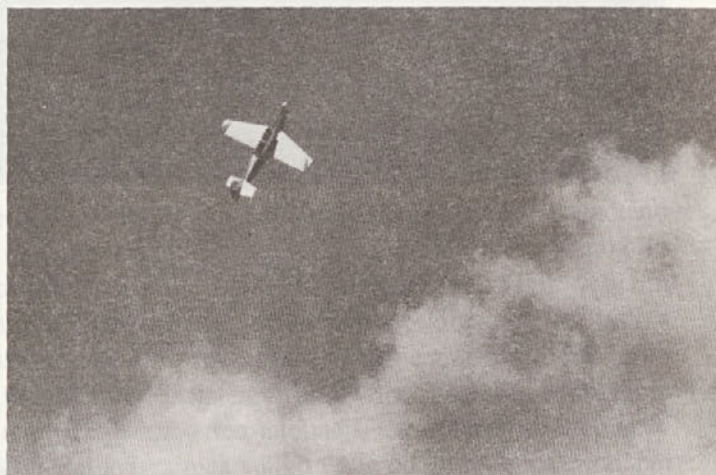
Kljub temu, da sem bil dobro privezan, sem čutil tisti značilni napor, ki ga povzroča obremenitev v letu. Pred poletom, spodaj na zemlji, so me dražili, da bom med hrbtnim letom iskal oči po kabini. To se seveda ni zgodilo, vseeno pa sem čutil pritisk v glavo, oči pa so mi res silile iz jamic...

Končno se je neskončno dolg zavoj na hrbtu končal. Spet sem se lahko dodobra orientiral, hip zatem pa je Gustl že nadaljeval s prevračanjem in vrtenjem po zraku. Kolikor sem mogel, sem sledil: preturanje, sodček, imelman, raversman, kubanska osmica, pa do bolj znanih figur - kovita in lupinga. Enkrat je bil Čaven tu, enkrat tam, enkrat je bila Ajdovščina nad mano, enkrat pod mano, enkrat nekje čez ramo. Enkrat me je stisnilo ob sedež, drugič sem za hip obvisel na pasovih. Poseben kontrolni zvonec, ki pilota opozarja, daseje preveč približal minimalnihitrostiletala, je večkrat, kljub hrupu motorja, prav divje pozvonil. Kako tudi ne, ko pa je kar nekaj akrobatskih figur, ki se začnejo ali končajo z minimalnimi hitrostmi letala. Motor je medtem seveda tulil svojo pesem, v slušalkah pa sem ves čas slišal glasno dihanje mojega pilota. Napor gotovo ni bil majhen.

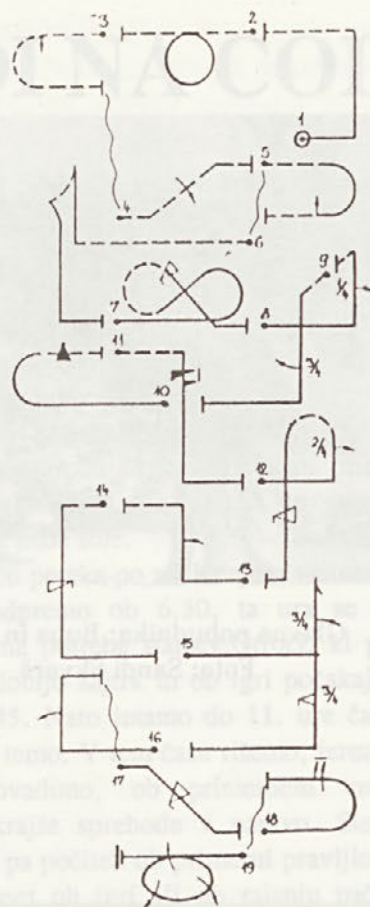
No, počasi pa sva se tako med vrtenjem bližala zemlji. Spremljal sem višinomer, brzinomer, merilnik vrtljajev motorja, kompas pa je seveda norel okrog in okrog. Še vedno mi je ob nekaterih figurah, ko je Zlin z 230 km/h za trenutek drvel navpično proti zemlji, zastal dih. Takrat me je obšla, meni samo v letalih znana groza, ki je pravzaprav nekaj med skrajnim užitek in grozo. Vse bolj pa sem bil prepričan, da to ni moj zadnji akrobatski polet in da se bom čez leto ali dve, ko bom naletel dovolj ur, tudi sam pripravil za tečaj akrobatskega letenja.

Naš Zlin pa se je medtem še bolj približeval zemlji. Gustl je spet pospešil hitrost, spustila sva se zelo nizko, preletela hangar in se v strmem zavoju še enkrat zavrtela okrog podolžne osi in spet pridobila nekaj višine. Spet sva zaokrožila okrog letališča, tokrat proti pristajalni stezi in Gustl me je vprašal, če imam zadosti. Za tisti dan sem res imel zadosti, toda vse se mi je smejalo. Zadovoljen sem po pristanku zlezal iz letala in skočil na trdna tla. Akrobatski polet je name naredil neverjeten vtis, ki mi bo ostal v lepem spominu. Zagotovo pa bom potreboval še veliko ur letenja in tudi takih poletov, da se bom privadil tudina todimenzije letenja. Že danes pa s popolnoma drugačnimi občutki zrem v zrak in spremljam vragolije akrobatskih pilotov in se z Utvo vozim naokrog po Sloveniji in seštevam ure letenja...

Akrobatski Zlin pa je še vedno v ajdovskem hangarju. Nebogljen stroj, kup pločevine in železja. Dokler se v kabino ne povzpne pilot in ga z vajenimi gibi ne spravi v gibanje in pod oblake, je res le to - mrtev stroj.

Letalo Zlin v svojem elementu.
Foto: Dalibor Jovanovič

Tako si akrobatski piloti
"narišejo" program akrobacij

B A L I N I Š Č E

Z letom 1992 smo na Colu bogatejši še za en objekt širšega pomena, to je za balinišče. Ideja je zorela že dolga leta predvsem v glavah tistih, ki so čutili, da bi v balinanju lahko pokazali nekaj več, pa na neprimernem terenu to ni bilo mogoče. Končna odločitev je, kot omenjajo prisotni, padla pri Vodnjaku, jeseni 1991. Tudi odločitev o lokaciji je kaj hitro padla. Želja je bila, da bi ob rokometnem igrišču stalo dvostezno balinišče, vendar si je bilo to na takem terenu težko predstavljati. Potrebni bi bili ogromni izkopi v sicer zelo omejenem prostoru. Kljub vsemu je prevladalo mnenje, da potrebujemo in zato tudi gradimo dve stezi. Izdelali smo idejne načrte, tako da je bager v decembru 1991 že odkopal prve kubike materiala. Delo je v polnem zamahu steklo v januarju, ko se je s strojnimi in ročnimi izkopom izvedlo skoraj vsa zemeljska dela. Dne 1.2.1992 se je ob miniranju odkrila podzemna jama, kar je v določeni meri spremenilo zunanjo zasnovo balinišča. V marcu so bili angažirani colski zidarji, ki so svoje spretnosti kazali pri zidanju „škarp“. Končno pa smo 25.5. tudi zabetonirali obrobne zidove balinišča. Delovna vna je rasla predvsem ob zaključnih delih na balinišču in ob njem. Posebej velja omeniti angažiranje nekaterih pri urejanju razsvetljave in postavljanju ograje. V glavnem smo dela zaključili do „Colske nedelje“. Na ta dan je bilo balinišče prvič neuradno preiskušano s tekmovanjem med zaselki.

Menim, da je ob vsem tem zanimiva tudi primerjava v številkah. Strojno in ročno je npr. bilo izkopanih 250 m³ materiala, skoraj vse v kamnu, za kar je bilo potrebnih 90

minerskih vrtin. Poklicni in priučeni zidarji so pozidali in fugirali 85 m škarpe. V zidove se je vgradilo 6 m³ betona, nasulo 32 m³ gramoza in finega peska. Pri vseh teh delih je sodelovalo preko 80 ljudi in tu opravilo 2480 delovnih ur.

Finančno smo zadevo v glavnem pokrili s prostovoljno članarino, ki jo je plačalo 73 ljudi v znesku 67.900 SIT. Poudariti je treba, da je za tako delovno zmago bilo potrebno veliko iznajdljivosti, samoorganiziranja, morda tudi nekaj „nočnih“ akcij.

Investicijo danes cenimo preko 2 000 000 SIT.

Dokončne podobe balinišča še nima. Letos spomladi načrtujemo ponovno utrditev zgornje plasti. Potrebno bo dokončati ograjne mreže in poskrbeti za lepši izgled okolice.

V poletnih večerih in predvsem nočeh ste opazili, da objekt ne bo ostal neizkoriščen, sam sebi namen. Skupina kakih desetih najbolj zagnanih se pripravlja, da z ustanovitvijo kluba ali društva organizirano vstopi tudi v tekmovalni svet. Že njihovi letošnji uspehi, predvsem pa njihova volja, nam dajo vedeti, da bomo na Colu lahko kmalu gledali tekmovalce iz vse Slovenije. Zazelimo jim srečno.

Menim, da se za pridobitev moramo zahvaliti predvsem neutrudnemu vodji del, Silvotu Tratniku, ki je ob vsem delu tudi vestno in natančno urejal tukaj zbrane podatke. Lahko smo na Colu ponosni, da se med nami še najdejo ljudje, ki nas potegnejo iz sivega povprečja. Rezultati dela pa so sami po sebi dovolj govorni.

Po podatkih Silvota Tratnika zapisal Anton Tratnik

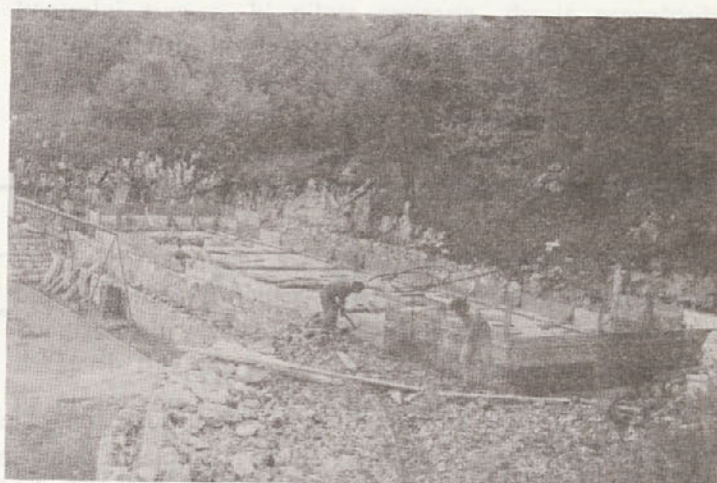
Glavna pobudnika: Buba in Koko
Foto: Sandi Škvarč

Začetek zidave zidu
Foto: Sandi Škvarč

Avtomatsko in polavtomatsko orodje
Foto: Sandi Škvarč

Balinišče dobiva pravo obliko
Foto: Sandi Škvarč

COLSKO PODZEMLJE

Odkritje ob gradnji balinišča

VRTEC ODSLEJ TUDI NA COLU

Col postaja vedno bolj naseljena vas, na kar smo lahko ponosni. Tu se naseljujejo mlade družine z majhnimi otroki, zato se je začel porajati problem otroškega varstva.

Lepo bi bilo, da bi matere lahko ostajale doma pri svojih otrocih. Tako bi imeli mlajši otroci nemoten spanec, odet v toplino doma in bližino maminega zavetja, šolarčki pa bi odhajali v šolo z maminim pozdravom in se vračali v tople domove. Ker pa nam današnje razmere na žalost tega ne dopuščajo, moramo problem otroškega varstva reševati z ustanovami, kot so otroški vrtci.

Iskrica, ki je tlela na Colu že nekaj let, je ugašala in se porajala, to pot pa je vzplamtela. Želja, da bi otroci s Cola in njegove okolice dobili svoj kotiček, kjer bi se lahko nemoteno igrali, razvijali svoje sposobnosti, se družili s sovrstniki in varno počakali na svoje starše, se je uresničila. Kljub neštetim zaprekam s strani občine, stanovanjske skupnosti, pa tudi s strani samih krajanov, smo uspeli namenjene prostore primerno urediti in opremiti v prijeten otroški vrtec. Pohvaliti se moramo celo s tem, da je naš vrtec udobnejši od katerekoli skupine v Ajdovščini, saj je igralnica veliko večja od igralnic v centralnem vrtcu, kar daje otrokom občutek neutesnjenosti. To pa je posebno važno pri vaških otrocih, saj ti niso navajeni preživeti dneva v stisnjenih stanovanjskih prostorih, ampak je njihov igralni prostor razširjen na travnike, njive in celo gozdove.

Velik problem je predstavljalo na začetku število vpisanih otrok, saj se je le to iz dneva v dan spreminjalo. Ob poskusnem vpisu je znašalo dvaindvajset vpisanih otrok, kar je pomenilo odskočno desko za pripravo na odprtje vrtca. Ko smo iz

Ajdovščine prejeli pozitivne odgovore ter odobrena sredstva za odprtje, se je število vpisanih otrok zmanjšalo na dvanajst, kar je premalo, saj je normativ za mešano skupino šestnajst otrok. Tako smo kljub temu, da nimamo jasličnih prostorov, omogočili varstvo tudi otrokom, mlajšim od treh let. Naša najmlajša deklica je ob vstopu v vrtec dopolnila komaj sedemnajst mesecev. Trudili se bomo, da bomo varstvo malčkom, mlajšim od treh let, obdržali še v naslednjih letih, saj se zavedamo, da je ravno otrokom te starosti najtežje poiskati primerno privatno varstvo. Otroci lahko ostanejo pri nas do vstopa v šolo, ker izvajamo program male šole.

Dan v vrtcu poteka po naslednjem vrstnem redu: vrtec v letošnjem letu odpremo ob 6.30, ta ura se iz leta v leto spreminja glede na potrebe staršev. Otroci, ki pridejo že tako zgodaj v vrtec, dobijo zajtrk in ob igri počakajo na prijatelje. Malicamo ob 8.45. Nato imamo do 11. ure čas rezerviran za igro na določeno temo. V tem času rišemo, izrezujemo, lepimo, prepevamo, telovadimo, ob primernem vremenu pa ga izkoristimo za krajše sprehode v naravo. Sledi priprava na kosilo, po kosilu pa počitek ob primerni pravljici ali zgodbi. Po spanju otroci zopet ob igri ali ob rajanju počakajo na svoje starše.

Zaključek vsega naj bi bila želja, da bi vrtec deloval še v naslednjih letih, seveda pa bo to omogočeno le s primernim številom otrok.

Tanja Lemut

POČITNIŠKA POTEPANJA

PRIMOŽ V AMSTERDAM

Pred dvema letoma sem se na štop podal na potovanje. Imel nisem nobenega natančnega načrta, kam bi šel, nek daljnji željeni cilj pa mi je bila nizozemska prestolnica Amsterdam. Ta cilj sem dosegel, ustavil pa sem se tudi v nekaterih drugih krajih: Münchenu, Karlsruheju, Luxemburgu, Bruslju, Kölnu.

Ko se sedaj ozrem na to potovanje, mi pridejo na misel najprej določeni dogodki, ki so se mi najbolj vtisnili v spomin in ki jih najbrž nikoli ne bom pozabil. Zato se ne bom spuščal v opis kulturnih znamenitosti, geografskih posebnosti ipd. temveč bom skušal opisati prav te dogodke.

Že prvi dan sem iz Ljubljane nekako prištopal do Münchena, naslednji dan pa sem krenil proti Karlsruheju, na neki bencinski pumpi na polovici poti pa se mi je ustavilo. Kakšni dve uri sem štopal poleg nekega razbitega peugeota in se jezil na .hudobne. avtomobiliste, ki so drveli mimo. Ko se je neki avtomobil ustavil pred menoj, sem že pomislil, da se mi je nasmehnila sreča. Iz njega sta izstopila moški in ženska, mi pokazala policijski izkaznici ter me začela zasliševati zaradi razbitega Peugeota. Bolj kot sem jima dopovedoval, da ni moj,

manj sta mi verjela. Prepričal jih je šele moj velikanski nahrbtnik. Ker pa sem jima bil na razpolago, sta se še malo izživljala nad menoj z vprašanji: kdo si, kam greš, od kod si, misliš delati v Nemčiji ipd. Nato sta udarila nek pečat v moj ubogi rdeči .pašaport. in na moje veselje odšla. Kmalu nato sem dobil štop do Karlsruheja. Tam sem prespal, naslednji dan pa sem bil že v Luxemburgu. V dveh dneh sem si ogledal to čudovito mesto, polno starih stavb, utrdb, gradov, cerkva, kipov in pa mogočnih bank in trgovin.

Moja naslednja postaja je bil Bruselj. Do predmestja sem prištopal. Z metroja pa sem prišel v center. Občudoval sem veliki podzemni kompleks, ki je ves v marmorju in steklu in je poln restavracij, lokalov in fontan. Nato sem odšel ven. Sprehajal sem se po ulicah in ugotovil, da je Bruselj pravi babilon. V njem živijo ljudje najrazličnejših ras - veliko je arabcev, črncev in Kitajcev. Počasi sem prišel do železniške postaje. Tam se je mojim očem ponudil zanimiv prizor. Ženska v ekstremno kratkem mini krilu in s kilogramom šminke na obrazu se je pretepala z nekim moškim. Tako kot še nekaj drugih sem z zanimanjem opazoval izmenjevanje udarcev in poslušal kričanje, ki ga nisem prav nič razumel. Razočaran nad .nežnim' francoskim jezikom sem kmalu odšel v drugi smeri. Ko sem se čez kakšnih deset minut vrnil po isti poti, sem videl

še glavni del obračuna. Ženska je potegnila nož in poskušala zabosti moškega. Ta pa jo je prijel za roke in ji mojstrsko izbil nož. V trenutku, ko jo je hotel udariti, sta se od ne vem kod vzela policaja, ki sta nasilno prekinila dvoboj ter odvelkla pretepača.

V Bruslju sem ostal še dva dni, nato pa sem krenil proti Amsterdamu. Nizozemska prestolnica se mi je vedno zdela nedosegljiva, zato je bilo moje pričakovanje toliko večje. Od slavnega mesta z razvito kulturo in gospodarstvom sem pričakoval vse kaj drugega kot umazane ulice, na katerih cveti najstarejša obrt. V posebnih izložbah se ponujajo prostitutke vseh vrst: od pravih lepotic, katerih lasje vihrajo v vetru ventilatorjev, pa do grdih, debelih Filipink. Iz teh trgovin naslade pa sramežljivo prihajajo prepotene stranke. Zato sem imel že prvi dan bivanja v Amsterdamu čuden občutek v želodcu. K mojemu neapetitu so svoj delež prispevali še dilerji (prodajalci mamil), ki so mi na vsakem koraku poskušali prodati mamila katerekoli vrste. In pa nenazadnje štirje črnuhi, ki so me obkolili v samotni ulici, najprej naščevali od mene cigarete, potem pa me pripravili do tega, da sem jim velikodušno podaril še vžigalnik. V pomenek se z njimi nisem zatopil, temveč sem v stilu dopingiranega Bena Johnsona neprijazno oddrvel stran. Ker so bili vsi normalni Youth hostel - i (prenočišča za mlade popotnike) polni, sem se bil prisiljen zadovoljiti s Slippingom (poceni prenočišče). Usluge prenočišča so bile primerne ceni. Po dolgem iskanju sem si nekako le uspel priboriti svoj prostor na enem od nekakšnih vojaških pogradov poleg neke črнке z uhani v nosu. Prav vesel sem bil, ko sem si zgodaj zjutraj zagotovil ležišče v lepo urejenem krščanskem youth hostelu in se nato brezskrbno sprehajal po normalnih delih mesta. Ogledal sem si značilne kanale in zapornice, s pomočjo katerih so Nizozemci iztrgali zemljo morju, značilne flamske hiše in razstavo slikarja Van Gogha.

Naslednji dan sem se že nekoliko sit Amsterdama odpravil nazaj proti Nemčiji. Po hitri vožnji z BMW - jem sem se kar naenkrat znašel v Kölnu. Ogledal sem si katedralo, ki je ena redkih stavb, ki so preživela bombardiranja v drugi svetovni vojni. Zvečer pa sem se v družbi dveh Angležev, ki sta govorila vse prej kot angleščino (kot v nanizanki Fools and houses only), podvrigel vplivu treh devetprocentnih piv. Drugi dan sem se s težko glavo usmeril proti domu. V dveh dneh sem nekako prispel do črpalke kakih 30 km ven iz Münchena. Tam sem uštopal avtomobil, ki je bil do vrha poln zmajev in opreme.

Šofer me je vprašal: „Kam greš?„

Odgovoril sem: „Proti Salzburgu.“

On pa: „Ne grem proti Salzburgu, temveč grem proti Jugoslaviji.“

„Jaz tudi,“ sem hitro zagrabil.

Nato je rekel: „Grem v Slovenijo, v Ajdovščino.“

Takoj mi je bilo jasno kam gre, saj sem se spomnil nemških zmajarjev, ki letijo na Kovku. Vedel sem, da bom kmalu doma. In tako je bilo še isti večer moje potovanje končano.

Primož Puc

IRENA V VELIKO BRITANIJO

Tudi letos sem za preživetje počitnic izbrala popolnoma študentski način - z nahrbtnikom in spalno vrečo po svetu. Po mnogih zapletih z vozno karto, z vizumom in še z marsičem,

kar je v zvezi z našo svobodno Slovenijo, sva z Mojco 16. julija krenili na pot in dva dni za tem prispeli na Victoria station, glavno železniško postajo v Londonu. Kako naj vam najbolj nazorno predstavim to mesto? Mogoče lahko rečem, da je to eno izmed mnogih glavnih mest v Evropi, ki je poleti popolnoma nasičeno s turisti, ki ima kot vsa ostala mesta zanimive zgradbe, ki je gotovo vredno ogleda, nima pa v sebi tistega čara in življenja kot ga ima zame recimo Pariz. Očarale so me predvsem majhne podrobnosti: veliki dvonadstropni rdeči mestni avtobusi, črni veliki starinski taksiji, ki so vsi enaki in imaš občutek, da so jih pripeljali iz muzeja ter vsakih sto metrov gostilna - „pub“, ki navzven deluje kot kakšna stara prodajalna spominkov in je pisanih barv. Kako čudovito pivo imajo v teh pubih sva se prepričali par dni kasneje v Conventyju. Obiskali sva namreč mojega strica in imeli tako krasno priložnost spoznati navade ter običaje Angležev. Moram priznati, da me je najprej presenetilo to, da tako veliko mesto kot je Coventry (335.000 prebivalcev) nima niti enega stanovanjskega bloka. Same majhne hišice, ki so postavljene ena zraven druge in so popolnoma enake. Tedaj mi je bilo tudi jasno, zakaj pravijo, da pri nas ne zidamo stanovanjskih hiš, temveč cele vile. Ne bi sedaj razpravljala o vzrokih, zakaj je temu tako ali kakšna vrsta zgradbe mi je bolj všeč, vsekakor pa lahko povem nekaj stvari v prid naši prehrani. Res je, da smo mladi, še posebej študenti, navajeni skromnih obrokov in sploh ni problem, če malo shujšaš, zagotovo bi pa tisti, ki jim je, recimo pri Metki, porcija ravno pravšnja, v Angliji po enem tednu shirali. Angleži so pravo nasprotje Francozov. Bistveno je, da je hrana nekalorična. Vsa zelenjava je kuhana, popolnoma nezabeljena, prav tako krompir. Zelo redko pripravljajo cvrte jedi oziroma vse, kar je v zvezi z oljem ali maščobo. Gotovo mi boste verjeli, če vam sedaj rečem, da se niti malo ne čudim, ko vidim starejše angleške gospe vse vitke in elegantne. Povrh vsega pa imajo še nešteto revij in knjig na temo „Kako shujšati?“, „Kako ostati vitek?... Častna beseda, da se mora človek, ki je malo bolj „pri sebi“, počutiti prav nelagodno.

Z razliko od hrane pa je s pijačo ravno nasprotno in v tem pogledu so Angleži vsaj tako „precizni,“ kot Francozi. Predvsem je Angležem všeč pivo in znano je, da so jim njihovi publi zares zelo pri srcu.

Izredno je v Veliki Britaniji priljubljen tudi golf. Kot zanimivost naj povem, da ima vsako še tako majhno mestece poleg cerkvice, tudi svoje igrišče za golf.

Še ena zanimivost o Angležih. Naravnost neverjeten je njihov interes za „Royal family,“ se pravi za kraljevsko družino. V vsaki reviji, v vsakem časopisu je vsaj en članek o kraljici Elizabeti, o princu Albertu, predvsem pa je posebno v zadnjem času popularna lady Diana. Knjig na to temo je v knjigarnah ogromno.

Z Mojco sva pri stricu stanovali par dni in ogledali sva si tudi ostala zanimiva mesta v bližini Coventrya. Obiskali sva Shakespearov rojstni kraj Stradford-Upon-Avon in preživeli dan v najstarejšem angleškem univerzitetnem mestu Oxfordu, imenovanem tudi Mesto sanjavih stolpov. Potem sva se odpravili proti severu.

Najprej sva pripotovali v York, ki ima eno največjih cerkva v Evropi in so jo gradili približno 500 let, potem pa sva nestrpni nadaljevali pot proti Škotski, v Edinburgh. Končno sva videli mesto, ki tako slovi po svojem veličastnem gradu. Zgrajen je na vrhu vulkanskega hriba in daje turistom kraslen razgled na celo mesto. V Edinburghu sva prvič videli, kako izgleda prava škotska noša, tukaj sva prvič občutili, kako gre

lahko človeku na živce enakomeren zvok na vsakem vogalu piskajočih dud. Tudi vreme je v tem mestu nekaj čisto posebnega. Nič ne pretiravam, če rečem, da je pet minut sijalo sonce, naslednjih pet minut si poterboval dežnik, čez pol ure pa si moral zopet seči po sončnih očalih. Ljudje so na te spremembe seveda navajeni, mi turisti pa smo dodobra zmedeni sledili vodiču v krilu, ki nam je razkazoval grad, še posebej zato, ker si moral presneto dobro poslušati, če si sploh hotel kaj razumeti. Nisem si predstavljala, da imajo Škoti tako drugačen jezik in sploh, da se tako močno razlikujejo od Angležev. Če pogledamo samo njihovo nošo (moški nosijo debele barvne nogavice in pisano krilo) in ni redkost srečati starega Škota v krilu sredi mesta. Tudi škotski denar je čisto nekaj posebnega.

Polovica počitnic je bila tako že mimo, zato sva se s prijateljico odpravili skozi največje škotsko mesto Glasgow proti jezeru Ness, da bi videli to tako znamenito in opevano

pošast - Loch Ness MONSTER. Bil je prekrasen sončen dan in res pravi užitek se je bilo sprehajati po tako lepi naravi, kajti predvsem severni del Škotske slovi po številnih jezerih in dolgih morskih zalivih. Razočarana vam seveda moram priznati, da pošasti ni in ni hotelo biti na spregled. Čudno, kajne?

Za tem nepozabnim doživetjem sva na severu Škotske preživeli še nekaj lepih dni v prekrasni naravi, potem pa sva se vrnili na jug Anglije. Najprej v mesto Bath, stare rimske toplice, potem pa na trejekt, od koder sva občudovali bele doverske pečine, do Calaisa in v Pariz. V tem zame tako sanjskem mestu sva preživeli še zadnjih pet dni razburljivega meseca.

Irena Štefančič

Irena v Coventry-ju

V POSTOJNSKO JAMO IN NA KRAS

Člani Trilleka smo se peljali na izlet ...

„Jože, torej zmenjeno?“

„Fantje, kar jaz obljubim, tega se tudi držim. Z moje strani je urejeno, ostalo prepuščam vam.“

„Dobro, Sandi, zrihtaj avtobus, drugi pa obvestite ostale člane, da uredijo z ženami in puncami. In pa, nihče ne sme izvedeti za načrt izleta, še najmanj pa katera iz Alpine. Torej še enkrat: odhod 8. februarja ob 13,30 izpred gostilne Štefančič. Ostalo je strogo zaupno. Še nekaj, kravata je obvezna !!“

Tako nekako so se končali zadnji dogovori glede načrtovanega izleta društva Trillek, katerega predlagatelj in glavni vodja je bil šef gostilne, „Tratnik“, Jože Tratnik. Cilj izleta naj bi ostal skrivnost, zanj smo vedeli le nekateri člani. Slednje je izzvalo nekoliko negotovanja med ostalimi člani društva, ki pa so se kmalu potolažili z načelom: samo da je žur, pa naj bo kjerkoli. Huje je bilo v edinem Colskem industrijskem gigantu Alpini. Interni radio je baje deloval neprekinjeno v obeh izmenah, toda do skrivnosti se ni dokopal. Kljub negotovanju in neuspešnemu poizvedovanju do odloga izleta ni prišlo. Ženski del povabljenih je izvedel le to, da se lahko mirne duše oblečejo po najnovejši modi. Izgleda, da je bil to trn v peti. Posledica

tegaje bila, da bi naključni mimoidoči na Prešernov dan okrog trinajstih, ki bi nas opazoval, ko smo se zbirali pred gostilno Štefančič, gotovo mislil, da gre za modno revijo. Dekleta in žene so bile res izbrano oblečene, toda tudi moški del s kravatami in hlačami na črto ni zaostajal. No, da se to zbiranje res ni spremenilo v modno revijo ali pa v še kaj hujšega, ima prav gotovo največ zaslug Koren (ZZ TOP), ki je z avtobusom privedil izza mlekarne in se izzivalno, z odprtimi vrati, ustavil pred nami. Ženske so v glavnem takoj vstopile v avtobus, mi pa smo na hitro poskrbeli še za žejo, zahvaljujoč srečno izbranemu kraju odhoda.

Ko smo se končno spravili v avtobus, se nas je takoj lotilo potovalno vzdušje. Avtobus je krenil, na križišču zavil desno, nato pri Mrkcju levo in že smo bili na stari cesti, s čudovitim pogledom na igrišče in še nedokončano balinišče. Na avtobusu je bilo oznanjeno, da je to cilj našega izleta in naj se pripravimo na ogled novoodkrite jame, ki jo je prvopristopnik Janc poimenoval Podvelb. Po avtobusu je pljusnil val začudenja, pogledi so begali sem ter tja, nekateri so se vdali v usodo in že vstajali. Tisti, ki smo si izmislili ta štos, nismo

mogli več zadrževati smeha, kar je potegavščino tudi odkrilo. No ja, bilo je nekaj zmrdovanja in grdih pogledov, kar pa še zdaleč ni nikomur odvzelo veselja do nadaljevanja poti. Tu je spet odigral glavno vlogo Koren, ki je spustil ročno zavoro in pritisnil na plin. Krenili smo po Colski aveniji, v Korenovi rajdi pa zavili na vzhod. Potovanje je potekalo brez zapletov, v čudovitem sončnem vremenu. Radovednost so mirili čudoviti razgledi in pogovori, naposled pa jo je še najbolj pomiril Koren, ko je malo pred Postojno zavil na ogromno parkirišče pred hotelom Jama. Tako torej, Postojnska jama.

Izstopili smo in se odpravili proti vhodu v jamo. Tam je prišlo do barantanja za karte, izvedeli pa smo tudi, da bo za vstop treba še malo počakati. Takrat je nekdo, tako mimogrede, predlagal, da bi bilo dobro kaj popiti. Z absolutno večino smo se napotili v ogromno restavracijo, kjer je bilo skoraj več osebja kot pa gostov. Glede na to okoliščino smo bili hitro in drago postreženi.

Tako je prišel čas za odhod v jamo. Po obveznem pregledu kart smo posedli na vlak in kompozicija je krenila. Vožnja je bila lepo doživetje, občudovali smo stalagmite in stalaktite, pa čudovito osvetljene apnene zavese. Motil je samo neki brkati plavolasec iz ozadja kompozicije, ki je stalno nekaj kričal in opozarjal.

No, ker se vse enkrat konča, se je tudi ta vožnja nekje na poti proti središču zemlje končala in to na veliko veselje premraženih ženskih nog. Tukaj je stopil na sceno vodič. Povedal nam je, kje točno smo, kako globoko, potem pa nas je povedel po čudovitih podzemnih prostorih. O tem ni vredno govoriti. To je treba videti in doživeti, vsak po svoje. Povedati hočem le to, da je bilo vse na svojem mestu, ravno tam, kamor spada. Odveč so bile le ograje, stopnice, mostički in čudovite shojene poti. To je bilo zaradi nas, turistov, in mimogrede pomisliš, koliko oči, polnih občudovanja, je že strmelo te tisočletne kreature, žvenket kolikih kovancevje že zmotil stoletni mir človeških ribic, ujetih v marmor, kjer se prodaja njihova izrednost. Kakor povsod tudi tukaj pod zemljo veljajo stroga tržna pravila. Vse je natančno preračunano, tudi to, da te lepote omamljajo in odvrtačajo od takih razmišljanj...

Tudi mi nismo bili nikakršne izjeme in ko smo prišli v koncertno dvorano, je tudi nas prevzela s svojo veličino in lepoto. Tam pa je našo pozornost pritegnilo še nekaj drugega, namreč ogromen šank, ki pa je bil žal prazen. Ostal je le še čas za skupinski posnetek, ki ga je po dolgotrajnem prepričevanju vodiča izbojeval Lučo. (Pripis pretipkovalca : Omenjeni stavek ne usteza dejanskemu dogajanju v jami. Lučo s skupinskim slikanjem nima nič. Razen da je, če je, na sliki, seveda.)

Nato smo zopet sedli na vlak in po neskončni vožnji po večidel ožganih jamah in hodnikih se je vlak končno ustavil. Stopili smo ven in bili veseli, da je še vedno sijalo sonce. Stopili smo proti avtobusu. Nekako na sredi poti so nas pozdravila odprta vrata nekega bifeja. Noge so kar same zavile noter, samo tako, da vidimo, kaj imajo. Izkazalo se je, da so bili kar dobro založeni, mi pa smo pokazali svojo skromnost, saj smo pili le vino. Vsekakor ta čas ni bil vržen stran, potrebovali smo ga zato, da ne bi prezgodaj prišli tja, kamor smo bili pravzaprav namenjeni. Postojnska jama je bila le vmesna postaja. To so vsekakor morali sklepati tudi ostali in da ne bi bilo slučajno koža konec od radovednosti, smo se vendarle napotili na avtobus in potem naprej.

Za tak praznični dan kot je bil takrat, se ni spodobilo, da bi trpeli žejo in obvezno smo morali uvesti še eno postajo. Priložnost za to se nam je ponudila v Štanjelu in mi smo jo

izkoristili. Seveda je bil prostor vse prej kot primeren za naše gala pojave, toda imel je tisto bistveno stvar, ki smo jo pravzaprav iskali, namreč šank in vse ostalo kar spada zraven. Na glas smo hvalili vino, ženske so segle po konkretnějšíh stvareh, s pridom pa smo izkoristili tudi prostore, katerih vrata so imela napis WC.

Žal smo morali tudi od tukaj kmalu spokati. Zunaj se je napravil večer in čas je bil, da se odpravimo zadnjemu presenečenju naproti. Koren je odpeljal, zvedel je za ime končne postaje: Kobjeglava. Tja smo prispeli pri trdi temi. Na dogovorjeni postaji nas je čakal naš nocojšnji gostitelj Jože Tratnik. Po bučnih pozdravih je Koren odpeljal, seveda pod strogim Jožetovim vodstvom. Dobili smo vtis, da pot dobro pozna.

Naposled smo prispeli. Zgradba na zunaj ni bila nič posebnega, toda ko smo vstopili, nam je skoraj zastal dih. Česa takega pač nismo bili vajeni, niti nismo pričakovali. Vedeli smo, da bomo šli v pršutarno in nekako si nismo mogli predstavljati, da ima lahko pršutarna tako reprezentativen lokal kot je tole. Čudovita, izbrana oprema, vse je bilo snažno in bleščeče. Še najbolj pa sta našo pozornost vzbudili dve sliki, ki sta predstavljali čudovite pršute. Kmalu pa smo spoznali, da ne gre za slike, ampak za okna v skladišče pršuta. Bilo jih je ogromno.

Le kdo ne bi postal lačen ob takem razgledu? Seveda se tudi oba upravitelja nista pustila čakati. Najprej smo kot aperitiv, kar ob šanku, popili vsak svoj brinjevec, potem pa posedli za mize, na katerih so bili že pripravljene narezki. Na srečo smo bili res lačni in dobrote so kmalu izginile s krožnikov, ki pa sta jih upravitelja pridno menjavala. Ko smo potešili prvo lakoto, je prišel na vrsto govor. Predsednik društva Trillek Janc je vstal in slovesno spregovoril nekaj besed, ki pa se jih sedaj ne spominjam. Kdo bi bil ob vsem blišču in sijaju pozoren še na govor? No, bistvo govora mi je vseeno ostalo v spominu. Namreč to, da bi bilo lepo, če bi taka in podobna srečanja ohranili tudi v prihodnje, kar smo seveda vsi pozdravili.

Potem je bila na vrsti večerja, po njej pa se je razvil prijeten družaben večer. Benčina Ivan je prijel za harmoniko, nekateri smo zaplesali, Matjaž in Jancz sta nas presenetila s skečem. Potem smo zapeli tisto: „Že dolgo nismo pili ga, pili ga, pili ga...“, ki se je razvlekla v neskončnost. Toda vseeno se nismo dolgočasili. Posneli smo celo dokazno gradivo, namreč vse žene in dekleta, kako pijejo vino. Če sedaj prideš domov pozno in dodobra nakresan, ji le pomoliš tisto sliko pod nos in rečeš: „Tudi ti si pila! „Baje se dobro obnese.“

Na vrsto je prišla tudi prodaja grafik Colskega gradu, ki jih je izdelal in podpisal slikar Brane Jazbar. Vsakdo jo je lahko kupil le za simbolično ceno petsto tolarjev, čeprav imajo umetniško vrednost. Eno pa smo podarili gospodu Bojanu Vidmarju, ki se je naše zabave udeležil kot predstavnik MIP - a, pod čigar okrilje spada tudi pršutarna. Na zahtevo Jožeta Tratnika je obljubil, da jo bo obesil v svojo pisarno. Žur se je nadaljeval. Petje, ples, pogovori, šale. Na žalost se je moral naš gostitelj Jože Tratnik s svojo ženo kmalu posloviti. Po bučnem slovesu in bliskanju fotoaparata se je zabava nadaljevala vse tja do konca. Kdaj točno se je stvar končala, se ne da zanesljivo ugotoviti. Spominjam se le, da smo se dolgo poslavljali in zahvaljevali v neskončnost. Potem še vožnja domov, v gosti megli, ki pa Korenu ni delala preglavic, kajti na koncu smo se vsi strinjali, da smo prispeli v rekordnem času.

Skratka, cel izlet je bil čudovito doživetje, bili smo veseli in zadovoljni.

Še enkrat moram povedati, da gre glavna zahvala gospodu Jožetu Tratniku, kateremu se na tem mestu še enkrat zahvaljujemo in poudarjamo, da tu ne gre samo za ta izlet,

ampak pomeni, da tudi drugače, pri drugih stvareh, dobro sodelujemo, da gre za zdrave in učinkovite odnose.

Simon Škvarč

PODOKNICA LETOS NA ŠPILAH

Zapeli in zaigrali smo Valentini

V sprevedu proti Špilam
Foto: Simon Škvarč

Podokničar in Valentina
Foto: Simin Škvarč

Brez poročila o Colski podoknici tudi letos ne gre. Predstavljamo vam nekaj zanimivih doživetij.

Najprej dobitnica Podoknice **VALENTINA ČESNIK**

Colska podoknica je bila tokrat v nekoliko oddaljenem kraju - na Špilah. Tako smo se pod večer 29.8.92 zbrali v veselem vzdušju, da se znova snidemo s starim običajem - podoknico.

Posebej za to noč smo se preselili v čas, ko je podoknica še služila svojemu namenu - snubitvi. Sčasoma se je namen podoknice spremenil in zdaj služi le še kot ohranitev starega običaja.

Da pa ne bomo preveč skakali s konja na kozla, bomo posvetili nekaj pozornosti tudi posameznim utrinkom s podoknice, ki jih ne gre pozabiti.

Kot zahteva tradicija, so bile Špile tisto noč povsem pristne, saj jih je osvetljevala le naravna luč - luna.

Kmalu je bilo slišati bližajoče se fante. Skupaj z ansamblom bratov Benčina in njihovo pevko so vedrili obraze domačih in prisotne radovednežev. Za podokničarja so izbrali, kot se spodobi, . ledih . fanta - Srečota. Sama sem nestrpno čakala pri oknu, ter vznemirjeno pogledovala proti ovinku. Le še nekaj kratkih trenutkov me je ločilo od veselega dogodka, na katerega smo se intenzivno pripravljali zadnji teden. Želja se je sprevrgla v resničnost, ko se je podokničar nerodno kobacal po lojtri. Sledil je topel stisk roke, poljubček na levo in desno stran obraza, šopek dehtečih nageljnov z rožmarinom in slika za

nepozaben spomin. Bila sem očarana. Seveda ni manjkal tudi Simon, ki je ta enkratni utrinek ovekovečil s fotoaparatom. Skupni prihod pred domačo hišo so blagoslovili Benčinci s tisto znano in nikoli naveličano vižo „V dolini tihi... .. Nato sva s podokničarjem zaplesala solo ples, kmalu pa se nama je pridružilo tudi ostalo občinstvo.

S tem pa se je tudi končal uradni del programa, neuradno pa so ob bogato obloženih mizah s Špil še dolgo odmevali prešerni zvoki.

Da ne bi preveč dolgozvela, bom to izpoved zaključila z zahvalo vsem, ki so kakorkoli pripomogli, da se je letošnja podoknica odvijala pri nas. Mislim, da sem lahko upravičeno ponosna.

Čeprav smo se v jutranjih urah razšli, smo globoko v sebi ostali prijatelji, saj si lahko vsak dan delimo iste spomine na to nepozabno noč.

In še letošnji podokničar: **SREČKO PRAČEK**

Kaj je Colska podoknica, verjetno veste že vsi, zato vam tega ni potrebno posebej razlagati. Letos pa je bilo malo drugače. Letos smo bili brez kvarteta DO, a je šlo tudi brez njih. Nekoliko teže pa je bilo izbrati podokničarja. Star podokničar se je nekaj spuntal, prostovoljca pa tudi ni bilo nobenega. Tako da smo bili že malce v dvomih, kako stvar izpeljati, da bo vse v najlepšem redu. Na zbornem mestu smo bili zbrani vsi, tudi Benčinci s pevcema, določiti je bilo treba le še podokničarja.

Sredi najhujše debate pa je k meni pristopil Janko, predme postavil spominsko sliko in rekel: „Srečo, tebe smo izbrali!“. Pa kaj sem mogel, poti nazaj ni bilo več.

V sprevedu smo se napotili od Zorke do Tratnika. Do Špil smo se zapeljali z avtomobili, seveda pa smo se ustavili malo pred hišo. Z muziko in petjem ter seveda obvezno lojtro na rami smo se napotili proti hiši. Priznati moram, da je bila malce nerodna stvar, ker je bila tema kot v rogu. Fantje so pristonili lojtro k zidu, sam pa sem se odpravil po njej do okna. Rahlo sem potrkal, Valentina pa me je povabila noter. Vstopil sem skozi okno, ji čestital ter ji izročil rože in spominsko sliko. Ko sva stopila iz hiše, so Benčinci že igrali. Seveda samo za naju.. Pri naslednji pesmi pa so se nam pridružili tudi ostali. Ker je bilo zbranih tudi nekaj sosedov, je bilo kot na pravi ohceti. Sledila je prava svatovska gostija, vina in pršuta kar ni hotelo zmanjkati, tako da smo se veselili tja v rano jutro.

Vsem domačim družine Česnik se v imenu društva Trillek še enkrat zahvaljujem za pristrčen sprejem in čudovit večer, ki smo ga preživeli na Špilah.

Ivanka je ob tej priliki sestavila tole hudomušno pesmico:

VALENTINI IN SREČKOTU V SPOMIN

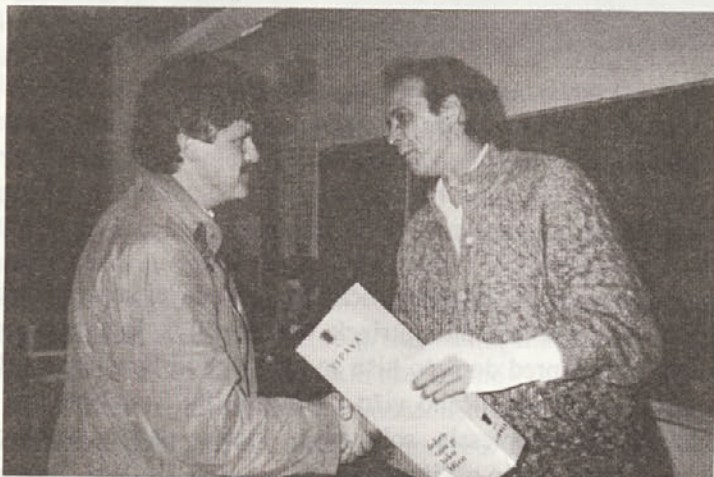
Tiho, tiho pricapljam,
po lojtri tebi kobacam,
vstani draga slavljenka,
saj si bila izžrebana.

Prinesel sem ti šopek rož,
da jih „nuhala“, boš
in še majhno sličico,
da ti v spomin na podoknico bo.

Zbrali smo se veseli ljudje,
ki nas včasih pete srbe,
to so nam omogočili,
veseli bratje Benčinovi.

S FOTOGRAFSKIM APARATOM PO COLU

Kratke reportaže o zanimivih dogodkih

Občni zbor društva Trillek: Podelitev priznanj
Foto: Simon Škvarč

Colska nedelja: Brez besed
Foto: Simon Škvarč

Srečanje s Kanalci: Napetost med črnobelimi polji
Foto: Marjan Peljhan

Miklavževanje: Miklavž s spremstvom pred odhodom
Foto: Marjan Peljhan

COLSKA KRONIKA 1992

Ali imate dober spomin? Da, verjetno nismo še za v staro šaro, boste rekli. Pa imate smisel za humor? Časi so sicer težki, boste pomodrovali, vendar pa se najde tudi trenutek za veselje, boste še dodali. Kaj pa zamera, ste zelo zamerljivi? Marsikaj prenesemo in znamo potrpeti, se boste pohvalili.

Če ste torej dobrega spomina, pa s kančkom smisla za hec, predvsem pa z obilo razumevanja, berite naprej in v naslednjih vrsticah boste morda naleteli - nase. Prebrali boste stavek dva o dogodku, pri katerem ste bili tako ali drugače zraven, ga morda sooblikovali in prispevali k temu, da se je znašel na teh straneh... in se uvrstil v zgodovino. Pa kaj bi še dolgovezili - povejmo naravnost; pred vami je Kronika colskih dogodkov za leto 1992. Elitna zbirka colskih dogodkov v iztekajočem se letu je tako kot ponavadi, delo neprekosljivih agentov Odbora za pripravo Novoletne proslave, mojstrov opazovanja in obdelovanja. Toda nihče pravzaprav ne ve, kdo so ti fantje. Imenujemo jih le agentje, kajti njihovo delo je tajno in skrivnostno. Njihov izdelek se proti novemu letu pojavi na mizi urednika Colskega časnika, to pa je tudi vse. Vsako leto znova nam dokazujejo, da imajo zgoraj naštetih vrline - dober spomin in veliko smisla za humor, za pravo mero humorja. Poiščejo veliko šaljivih dogodkov, nekaterim tudi sami dodajo šaljivo iskrico in kronika postane zanimivo branje.

Začnimo torej sprehod po letu Gospodovem 1992. Agentje vsako leto poskrbijo za udarno novico, za kak presenetljiv podatek, ki ga vedno uvrstimo na začetek sprehoda po mesecih. Tokrat so agentje prekosili sami sebe. Raziskali in dognali so zelo zanimiv in presenetljiv podatek. Kar srh nas spreleti ob misli, da se za spoznanje, ki je uspelo agentom Odbora, peha človeštvo v vsej svoji zgodovini. Še bolj pa nas stresa ob misli, kako preprosto in z zdravo človeško logiko so se do tega podatka dokopali naši neprekosljivi agentje. Odločili so se namreč, da izračunajo, kakšna je razdalja do nebes, torej, kako daleč je do nebeškega raja. In kaj mislite, jasno da so uspeli. Samo za vas torej, ekskluzivna novica, senzacionalno odkritje. Do Nebes je - največ šest ur, ampak res maksimalno šest ur. Le kako so to izračunali? Preprosto. Kar spomnite se na Sveto pismo, pa na križanje na Kalvariji, ko je križani Jezus ob šestih zvečer obljubil desnemu razbojniku: „Še danes boš z menoj v raju!“. Od šestih pa do polnoči pa je le šest ur...

Medtem ko razmišljate o pravkar prebranem, pa se še malo poigrajmo z domišljijo, za katero nas nikar ne obtožite, da je bogokletna. Recimo, da bi agentje to pot tudi v praksi preizkusili. In kaj mislite, kaj bi se zgodilo? Nebeški ključar Sveti Peter bi odprl vrata in jih povprašal, od kod prihajajo. In kaj bi se zgodilo potem? Gotovo bi ga zanimalo, kaj je novega v Alpini. Agentje bi mu natrosili novic od tam in bi omenili tudi alpinsko plačo. In kaj bi se zgodilo potem? Sveti Peter bi se obrnil v stran in bridko zajokal... Bog ne daj, da bi povprašal še kaj o Lipi in njihovih plačah...

Dovolj domišljije. Spustimo se na realna tla, ampak ne čisto na dno, temveč na približno 600 m nadmorske višine, kjer se bohota naša KS. Skrajni čas je, da se zares sprehodimo v preteklost minulega leta.

Začnimo sredi januarja, ko se je novoletna mrzlica že podela, ko smo se začeli zavedati, da bo treba v novem letu, v samostojni Sloveniji, med drugim še naprej tudi delati. Toda

zatišje pred veseljami ni trajalo dolgo. 15. januar je bil spet zgodovinski dan. V Sloveniji je deževalo, ampak to niso bile kakršnekoli padavine - deževala so priznanja naše mlade države z vseh koncev sveta. Ta dan pa so bile po kratkem zatišju spet na veliko priznane vseh sort gostilne, bifeji in točilnice. Večina Colčanov je priznala gostilno pri Tratniku, kjer se je ob pogrnjenih mizah drenjala tudi skupinica iz vrst Odbora. Ta dan se je torej priznavalo vse po vrsti, daleč najbolj pa so bile priznane alkoholne pijače. Kakšna so bila potem priznanja doma, po vrnitvi iz gostiln, ni podatkov, ni pa rečeno, da ni bilo več priznanj z živalskimi predznaki.

Kljub priznanju, pa so imeli nekateri še vedno strah pred našo državo. Tako tudi košarkarji evropskih klubov, ki so tekme z ljubljansko Olimpijo raje igrali v Stari Gorici, v varnem zavetju Italije. Kar nekam žalostno dejstvo, ampak ne za nas Colčane. Kar nekaj se nas je predzadnji tork januarja brezskrbno odpravilo v goriško športno palačo. Po dolgem času torej Colčani spet organizirano na košarko. Na oni strani meje, v varnem zavetju Italije, smo bili namreč popolnoma varni pred - Čelikovo intervencijsko policijo. Zaključek poročila bo tako drugačen, kot pred leti iz Ljubljane: Olimpija je izgubila, Colčani pa jih nismo dobili. Nekaj strahu so nam potem povzročili le smerokazi po ulicah in križiščih Stare Gorice, ki so nas vodili v Jugoslavijo, po prestopu meje pa smo ugotovili, da je vse normalno.

Tega, ali je res vse tako, kot mora biti, ali je res vse normalno, pa so se ob osamosvojitvi zelo bali prejemniki, še mnogo, mnogo bolj pa porabniki italijanskih pokojnin. Kar nekaj časa je vladala negotovost, potem pa se je vse uredilo in družinske delitvene bilance so se lahko nadaljevale. Seveda bo narava opravila svoje, te penzije bodo nekoč usahnile, dragi avtomobili pa še bodo postarali... Mladi pa se morda lahko nadejamo, da bomo tudi mi nekoč deležni nekakšnih jugo - penzij. Kdo ve, kaj bo čez 50 let...

Kaj je bilo pred 50 - timi leti, je zano. Colčani dobro poznamo svoj kraj, svojo zgodovino. No, vsaj mislimo da je tako, kajti dogodek čisto na začetku februarja je te misli postavil nekoliko na glavo. Ob colskem igrišču smo namreč takrat pričeli z gradbenimi deli za novo skušnjava starih in mladih, predvsem poročenih moških. Takrat pa se je zgodilo. Pri miniranju v kotu bodočega balinišča je zazijala zemlja, še bolj pa prisotne zijale in gradbinci, ki so nagnetli okrog odprtine. Temačna luknja je nanesla številna ugibanja, potem pa se je opogumil - le enkrat lahko ugibate kdo - človek z največ funkcijami na Colu in predsednik Trilleka. Svoje ozko in dolgo telo je zrinil skozi odprtino, sledil mu je - kdo drug kot njegov tajnik in prva colska jama je bila odkrita. Novica je odjeknila v vasi in izven nje in obiskovalcev se je kmalu trlo. Poleg tega so se zdramile vse colske tiskovne agencije, najdlje pa je šel colski Radio Baba, ki je le dobra dva pljunka dolgo jamo, v svojih poročilih že daljšal proti Žagoliču. Bilo je zato kar nekaj zmede. Nepričakovana čast pa je zmedla tudi samega odkritelja jame. Ja, kako naj drugače razumemo njegove zapiske, v katerih trdi, da se proti severu obrnjena jama, spušča proti jugu.

Vseeno pa smo vsi kar naenkrat postali strokovnjaki za podzemlje. Začela so se ugibanja o tem, kako je nastala, koliko časa je čakala na Janca, do tistih bolj konkretnih, kaj storiti z

njo. Igrišče je tako spet postalo zbirališče mladih in starih, česar so bili še najbolj veseli organizatorji gradnje balinišča. Nepazljivi firbci so bili namreč kaj hitro okinčani s krampom in lopato in poslani na tlako. Ob vsem tem pa velja omeniti, da je prav vodja organizatorjev gradnje nekega dne, ko ni šlo vse od rok, iznašel nov način drogiranja. S štango se je butnil direkt v glavo in bil kar nekaj časa, kot pravi sam, „prijetno zadet“.

Po prehodu iz najboljšega sistema na svetu v zahodni sistem smo pridobili tudi nekatere nove praznike. Ne sicer zapovedane, vseeno pa zanimive. Eden takih je Valentinovo - dan zaljubljenec. Ljubezni so različni. Nekateri se zaljubijo v simpatijo iz otroštva, drugi imajo radi živali, cvetje... Spet drugi ljubijo lepe obleke, dobro hrano, zabavo, v glavnem vsi tudi denar... Zaenkrat neindetificirani zaljubljenec, pa se je prav v Valentinovi noči zaljubil v 10 - letno stoenko colskega politika. Čeprav verjetno vroča ljubezen pa je bila kratkotrajna, saj se je končala že v Črnem Vrhu, v blatni njivi ob cesti. Čeprav se je velikodušno ponujala ob vratih gostilne Pri Tratniku, pa se ni prav dolgo pustila šlatati tujim rokam. Nauk iz te zgodbe je poučen: na Valentinovo zaklepajte svoje ljubljence na štirih kolesih.

Zelo poučna je bila tudi vsakoletna zabava članov Odbora s svojimi dekletin in ženami. Programi srečanja in zabave je bil dolgo časa v tajnosti, saj smo hoteli pripraviti presenečenje. Toda ženskam tudi to ni bilo prav in menda je hotelo nekatere kar utrgati, ko niso uspeli izvedeti programa. Druge pa so grozile, da v neznanu ne gredo, češ da vendar ne vedo, kaj naj oblečejo. Pa je nekaj programa vseeno pricurljalo do alpinske obveščevalne mreže. Napočil je veseli dan, vkrcali smo se na avtobus, toda na colskem križišču je avtobus namesto proti Ajdovščini zavil v napačno smer - proti Črnemu Vrhu. Ko so šokirane dame že dodobra podvomile v alpinsko obveščevalno, smo avtobus le zasukali v pravo smer, se za hip zapeljali mimo tlačanov v colskem kamnolomu v Dragah in končno zavili proti Postojni, primerjat našo jamo z njihovo in na Kras si ogledovat visocše svinjske zadeve.

Pravijo, da je v vsaki nesreči nekaj sreče. To smo Colčani zopet spoznali ob neprestanih sporih z RTV - jevci. Že lani smo poročali o problemih oddajnika na Žerivšah in že kmalu po objavi vzrokov za občasni slabši sprejem TV slike v Žagoliču in na Malem Polju, so le - ti spet zavihali rokave. Na Vrh Žerivš so potegnili močnejši kabel in tako je elektrike dovolj za vodne črpalke in tudi za oddajnik. Colčani se lahko tako spet umivajo brez bojazni, da s tem svojim početjem onemogočajo Žagoličanom in Molopoljcem kvaliteten sprejem TV slike in miren počitek pred televizorji. Počitek je zelo pomembna stvar. Prav vsako bitje, pa rastline, celo stroji potrebujejo počitek. Celotno srce se med vsakim udarcem za drobec ustavi. Vseeno pa je na našem ljubem svetu stvar, ki se nikoli ne ustavi, nikoli ne počiva. To so - črpalke colskega vodovoda. Non - stop črpajo vodo iz zajetja in jo po piškavih ceveh pošiljajo proti končnemu cilju...

No in da se povrnemo k prejšnji sreči v nesreči, k nesrečni legi Žagoliča in Malega Polja, ki mora televizijske signale drugega programa loviti s pomočjo zapletenega sistema pretvornikov. Ponudila se nam je namreč možnost ureditve nekakšne colske interne televizije. Čeprav je stvar še v povojih, se ljubljanski televizijci menda že režijo colskim nadebudnežem, češ, mi že vemo, kako je s Colčani - vse lepo in prav, dokler ne bo prišla položnica z naročnino... Docela nepotrjena vest s tem v zvezi pa je ta. Menda se RTV - jevci že pogajajo z Jelinčičem, da bi bilo udarno militatno krilo njegovih nacionalistov

izterjevalec dolgov do RTV - ja. In ko smo že omenili SNS - Slovensko nacionalno stranko, je prav, da se spet potrkamo po prsih in povemo, da so zametki te stranke nastali pred par leti na Colu. Poiščite Colski časnik izpred treh let in v Kroniki preberite poročilo s Prvomajskega kresovanja...

Srečo v nesreči pa so imeli tudi mojstri in pomočniki, ki so rajhali neko hišo na Colu. Sredi največje vneme se jim je namreč spodmaknil grušt in poleteli so proti zemlji. Vse se je dokaj lepo končalo in dogodek je komaj prišel v javnost. Vseeno pa je od nekod pricurljal docela nepreverjen podatek, da je gospodar mojstrom zidarjem in pomočnikom pri plačilu odbil čas, ko so padali proti tlem!?

Po dogodkih zadnjih nekaj let, bi lahko nepoučeni zaključili, da smo Colčani zelo prepirljivi ljudje. Področje, kjer se še nismo prepirali, je kultura. Pa smo letos tudi na tem področju odkopali bojno sekiro. Tokrat smo šli v boj z občinskim kulturnim ministrom, ki si je zelo nekulturno predstavljal razdelitev sredstev za izvedbo letošnje pevske veselice - Primorska poje. Pokazali smo zobe in spor se je začel. Trdno smo se držali svojih pozicij, toda prišel je dan odločitve in pozicija je popustila in se razbila. Nekaj podobnega pa se je ponovilo na mnogo višjem nivoju - v Parlamentu, ko se je nekaj dni pozneje razbil Demos in jo je skupil Peterle. Sicer pa je prav v tistem času pritisnilo nekaj sušnega vremena in bali smo se, da nam jo bo zagodel požar. Strah je bil toliko večji ob dejstvu, da je bil naš najpopularnejši gasilec na okrevanju v bolniški postelji.

26. aprila je bila nedelja. Ajdovski kulturni minister se je skupaj z nekaj domačimi izdajalci zmagovito trudil okrog organizacije koncerta Primorske poje, colski rokometaši smo se z dvema zmagama vrnili s turnirja v Ilirski Bistrici, borci z vseh koncev in krajev pa so se preko gostilne Pri Tratniku vračali s praznovanja obletnice svoje zmage na Nanosu. Borcem so bili hvaležni gostinci pri Tratniku, saj so vknjižili lep inkaso, še veliko bolj pa smo jim bili hvaležni delovni ljudje, saj je bil naslednji dan 27. april. Črni, rdeči in ta - beli, vsi smo bili tokrat spet enotni. Praznik je pač praznik in ga je treba držati, kakršenkoli že je. Kreganje o OF lahko počaka.

Mesec maj je ponavadi bolj pust z novicami. Šele proti polovici tega meseca se je zgodila omembe vredna stvar - Colčani na Primorsko poje. Ali ste že kdaj pomišljali, kaj lahko prepreči nastop glasbeniku. Recimo, da pride harmonikaš na nastop brez harmonike, da pozabi kitarist doma kitaro, pa pianist note... Kaj pa lahko prepreči nastop - recimo colskim pevcem? Da pozabijo besedila, jasno. No, enemu od njih pa je nastop na letošnji reviji Primorska poje preprečil potni list. Italijanski cariniki ga namreč brez tega dokumenta niso spustili čez mejo v Trst na nastop. Stvar je šla mimo brez posledic, skratka, življenje je teklo naprej po ustaljenem redu. Dela na igrišču so se bližala koncu, polja in njive so zahtevale vedno več dela, dan se je daljšal, noči pa krajšale itd... Naš dosmrtni predsednik, lastnik zamrznjene partijske knjižice, pa je odletel na Zahod v palačo ob Vzhodni reki v New Yorku, kjer je bila pomembna seja OZN. Delegati z vsega sveta so ta dan končno dahnili „DA“, za sprejem „švoh“, dvomiljonskega naroda izpod Alp v svojo organizacijo. Poleg našega očeta naroda sta bila tam tudi predsednik brez države Izetbegović in hrvaški polbog Tudman. Vsi trije so prispevali delež k zadevi, ki se ji reče razbitje Jugoslavije, zadevi, ki bi jo bil naš bivši maršal in edini komunistični kralj najmanj vesel - pa še v mesecu mladosti.

Seveda je vsega skupaj še najbolj kriv četrti - Sloba Srbine, ki pa ga sploh ni bilo zraven. Mogoče je praznoval prav

dan mladosti, sicer pa je v Jugoslaviji od nekdanj tako, da je kriv tisti, ki ga sploh ni zraven. Poučna zgodba nekje z juga naše bivše domovine nam to še bolj ponazarja. Tam se je nekega dne podrla moderna zgradba in strokovnjaki so hitro našli krivca - slab cement. Očividci pa so hitro zaključili, kako je pri nas vedno kriv tisti, ki ga sploh ni zraven.

Toda če so 22. maja v OZN velikodušno sprejeli južnoslovanske mlade države, pa so že 30. maja znova pokazali zobe proti temu delu Balkana. Tega dne so bile namreč sprejete sankcije - embargo proti ostanku Jugoslavije. No, embargo je prizadel nekatere bolj, nekatere manj. Colčani pa se sprašujemo, če niso morda sankcije ošvrknile tudi Hubljeve samopostrežbe na Colu in sicer z embargom na dobavo kruha, ki vsak dan prehitro zmanjka.

Torej, kljub novi državi se srečujemo tudi s težavami. Medtem ko nam je bilo v zavetju socializma marsikaj dovoljeno, nam je sedaj marsikaj prepovedano. Prepovedi so vsch vrst, posebne prepovedi pa imamo tudi Colčani. Ena od njih je precej nenavadna. V lepih časih nas je k nedeljskim mašam tik pred začetkom maše povabil še veliki zvon. Rekli smo, da zvoni .pet. minut. Toda tega zvonjenja že lep čas ne slišimo več, saj je zvonarjem vstop v turn nekako prepovedan oziroma onemogočen zaradi zaklenjenih vrat turna. Menda se temu reče preventiva, da pač verniki ne bi med pridigo popihali s kora v neposvečen prostor - v turn.

Bolj kot se je leto prevešalo v poletje, bolj so na dan prihajale podrobnosti iz lanskega junija in zdev okrog osamosvajanja. Lahko celo rečemo, da se je kar naenkrat pojavilo spet leto 1945, v zmanjšani meri seveda. Začeli smo se namreč razvrščati na zmagovalce in poražence, na sodelavce in izdajalce, na dobre in hudobne. Pomembnega slovenskega pesnika med politiki pa so ti „premiki“ med pluse in minuse uvrstili med izdajalce. Že v starem režimu je namreč oblast rada „prisluhnila“ pesnikom, tudi nova se tem veselju očitno ni odrekla in nastala je afera. No, naš pesnik - politik se je branil na vse možne načine in najbolj verjetno verzijo spornega izdajstva vam predstavljamo. Nesrečnega pesnika je menda par dni pred osamosvojitvijo poklical prijatelj De Michelis. Povabil ga je, naj pride 26. junija v Benetke, na kulturno umetniški večer ob dobri hrani, pijači in lepim ženskah. Toda naš nesrečnik se je moral vljudno opravičiti, rekoč, da je prav tisti dan v Ljubljani nekakšen žur, ob nekakšni osamosvojitvi Slovenije in mora kot politik na žalost biti zraven. Nadaljevanje zgodbe je poznano. Nastala je celo knjiga o vsem skupaj, ki pa povzroča polemike. Na vse skupaj smo na nek način čustveno navezani tudi mi. Saj vendar že naš časnik povzroča polemike, pa ja jih ne bo knjiga...

Skrivnost je torej odšla iz države po skrivnem kanalu. Nič kaj skrivnosten pa ni bil Kanal, ki je Colčanom odnesel zmago v športno - družabnem srečanju v začetku junija. Splošno znano je, da so kanali nevarni, Colčani pa smo prepozno spoznali, da so Kanalci še bolj. Z njimi smo se enakovredno kosali le v nogometu. Toda bolj ko se je dan nagibal k večeru, bolj so senad Col zgrinjali črni oblaki. Mnogi so napovedali dež, toda bilo je še slabše, bila je toča - toča porazov naših zvezdnških ekip. Izgubili so zvezdniki colske košarke, izgubil je zvezdnik colskega šahiranja, bolj znan kot zborovodja, pa naši vrhunski namizni tenisači; mega zvezdniki colskega balinanja pa si sploh niso upali na balinišče... Skratka - črn dan našega vrhunškega športa.

Na nek način pa je bilo tudi za pričakovati ta črn dan. Že sankcije OZN zadnji dan maja so namreč napovedale črn junij,

ki se je začel z bolečim porazom s Kanalci in se je nadaljeval že naslednji dan. 7. junija, je namreč zaradi premočne doze svinca omahnil ljudski politik Kramberger. Toda to še ni bilo vse. Junij nam je namreč ves čas stregel le z dežjem in negativnimi presenečenji. Tik pred dokončanjem del na balinišču in le par dni pred največjo colsko fešto, Colsko nedeljo, se je zgodila nova hudobija, kaj hudobija - največja hudobija v zgodovini človeštva. Tako so vsaj prirobantili colski gasilci nad člane Trilleka in jih obdolžili nič več nič manj kot drzne kraje. Že drugič v zgodovini človeštva so namreč ti nepridipravi kradli brjone. Toda zadeva je zelo zapletena. Že lani naj bi člani Trilleka ukradli brjone krajevni skupnosti. Potem so jih hoteli ukrasti še nekaj, pa jim ni uspelo, saj so jih že prej ukradli gasilci. Potem so gasilci ukradene brjone spravili pod skupno streho, člani Trilleka pa so hoteli s tega kupa nekaj brjonov ukrasti za dokončanje del na balinišču. Toda gasilcem je bilo vsega dovolj in so svoj leseni plen jadrno pozaklenili v gasilski dom. Bližajoča se colska nedelja je vse spore nekoliko zgladila ali vsaj zamrznila za nekaj časa, pa tudi črni junij je postal svetlejši. Svetlejše pa je postalo tudi v nedeljo, 28. junija zvečer, ko smo na placu pred Zadržnim domom prižgali reflektorje. Colska nedelja je takrat dosegla svoj višek. Lepo vreme, ki je končno napovedalo prihod poletja, je vse skupaj lepo presenetilo, Gozdnce pa so presenetili Žagoličani, ki so jim v športnih igrah speljali pokal in naslov prvaka. Toda tudi Gozdnci so imeli svojega asa v rokavu. Presenetili so organizatorje, ki so upali, da bodo poraz utapljali v vinu. Saj so ga, toda s svojim lastnim, ki so ga na kontrabant prinesli mimo bivšega organa na kapiji.

Pokal pa je seveda v Žagoliču in se torej bliža Colu. Boj bo tako naslednje leto še bolj trd. Sicer pa smo prav v zvezi s Colsko nedeljo v zadregi. Ne najdemo nobene novice, ki bi bila zares nova in omembe vredna. Vse teče po ustaljenem redu: kruh se peče, kotleti cvrejo, srečke se prodajajo, pijača teče, direktorja ni nikjer, Benčine raztegava meh, TNT - jevci žagajo; novi je le Junkar, ki se korači po odru. In vse je tako dobro teklo, kljub odsotnosti glavnega moža - blagajnika Trilleka. Vendar pa mu njegove odsotnosti ni nihče zavidal, saj je bil le dan prej v stranski dvorani na Zemonu obsojen zaradi - ležanja na kavču. Potreboval je počitek.

Kaj bi potrebovali colski fantje, da bi mlajci pred nevestino hišo stali manj postrani, ni znano. Znano je le to, da imajo podoben postraniv, oziroma nagnjen stil tudi fantje sami, ko se začnejo v nočnih zabaviščih ure nagibati proti jutru. Jutranje ure so posebno nevarne tudi za mlade poročene moške. Naravnost privlačijo jih, vsaj tako si lahko razlagamo, da se na fantovščinah, šrangah in podobnih veselicah prav oni najbolj vzdržljivi.

Za najbolj aktivne pa tudi po tej največji colski noriji in veselici ni bilo počitka. Že naslednjo nedeljo je Col doživel novo veselico, novo požrtijo, novo mašo. Zadnjo iz serije, ki se je začela pred štirimi leti, takrat, kot tudi Colska nedelja in seveda nesrečna jama brez dna - Sklad za nove orgle. Ko smo že pri orglah, je treba predstaviti zanimivo idejo neimenovanega farana. Ker je menda zbrana le ena tretjina denarja za nove orgle, predlaga, da se jih tudi nabavi le eno tretjino in potem po potrebi in po zmožnostih dokupi. Vsceno pa je treba paziti, da se najprej nabavi nižje registre, ki bodo v pomoč moškemu delu zbora, ki je pri slovesnih mašah ponavadi številčno najšibkejši.

No in da se vrnemo nazaj k novi maši, ki so jo letos precej pokvarile nevihte. Očitno se je zamenjava slovenske oblasti odrazila tudi na nebu, kajti kako bi si lahko zgoraj

privoščili, da zmočijo tako lep praznik. Toda izgleda, da so imeli prav cerkveni politiki, ki so v zamenjavi vlade videli levi udar. In tako lahko sklenemo, da če so za vse gorje krivi levičarji, torej komunisti in njihovi pomagači, pa naj bodo še za slabo vreme ob novi maši, kajneda. In če že imamo krivce za dež, jih moramo najti še za postrani stoječe mlajce. Člani Trilleka upamo, da ne bo spet kakšne neargumentirane obtožbe. Recimo v stilu, da smo jih razmajali mi, da jih bomo lahko potem čimhitreje pohopsali in razžagali v brjone...

Poletje pa je potem le prineslo nekaj sonca, ki je postalo sčasoma prehudo in začelo se je sušno obdobje. Končno je zaživelo naše novo balinišče. Spet pa je zaživelo tudi kopališče v Krnici, nogometni derbiji med starimi in mladimi so se nadaljevali s polno paro in v jami se je hladilo vedno več pijače. Spet so oživeli tudi chickensi, ki so v nočnih urah kokodakali na parkirišču nad igriščem in tako motili spanca željne sosede. Prav sredi poletja nas je presenetila še ena veselica. Po stažu sicer najstarejša, vendar pa že nekaj let odsotna s colske zabavne ponudbe. Uganili ste, v mislih imamo gasilsko veselico. Toda zvoki ansambla Toneta Žagarja so privabili malo ljudi, pa še ti so občudovali predvsem „medajlarje.“ - naše balinarje, ki so se okinčani z zlatom vrnili z nekega turnirja. Gasilci zaradi majhne udeležbe publike niti niso izgledali zaskrbljeni, zato pa smo še vedno v skrbeh v našem društvu. Bojimo se nove obtožbe, nekako v stilu, da smo pač dovolj sumljivi, da nam ni za verjet, da nismo imeli prstov vmes tudi pri neuspahu gasilske veselice.

Tako je to, človek nikoli ne ve, kako se stvari zasukajo. Tudi prvi colski podjetnik in trgovec ni vedel, da se bodo stvari tako zasukale, da bo njegov Medo končal življensko pot. No, prazni prostori v Zadržnem domu pa že dobivajo novo podobo, novega najemnika in z njim novo politično prepričanje. Vseeno pa se stvari zaenkrat še ne premikajo tako, kot bi se morale. V vročem poletju pa se je še kako premikalo in migalo v našem parlamentu. Opozicija nas je na vse pretege svarila pred novo nevarnostjo, pred udarom z leve. Iz najbolj mračnih političnih kotov naj bi se na dan prikazale sile in ogrozile mlado Slovenijo. Colčane pa je takrat še bolj kot vse to skrbela druga nevarnost, nevarnost, ki je grozila iz žerivškega podzemlja - suh rezervar. Sploh pa so Žerivše in okolica gadji kraji. Tam je nesrečni vodovod, pa tudi nesrečni oddajnik, ki smo ga enkrat že opravljali. V javnosti je oddajnik sicer hvaljen kot pomembna pridobitev, v resnici pa predvsem tajniku naše KS povzroča sive lase, ko se na primer pri gledanju hokeja vedno trudi ugotoviti, kdo igra proti komu. Ker strokovna intervencija sploh ni izboljšala slike drugega programa, je naš tajnik zadevo vzel v svoje roke. Tako se je začelo popravljanje, prenašanje televizorjev, videorekorderjev in anten, toda ob ponovni priključitvi oddajnika je bila slika še slabša. Pa so le morali priti zraven spet strokovnjaki, ki so mu predlagali, naj vendar spet poskusi priklopiti tudi elektriko.

Zadnji dan avgusta, so lahko naključni mimoidoči na glavni colski ulici opazili čudne pojave. Mnogi med njimi so se ustrašili, da se je čas zavrtel nazaj ali da so celo zašli v kak kader filma Vrnitev v prihodnost. Pa ni bilo ne eno ne drugo. V stare, ponošene obleke oblečeni, z lestvijo in laterno, so se v sprevedu pomikali naši vasovalci s podokničarjem. Zadaj je s svojim melhom sopihal bradati vodja muzikantov in celoten spreved se je odpravil proti Špilam. Tam se je potem vse odvijalo po utečenem redu. Muzikantje so zaigrali, pevci zapeli, naš novi podokničar pa se je povzpел po lestvi in izvabil srečno dobitnico na plan: „Odpri, podoknica!“

Za nekatere pa se je žur končal prezgodaj in se niso hoteli takoj vrniti nazaj v sedanost - v domače rjuhe. Podokničarja in tri mlade, poročene vasovalce je alkoholni instinkt odnesel v Višnje, kjer so odkrili še en žur. Da jih ne bi spravili v zadrego, navedimo le njihove psevdonime: Gasilc, Janc, Janč in Perza. Če so morali proti jutru še enkrat zapeti pred domačimi vrati, ni podatkov..

Toda vsake veselice je enkrat konec, na vrsto pridejo tudi žalostni dogodki. Že par sobot kasneje, smo imeli na Colu zelo žalosten pogreb. Pokopali smo mladega, še ne sedemnajstletnega - Rokometni klub Col. Prav nobene pomoči mu ni bilo, njegova agonija je trajala že nekaj časa in celo naša finančna injekcija v markah mu ni pomagala. In pogreb je bil celo tako žalosten, da še sedmine nismo zapili. Vsi smo se kislo držali. Pa nismo bili edini. Še bolj kislo so se menda držali v Orešju, kjer je z moštom stregel prvi colski podjetnik. Naš vinogradnik je mnenja, da ima najstarejšo trto na Colu, pokuševalci pa so si bili vsi edini, da je pridelal odličen kis.

Pa tudi to še ni vse. Še nekdo se je kislo držal - vodstvo KS. Znova so namreč propadli poskusi pogajanja z vodstvom župnije o meji v Piranskem zalivu.. oh, no, na našem pokopališču. Pomota najvas ne zavede, saj se tako zahtevki pri določanju naše južne - obalne meje s Hrvaško kot pogajanja za severno mejonašega pokopališča že odražajo v centimetrih.

Z naše obale pa prihaja še ena zanimiva in nekoliko srhljiva vest. Po njej lahko sklepamo, da bomo Slovenci postali znani tudi po - ljudožercih. Kako naj si drugače razlagamo njihovo napoved, da bomo v nekaj letih skoraj v celoti živeli od turistov.

No, potem, ko so se že vsi kislo držali, se je skisalo še vreme. Cel oktober in november nas je močilo, hladilo, meglilo, tako da je bilo tudi zanimivosti malo. Ljudi se je polotilo kar nekaj malodušja, ko ni in ni hotelo biti konec padavin. Nekaj več veselja so imeli takrat le „colski vodovodarji.“, saj so imeli vsaj nekaj časa mir pred „ljubezenskimi izlivi.“ porabnikov vode.

Malodušje je pograbilo celo za šale vedno razpoloženega colskega grobokopa. Ni in ni mogel izbrati dogodka, ki bi bil vreden zapisa v kroniki.

Šele konec novembra nam je potem postregel z novo zanimivostjo - predvolilno kampanijo. Zasenčila je vse druge dogodke in celo tako nedotakljiva stvar kot je nedeljska pridiga, je nekajkrat zašla v politična stranpota. Volivci smo postali zelo iskano blago. Toda ko se je vse skupaj najbolj razplamtelo, ko smo se že zelo dobro izurili v novem športu - trganju plakatov, in ko so poštarji volivcem že raznosili goro snubilnih pisem, je udaril volilni molk. Vse je utihnilo, celo v gostilnah je postalo ta dan mirneje. Kako tudi ne, saj so bile predvidene hude kazni za kršitelje, upokojenemu colskemu šoferju pa so prijatelji zagrozili, da mu bodo iz njegovega „mikrofona.“, če ne bo spoštoval molka, odvzeli baterijo.

Ob vseh teh ceremonijah, je šel celo Miklavž nekam neopazno mimo. Vreme mu spet ni bilo naklonjeno, toda očitno so nebeški vodarji tokrat pripomogli k predvolilnem molku, saj so dodobra namočili in postrgali plakate. Miklavž in predvolilni molk torej ne gresta skupaj. Staremu Miklavžu in vsemu njegovemu sprenstvu je seveda tako vreme slabo delo. Vsi skupaj so si opomogli šele zvečer, ko so se v gostilni pri Jožetu z ognjenim bogračem spet ogreli na normalno temperaturo. Ko pa je minilo Miklavževanje in so se povolilne strasti nekoliko umirile, so se začele priprave na največjo norišnico - na novoletno praznovanje. Toda normalni utrip priprav je že

takoj na začetku zmotila objava izidov volitev. Prej skregani strankarji so si spet pogledali v oči, se razdelili na zmagovalce in poražence in se srečevali na skrivnih zmenkih. Začela so se pogajanja o koalicijah; o veliki koaliciji, mali koaliciji, pa o desni, levi, sredinski koaliciji, levo-desni koaliciji, sredinsko-desni koaliciji, levo - črni, zeleno - desni...bla, bla, bla... Skratka, politično življenje na „vrhu.“ je spet postalo približno tako, kot smo ga poznali do sedaj. Vseeno pa poraženci niso popolnoma obmirovali. Na vsa usta razglašajo, kako se je Slovenija zasukala v levo, oziroma, kako se je volilno telo nagnilo v levo. Zelo čudno, ko pa so v predvolilni kampaniji, prav to isto volilno telo svarili pred levim udarom. Pa se je vse skupaj nagnilo prav na levo. Le kako naj človek razume politiko...

Vseh teh problemov pa ni imel naš novi predsednik, ki ima vse možnosti, da postane vsaj še v nečem podoben bivšemu maršalu - da postane dosmrtni predsednik. Spet se lahko pohvalimo tudi na Colu, saj imamo tudi mi predsednika z dosmrtnim stažem. Jasno, to je predsednik zbora, selektor rokometne ekipe, vodja jamarjev, član eldeesovcev in mudahedinov, direktor Colske nedelje, član gasilcev, predsednik delavskega sveta in, - dosmrtno - predsednik društva Trillek. Na Colu je postal v prednovoletnih prav on glavni. Priganjal je ustvarjalce časnika, priganjal je oblikovalce proslave in pravkar preganja sestavljalca kronike, naj vendar neha z mazanjem in čečkanjem papirja. Pa nič, končujem, pa drugo leto kaj več.

P.S. Pa srečno v novem letu. In , bodimo pozorni, agentje so med nami.

COLSKA GARTROŽA

Ko smo razmišljali o tem, komu naj letos podelimo Colsko gartrožo, skoraj ni bilo dilem. Treba se je bilo le ozreti naokrog: nove asfaltne poti, telefonija, šola, igrišče, urejevanje pokopališča, začetek adaptacije vodovoda in še bi lahko naštevali. V celi vrsti let, v katerih je to ustvarjal, mu ni bilo lahko. Krivi smo bili mi, krajani, kajti vsi smo hoteli imeti vse. In on je skrbel za vse, toda za vse enako, tako za Col kot za okoliške zaselke. Z delom je nadaljeval tam, kjer so njegovi predhodniki končali in bil je vreden naslednik.

Nekajkrat je prišlo med nami, člani društva Trillek in njim celo do konfliktov, zato smo mu verjetno dolžni majhno opravičilo. Vendar pa smo vse probleme reševali sproti in korektno, zahvaljujoč tudi njegovemu posluhu za mlade.

Dovolj besedičenja. Kjer govorijo dela, besede niso potrebne. Zato za dobitnika Colske gartrože za leto 1992 razglašamo predsednika sveta KS Col, gospoda *Silvestra Peljhana*.

COLSKI TRN

S podeljevanjem Colskega trna imamo vedno težave. Zelo težko je namreč nekoga javno okarakterizirati za neuspeh ali napako. Poleg tega pa si vedno postavljamo tudi vprašanje naše pristojnosti, da na te napake opozarjamo na način, ki ga imenujemo Colski trn. Lahko bi se sicer tudi ob Colski gartroži vprašali nekaj podobnega, toda pohvala je pohvala...

Lansko leto smo podelitev Trna dokaj elegantno rešili, saj smo ga namenili odhajajoči Jugo - vojski. Letos pa smo se, kljub nekaterim predlogom, ki sicer niso bili kdovekako tehtni, (mladinska ekipa RK Col, RTV Slovenija, ...) odločili, da Colskega trna ne podelimo. Poleg tega pa smo to negativno priznanje že dvakrat podelili izven meja naše krajevne skupnosti in je tako še dodatno izgubilo na pomenu. In končno, če se ozremo naokrog po Colu, v tem trenutku res težko najdemo razlog, da nekoga „osrečimo„ z Colskim trnom, zato ga torej za leto 1992 *ne bomo podelili*.

GUGLANJE PO COLU

* Človek z največ funkcijami na Colu, le - te zelo pametno izbira. Letos je tudi urednik Colskega časnika.

ŠIFRA: Urednikom ni treba pisati člankov...

* Gostince pri Tratniku je nekaj colskih poštarjev spravilo v zadrego. Za večerjo so naročili rostfraj na žaru.

ŠIFRA: Rostfraj, ah, no, rostbif na žaru, ali nekaj takega...

* Pri Tratniku torej problem z rostfrajem na žaru, v društvu Trillek pa problem z žarom iz rostfraja.

ŠIFRA: Iščemo najboljšega varilca. Plačamo po Colski nedelji - če bo uspela...

* Gasilci so tatove brjonov hitro našli.

ŠIFRA: Še vedno pa ugotavljajo, kdo je ukradel publiko na gasilski veselici...

* Pevski zbor Razpotje pretresajo problemi. Odstop je napovedal zborovodja, potem so odstopili Abrahamovci v zboru, zborovodja pa se je ponižno vrnil.

ŠIFRA: Postal je Klečeplazec...

* Colskemu politiku je bil ukraden avto.

ŠIFRA: „Sedaj pa imaš Zavoro! ...“

* Prebivalci Dopolavore in Žage prosijo tatu, da stoenko ukrade še enkrat.

ŠIFRA: Kazi izgled naselja...

* Ko kopljete fundo, nikar ne vabite zraven gradbincev z balinišča.

ŠIFRA: Lahko odkrijejo jamo...

* Predsednik Trilleka se je vpisal v dve stranki. V rdečo in črno.

ŠIFRA: Za vsak slučaj...

* Hotel se je vpisati še v tretjo - še k slovenskim nacionalistom, pa mu ni uspelo.

ŠIFRA: Ima preveč funkcij in čisto preteklost...

* Slovensko volilno telo se je zasukalo v levo.

ŠIFRA: Mudahedini press...

* Kranjskim Liberalcem, je isto volilno telo obrnili hrbet.

ŠIFRA: Rajši nazaj Broz, kot še naprej Gros...

* Colsko volilno telo pa se je premaknilo v desno.

ŠIFRA: Vse se nekam premika, le sklad za orgle ne gre ne levo, ne desno, ne bolje...

* Miklavž je razdelil skoraj vsa darila. Ostala mu je le zlata žila.

ŠIFRA: Premočna doza bograča...

* Pripravite se, obetajo se nam nove volitve - koalicija ni uspela.

ŠIFRA: Rdeči in črni se ne marajo.

REKLAME

Gostilna Tratnik, Col

Hladnik Milan, Elektromehanika, Log

Vidmar Miran, El. instalacije, Žagolje

Curk Božidar, Mizarstvo, Col

Hubelj, Samopostrežba, Col

Bife Štefancič, Col

Žejn Janko, Mizarstvo, Col

Benčina Ivan, Zidarstvo, Col

Alpina Žiri, obrat Col

Čuk Milka, Frizerski salon, Col

COLSKI ČASNIK

izdaja društvo

TRILLEK, COL

društvo za ohranitev starih oblačjev.

Uredniški odbor sestavljajo:

Glavni in odgovorni urednik: *Janko Žgavec*

Lektor: *Franc Černigoj*

Oblikovanje: *Marjan Peljhan*

Sodelavci: *Sandi Simon, Lučo, Matjaž, Janko, Janez,*

Tisk: ZIP Solkan

Naklada: 250 izvodov, številka: 5/december 1992

Redakcija zaključena: 21. 12. 1992

ZAHVALA

Uredniški odbor Colkega časnika se iskreno zahvaljuje vsem, ki ste kakorkoli pomagali pri izidu jubilejne pete številke Colskega Časnika. Kot vsako leto gre tudi letos posebna zahvala gospodu

Francu Černigoju,

ki nam stoji ob strani z nasveti in strokovno pomočjo. Obenem smo dolžni zahvalo še:

* LDS Ajdovščina

* PTT podjetju Nova Gorica

* Osnovni šoli Col

